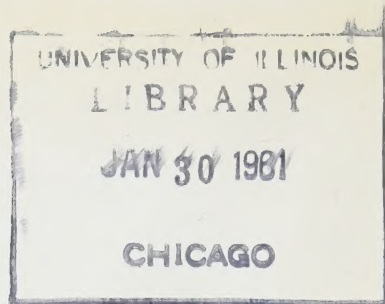

FARR

26

ARKITEKTEN

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ARKITEKTEN

ÅRG. 62

1960

NR. 26

SIDE 437-468

AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 28. DECEMBER 1960

I KLASSE FOR SIG ER

DE DANSKE MEJERIVARER

DEN DANSKE MØBELKUNST

DEN DANSKE SVALEBAJER

DEN DANSKE SORTKUNST

DEN DANSKE BRÆNDEVIN

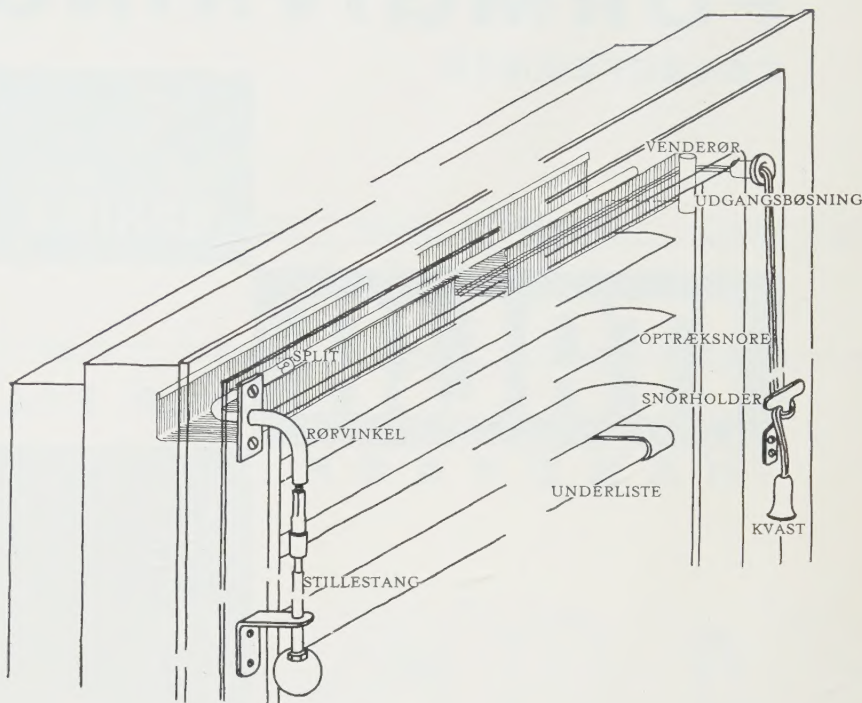
DEN DANSKE ARKITEKTUR

DEN DANSKE TEGLVÆG

Orientering om

PERSPEKTIVA 6

PERSIENNER

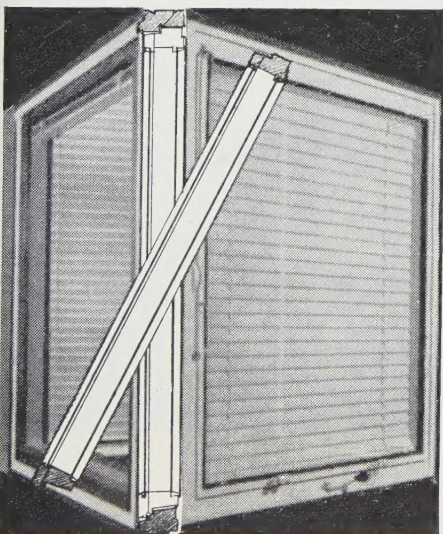

PERSPEKTIVA-VINDUER

leveres
med aluminium persiener
(indbefattet i standardprisen)

Aluminium Persienerne er indbygget mellem de 2 glaslag og er forsynet med stillestang og optræksnøre.

PERSPEKTIVA-VINDUER, der efter særligt ønske (og mod prisreduktion) er leveret uden persiener, kan senere let indbygges den specielle PERSPEKTIVA-PERSIENNE, idet alle vinduer fra fabriken er udført med venderør, persiennefals og ud boring for snoretræk og stillestang.

PERSPEKTIVA

VESTERBROGADE 18 - KØBENHAVN V - HILDA 3506

ÅRHUS - FREDENSVANG RUNDDDEL 6 - (061) 43624

Orientering om PERSPEKTIVA 1: MÅL og PRISER se Arkitekten 6
Orientering om PERSPEKTIVA 2: ALUMINIUM-DÆKLISTE se Arkitekten 10
Orientering om PERSPEKTIVA 3: FIREPUNKTS-LUKNING se Arkitekten 14
Orientering om PERSPEKTIVA 4: TÆTNING se Arkitekten 18
Orientering om PERSPEKTIVA 5: INDSÆTNING se Arkitekten 22

MODERNE FORMGIVNING

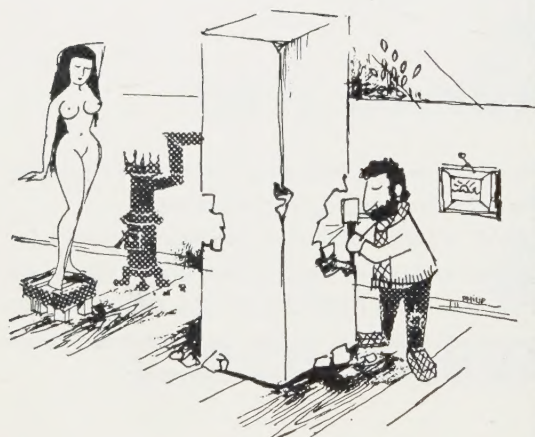
KENDETEGNER

ITALIA

HÅNDVASK

MED ELLER UDEN SØJLE

SPHINX VITREOUS CHINA

FORHANDLES AF GROSSERERE
I RØR OG SANITETSBRANCHEN

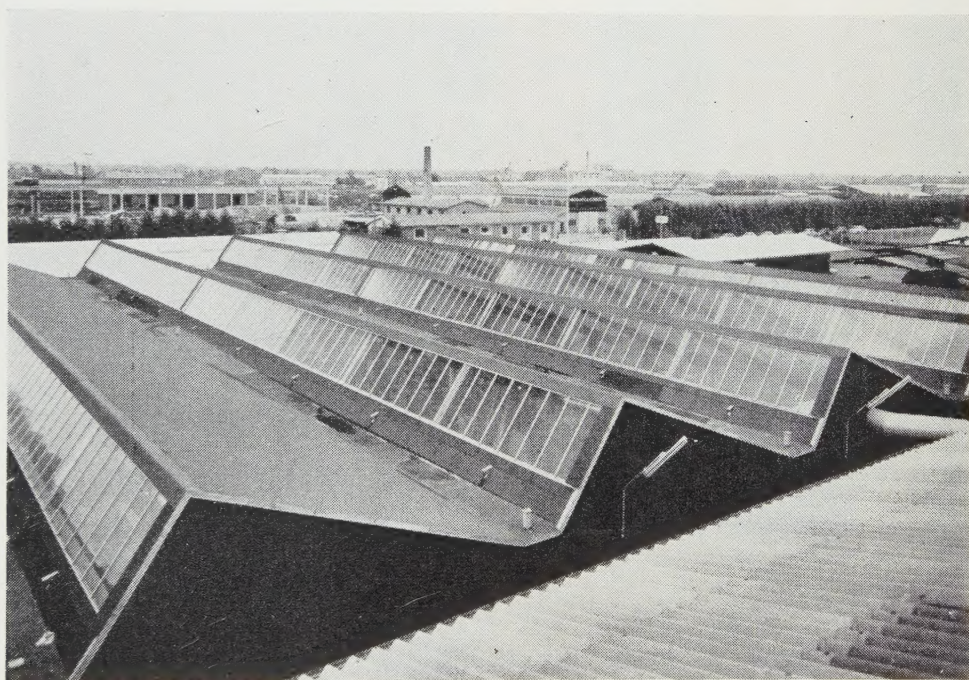

VITRAL

GLASPANELER

HEDLYS
ULTLYS
YTTERLYS
DELYS
. v.

*NOVUS Maskinsnedkeri & Trælasthandel A/S, Herlev
Arkitekt M.A.A. Poul Hummeluhr, Birkerød*

øft dagslys med **VELUX**

S H E D L Y S

KANN RASMUSSEN & CO - VELUX A/S - MASKINVEJ 4 - KØBENHAVN SØBORG - TELEFON (01) *69 11 33

Emauglas

Et glasprodukt (spejlglas - vinduesglas - raglas - og ornamentglas) hærde- og emaljeret i uforanderlige farver.

Benyttes til
det nye
kompleks, som udgør
S.A.S.' hovedsæde i
København og
bidrager til
at give
dets facader, både-

Elegance
Farve
og Uforanderlighed.

Emauglas
fabrikeres af
den største
producent og

frankrigs største
eksportør af
vinduesglas:

Glaces de **Boussois**

eller direkte : Service Exportation des Glaces de Boussois, 22, boulevard Malesherbes, Paris 8^e

Oplysninger og råd : Spørg Deres sædvanlige glasleverandør.

Farvedryp - festlige småplask

fra livets farvemølle -

farver, kulører, toner, nuancer

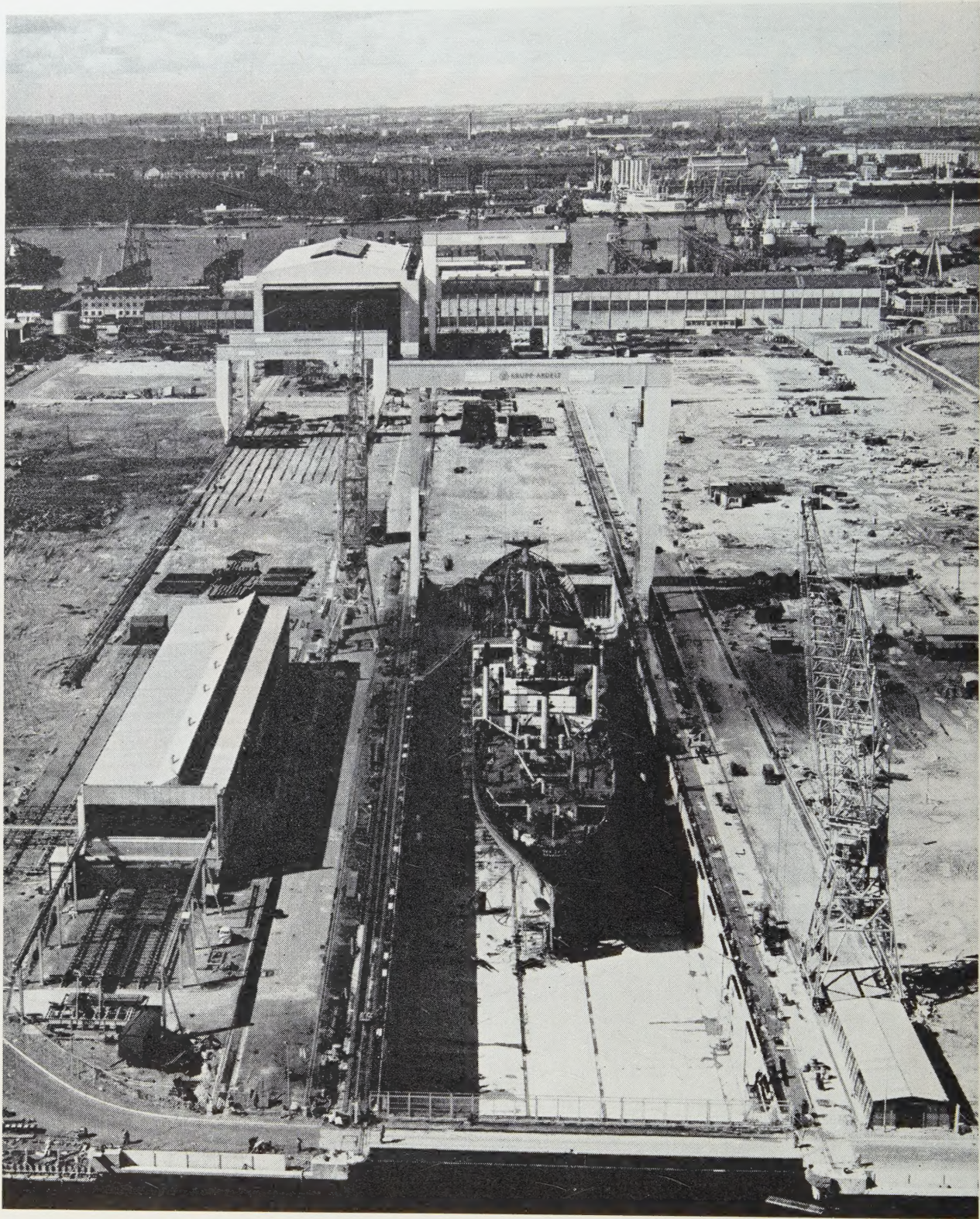
- endeløse gange - ganget med hinanden

- farver og fest, farver og stemning

nyt liv, ny lyst, nye toner

et nyt år med nye glæder . . . i farver!

S.DYRUP & CO A

B. & W.'s nye tørdok på Refshaleøen. Ca. 15.000 m² jernbeton behandlet med Vandex

Vandex

– VANDTÆTNINGSMIDDEL

DANSK PATENT MED INTERNATIONAL ANERKENDELSE

B. V. LABORATORIET VANDEX · MEJLGÅDE 47 · ÅRHUS · TLF. 061 - 264 77

VIKTORIA VINDUET . VESTERBROGADE 6C . KØBENHAVN V . TLF. *MINERVA 772

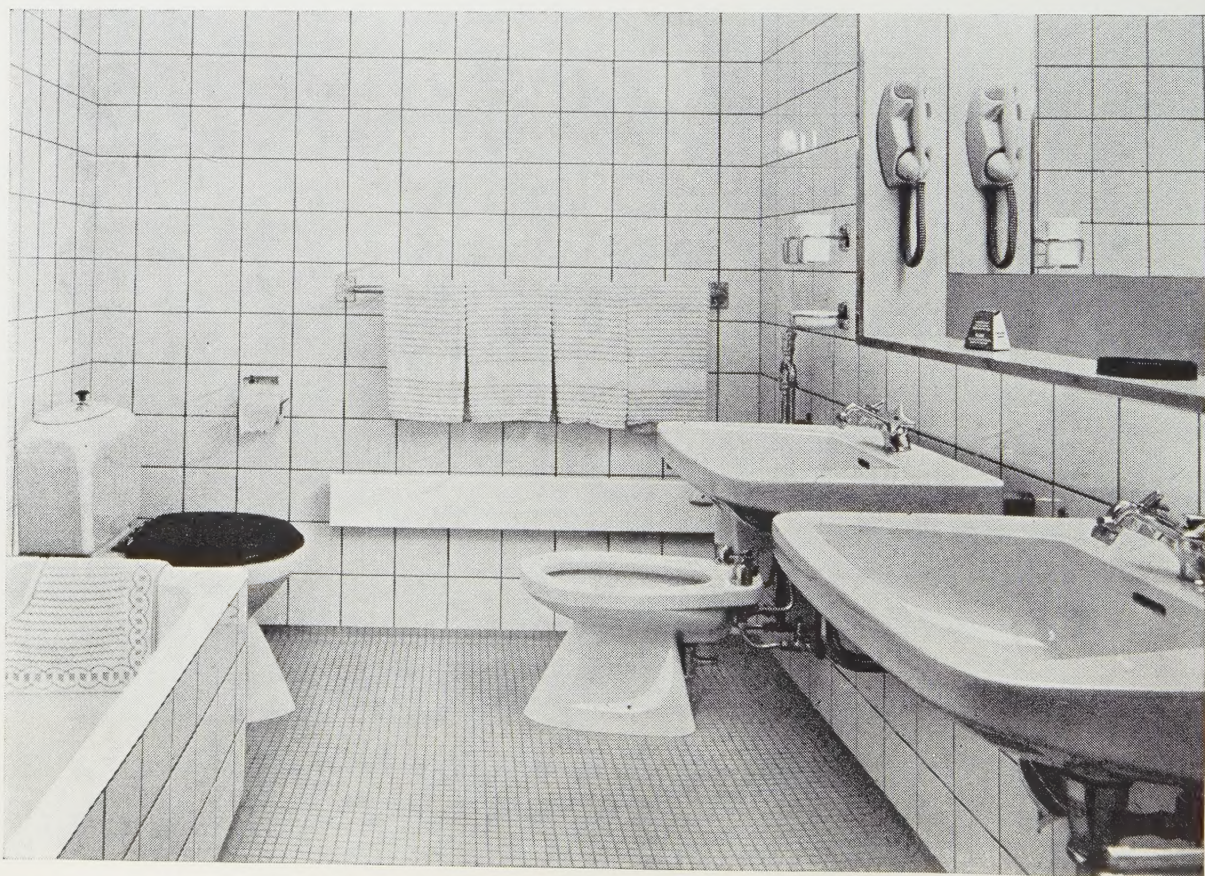

SAS

Royal Hotel i København. Skandinaviens nyeste og meget omtalte hotelbyggeri. 22 etager, 275 værelser og en indretning, som i alt viser eksempel på skandinavisk stil og formgivning. Naturligvis er også den hygiejniske komfort i dette vel planerede hotel af højeste klasse. Til hvert værelse hører et meget elegant indrettet baderum

....med sanitetsporcelæn fra **GUSTAVSBERG**

*En praktisk og raffineret formgivning samt højeste tekniske kvalitet var afgørende ved valget af sanitetsporcelæn i dette byggeri. Har De samme høje krav som **SAS** Hotel Royal, kontakt da Aktiebolaget Gustavsbergs Fabriker, Salgskontoret for Danmark, Poul Ankersgade 2, København K. Telefon Minerva 7662.*

FØLG MED TIDEN!

Byg let og lyst!

DETTE

BLIVER

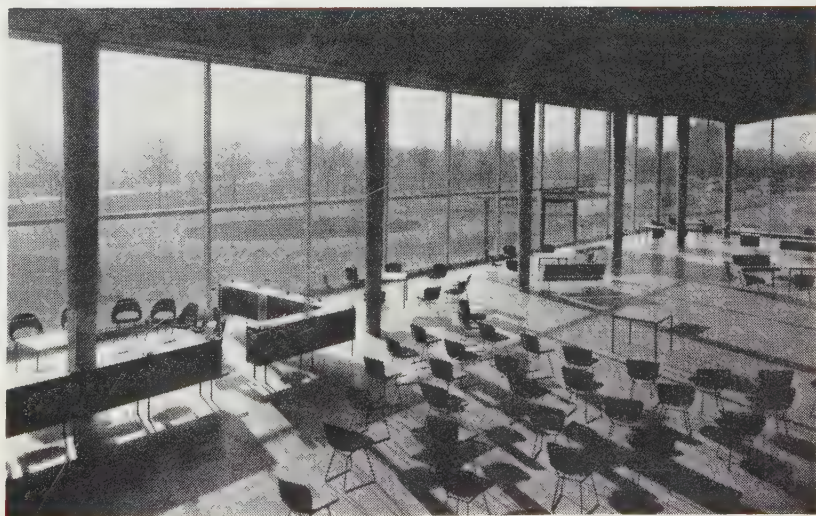
TIL DETTE

VI FREMSTILLER:

Råglasplader til 27 mm.
 Polerede spejlgas og plader til 24 mm.
 Bøjede spejlgas til 6 mm.
 Hærdede spejlgas og plader „SECURIT“.
 Hærdede, emaljerede spejlgas og råglas „EMALIT“
 Hærdede døre af spejlgas „SECURIT“.
 Standard døre „CLARIT“.
 „DURLUX“ døre af hærdet råglas nr. 77.
 Lamineret sikkerhedsglas „TRIPLEX“ 5,5-6 mm.
 Støbte glas i hamret eller riflet udførelse samt ornamentglas og trådgas.
 Bølgeglasset „VERONDULIT“ til tagbeklædning og indendørs dekoration.
 Vinduesglas i alle tykkelser til 7 mm.
 Isoleringsruder „ATERPHONE“ og „TRIVER“.
 Betonglas og glasbygningssten:
 Massive glasbygningssten „NEVADA“ og „BASTONI“.
 Hule glasbygningssten „PRIMALITH“.
 Runde og firkantede betonglas „LUMAX“.
 Glastagsten til tagbeklædning.

COMPAGNIE DE

SAINT-GOBAIN

DIVISION GLACES - SERVICE EXPORTATION
 8, Rue Boucry - PARIS (XVIIIe)

Forhandles af førende glarmestre og glasgrossister over hele landet

Ingen risiko - det er TARKETT. Et bevægeligt tryk afsætter ingen mærker. Tarkett er ved sin sammensætning tilbagefjedrende og meget slidstærk. Tarkett er den eneste vinyl-asbest-flise med *ren P. V. C.* - et materiale, der bevisligt er let at holde og derfor mest økonomisk. Sammenlign egenskaber og pris - Tarkett befæster sin førende stilling.

SKYER SNAVS
SLIDSTÆRKE
ELASTISKE
KEMIKALIEFASTE
LYSSTABILE
FUGETÆTTE

Limhamns
PLASTINDUSTRI AB
MALMÖ - SVERIGE

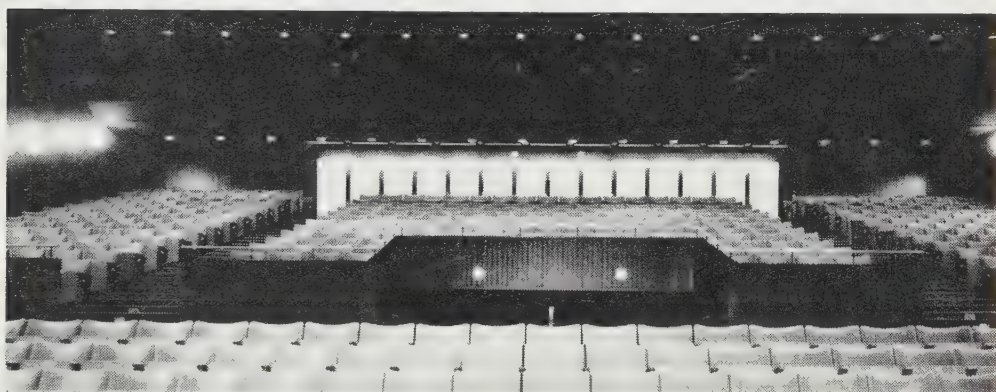
Forhandles af: Firma Ingemann & Brink, København — A/S B. Volmer Jensen, København — Firma P. Monberg, København — Firma N. Jürgensen, Haderslev — A/S Hotaco, Holbæk — Firma P. Schwartz-Sørensen & Co., Odense — Firma Erik K. Eriksen, Randers

Udvendig træbeklædning
TRYKimprægneret med
CELCURE.
Arkitekt m.a.a.,
professor Arne Jacobsen.

Raftehegn med pergola.
TRYKimprægneret med
tjæreolie.

Mercur-teatrets træpaneler
brandimprægneret med
MINALITH.
Arkitekt m.a.a. Otto Frankild.

CELCURE imprægneret træ fuldt beskyttet - uden vedligeholdelse

TRYKimprægnering af træ udføres i lukkede cylindre under højt tryk og beskytter varigt og effektivt mod råd og skadedyr.

CELCUREimprægneret træ kan overfladebehandles ganske som almindeligt træ, men det er ikke nødvendigt. TRYKimprægnering er god økonomi – fordi TRYKimprægneret træ holder en menneskealder uden vedligeholdelse. – Den første udgift er den eneste udgift.

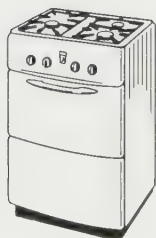
R. COLLSTROP A/S

ØSTERBROGADE 2 - KØBENHAVN Ø - *C. 848

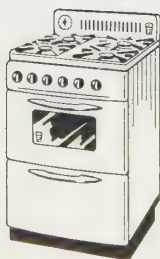
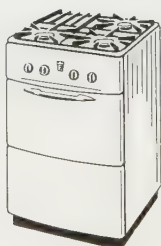

ANKER GASKOMFURER

ANKER JUNIOR

ANKER DROT

BERNADOTTE

VELEGNEDE TIL INDBYGNING I MODERNE KØKKENER

ANKER komfurer er på grund af den stilrene udførelse og de plane flader lige velegnet som fritstående komfur såvel som til indbygning.

ANKER komfurer har fremragende koge- og stegeegenskaber og fremtræder i et udseende, som er en konstant kilde til glæde for selv den mest kræsne forbruger.

ANKER komfurer er fremstillet af de bedste materialer og konstrueret således, at de er yderst let tilgængelige for betjening og rengøring.

Udstilling: St. Kongensgade 47, København K . Tlf. By 9606

ANKER HEEGAARDESMAILLE

Salgsafdeling KØBENHAVN V Puggaardsgade 17 By 9606
Fabrik FREDERIKSVÆRK Tlf. 400

nye tider... nye gulve...

ILCO

philippinske mahogni gulve

– vil præge fremtidens byggeri!

Gå ind for NYT i Deres forslag, når det *nye* rummer flere fordele! Kender De philippinsk mahogni? – Denne ædle, hårde, tropiske træsort benyttes i udstrakt grad i udlandet og vil også vinde frem herhjemme, hvor anvendelsen af træ i boligbyggeriet er i stadig stigen.

Her er, hvad De bør vide, om denne nye, smukke gulvbelægning:

Philippinsk mahogni giver *smukkere* gulve... det er knastfrit – og dets udsøgte, finstribede åring „gløder“ i dejlige nuancer, der giver et varmt og smukt helhedsindtryk.

Philippinsk mahogni er *ikke dyrere* end f. eks. ask og eg! Og i forhold til bøg vil merudgiften til et almindeligt eenfamiliehus kun andrage en bagatel, sammenlignet med den forhøjede salgsværdi, huset opnår.

Philippinsk mahogni er ideel til gulve, fordi træet „ikke arbejder“ – og det er særdeles slidstærkt og ændrer aldrig overfladekarakter.

Philippinsk mahogni leveres i 6–7–8' længder og brædderne er endenotet, hvorved spild ved lægningen undgås. Iøvrigt er brædderne udmærket anvendelige også til indvendig og udvendig dekorering – til paneler, lofter og vægge.

Til trods for sin udprægede hårdhed, er philippinsk mahogni let at arbejde med, lægge, lime etc. Som følge af at træet ikke arbejder, får man et altid fugetæt gulv, som ikke ændrer sig.

Tag philippinsk mahogni med i Deres fremtidige beskrivelser! Det er en værdifast pengeanbringelse for bygherren.

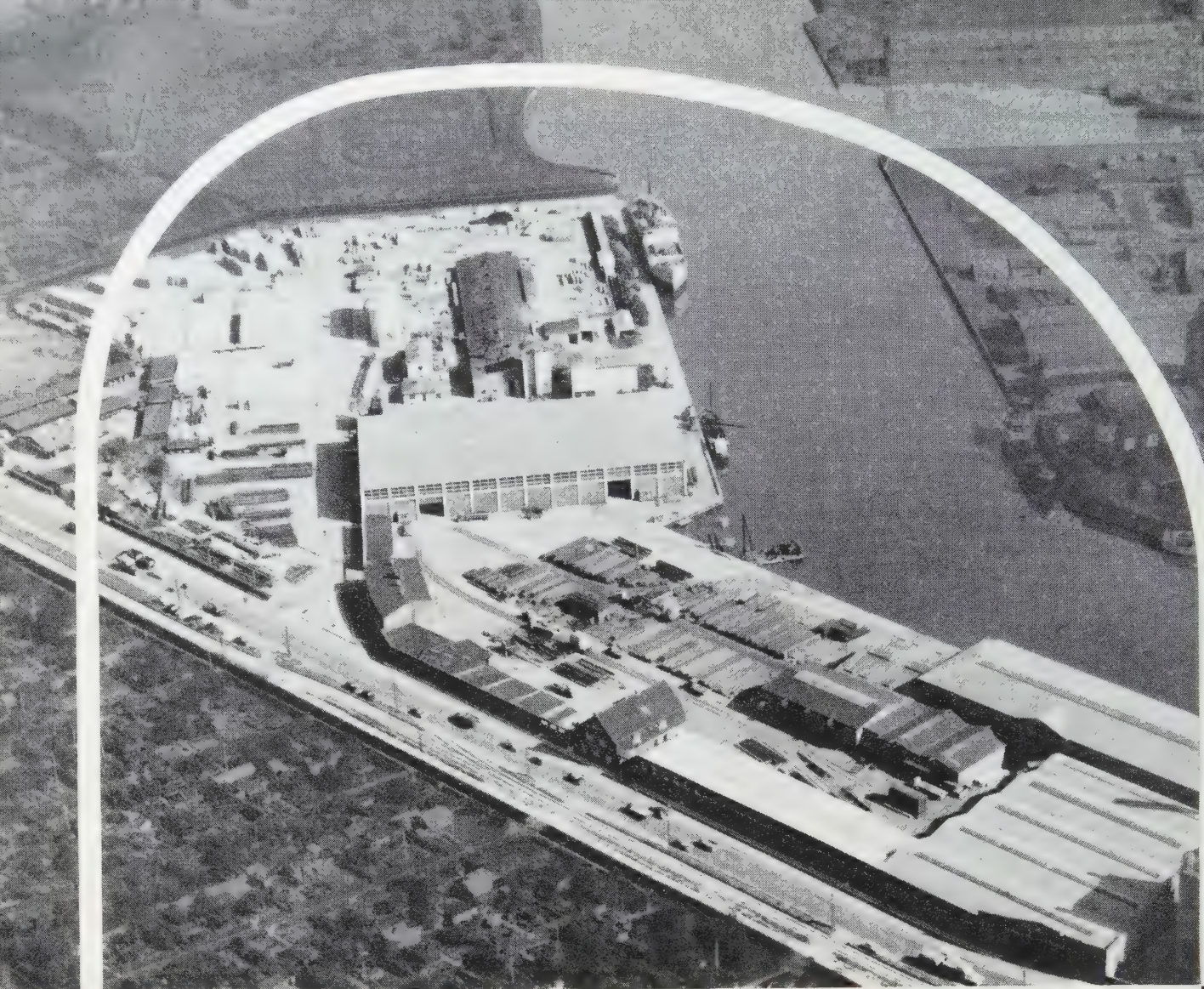
Kan leveres gennem førende trælast- og bygningsmaterialeforhandlere.

Hovedforhandler for Danmark:

KTH

KØBENHAVNS NY TØMMER-HANDEL A/S

LYGTEN 10 - KØBENHAVN NV - ÆGIR 7091

Lager, Københavns Sydhavn

JERN · STÅL · CEMENT · LECA

LEMVIGH-MÜLLER & MUNCK A/S

VESTERGADE 16
KØBENHAVN K
TELF. CENTRAL 525

SVERIGESGADE
AARHUS
TELF. (061) 33322

over **hele** jorden...

LINOVA

KUNSTHARPIKS-PRODUKTER

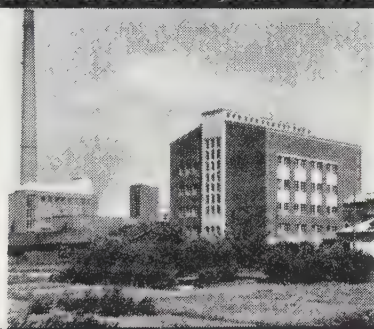
Arkitekter i hele Skandinavien, i det øvrige Europa samt i U.S.A., Afrika og Asien udnytter i hastigt stigende omfang de mange LINOVA-fordele. LINOVA-materialerne (maling, puds, spartel- og krideringsfarver etc.) er ideelle overalt, hvor man ønsker absolut holdbare, ensartede flader - både ude og inde. Den matte,

stofflige overflade ånder, den er vaskbar og vejrfast, ligesom farverne er lys- og kalkægte. Der findes LINOVA-produkter til ethvert materiale samt i alle nuancer. LINOVA er et vigtigt led i bygningsrationalisering - er på forhånd en sikker succes. Hør mere om LINOVA, ring eller skriv efter brochuremateriale.

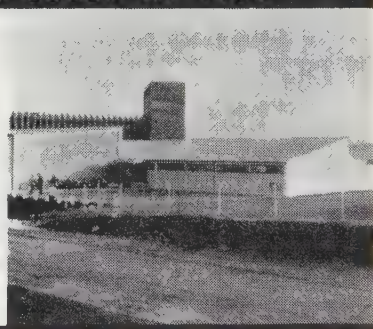
EKSEMPLER PÅ ARBEJDER UDFØRT MED LINOVA I LØBET AF 1960

Hotel ATLANTIC, Göteborg.
Facaden strøget 2 gange med Linova Pasta.

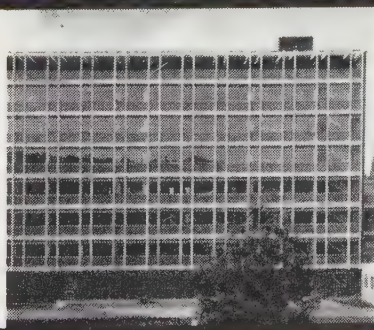
Finska Socker AB, Vasa, Vasklot.
Eternit-facader strøget med Linova Pasta.

Haga Skolen i Reykjavik, Island.
Linova Universal.

Scotland Special Housing Association,
Rutherglen, Scotland, Linova Facadepuds.

Hospital, De Gamles By, København.
Indvendige vægge malet med Linova Krideringslarve
og Linova Pasta.

Nærum Kirke, Nærum
Linova Pasta

A/S LINOTOL

etableret 1902

FABRIKATION OG EKSPORT:
Vester Fælledvej 66 . København V . HI 3343

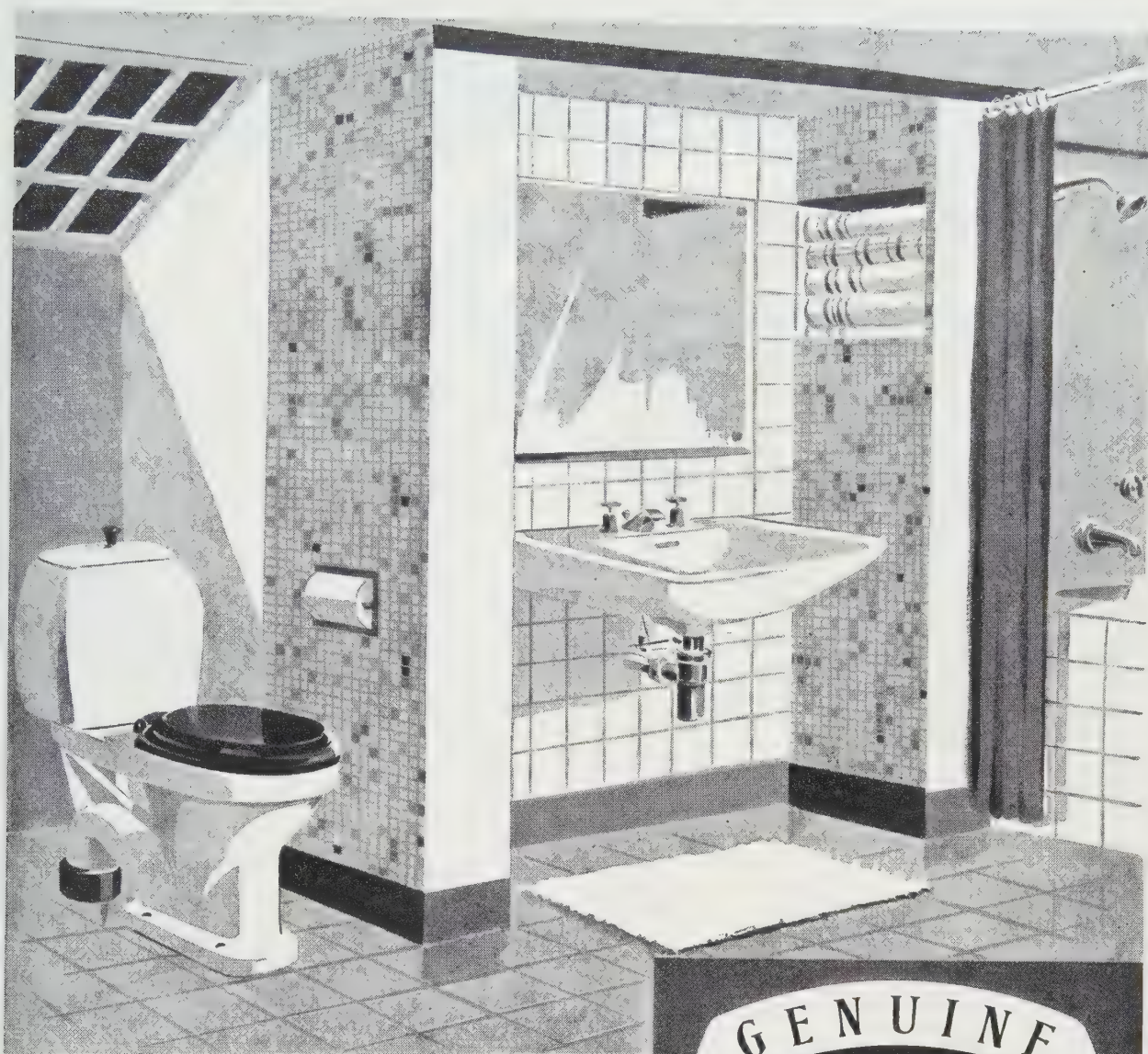
LONDON . GLASGOW . BELFAST . OSLO . GÖTEBORG . HELSINGFORS . REYKJAVIK

**Bianco Lunos
Bogtrykkeri A/s**

**Otto Mønstedts Gade 3
København V**

Telefon Central 781

CAREZZA-NYT

Carezza håndvaskenes ry blev fastslået i 1960 – formgivningen og det elegante, drypfri armatur forklarer dette.

Nu udvides serien med Carezza kombinationskloset, Carezza bidet og lille Carezza håndvask for gæstetoiletter o.l., som alle kommer på markedet

I DET NYE ÅR

MAX SIBBERN

SVANEMØLLEVEJ 122 • HELLERUP
HE. 9595

HUDEVAD

PLAN-

RADIATOR

HUDEVAD RADIATORFABRIK A/s

PR. AARSLEV . TELEFON DAVINDE 46

GODT NYTÅR

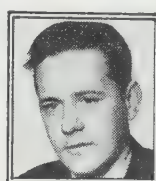

Henvend Dem trygt til vore arkitektkonsulenter

PER OLSEN
København

Gl. Køgevej 65. Tlf. 30 11 38

H. MØLLER
København

Gl. Køgevej 65. Telf. 30 11 38

M. KJÆR
København

Gl. Køgevej 65. Tlf. 30 11 38

J. KRØYER-NIELSEN
Odense

Vindegade 76. Tlf. 12 41 10

E. AARUP NIELSEN
Århus

Klostergade 68. Tlf. 2 62 33

J. CHRISTENSEN
Ålborg

Håndværkervej 1. Tlf. 2 88 55

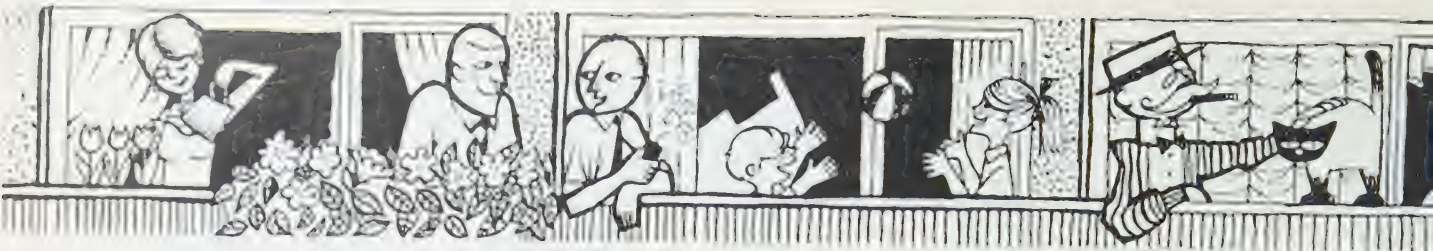

RL.F. BESLAG FRA KÆLDER TIL TAG CARL F. BESLAG

FRA KÆLDER TIL TAG CARL F. BESLAG FRA KÆLDER

FRA KÆLDER TIL TAG CARL F. BESLAG

TAK FOR BEHAGELIGT SAMARBEJDE

Hvor mange har det hyggeligt

Store familier, små familier, pensionister og enlige, alle vil gerne bo eller arbejde i hyggelige omgivelser.
Med Höganäs klinker opnås en virkning, der tilfredsstiller alle æstetiske krav og ønsker om variation. Höganäs klinker forener disse egenskaber med kvalitet og soliditet.
Henvend Dem til en Höganäs-forhandler om katalogmateriale etc.

A/S STEN- & KLINKER-KOMPAGNIET
Frederiksberg Allé 18-20, København V. Hilda 2012

*Lorenzbergs Skyskraberen,
Bolig- og forretningskompleks i Malmö.
Samtlige 392 brystninger er beklædt med klinker i sort glasur.
Arkitekter SAR Torsten Ros og Bror Thornberg, Malmö.*

HÖGANÄS **KLINKER**

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.

Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:

Poul Erik Skriver (ansv.)

Chr. Enevoldsen

Redaktionsudvalg:

Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karl-
sen, Henning Meyer og Finn Monies.

Annonceredaktion:

Bertel Barnholdt (annoncechef)

Lillian Schmidt (sekretær)

Redaktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.

Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage
før udsendelsesdagen.

Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 56 kr. årlig.

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den
ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er
angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters
Landsforbunds standpunkttagen.

På grund af stigninger i fremstillingsomkostningerne stiger prisen
på abonnement til 58 kr. årligt fra og med 1. januar 1961. Løs-
salgsprisen er uændret 3 kr. pr. hæfte.

ERINDRINGSLISTE

KONKURRENCER

**Offentlig idékonkurrence om en vej- og bebyggelsesplan
i Ballerup**

Aflevering: 4. januar 1961. Program med bilag udleveres fra
D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

Offentlig projekt-konkurrence om en kirke i Horsens

Aflevering: 10. januar 1961. Program med bilag udleveres fra
D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

Lokal offentlig projekt-konkurrence om byhal i Horsens

Aflevering: 13. januar 1961. Program med bilag udleveres fra
D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

**Offentlig idé-konkurrence om dispositions- og
bebyggelsesplan for et areal i Humlebæk**

Aflevering: 6. februar 1961. Program med bilag udleveres fra
D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66, K.

**Nordisk konkurrence om reguleringsplan for Tokerud-
feltet i Oslo**

Program udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66, Køben-
havn K, bilag kan fås samme sted mod depositum på d. kr. 200.00.

Aflevering: Udsat til 5. februar 1961.

**International konkurrence om udvidelse af biblioteket
i Trinity College, Dublin, Irland**

Aflevering: 1. marts 1961.

ARKITEKTENS FORLAG

Nyhavn 43, København K. Minerva *6200.

Kontortid: 9-16³⁰, lørdag 9-13.

I dette hæfte indlæg fra:
Dalsø Maskinfabrik A/S, Brabrand
Viktorias Vinduet

Østifternes Kreditforening, København
Arkitekter: Chr. Erik og Aage Holst M.A.A.
Isoleret med Bituklinker og Skumglas
Tækket med 4 lag PHØNIX BUILT-UP

**BUILT-UP
TIL
FLADE
TAGE**

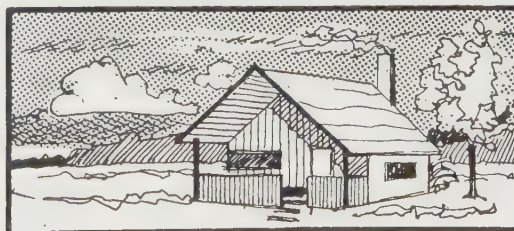
PHØNIX

Se **HFB** side 468 og 469

**Værdier skal bevares
— og det klares med ...**

**effektiv - hurtig - billig
imprægnering og konservering**

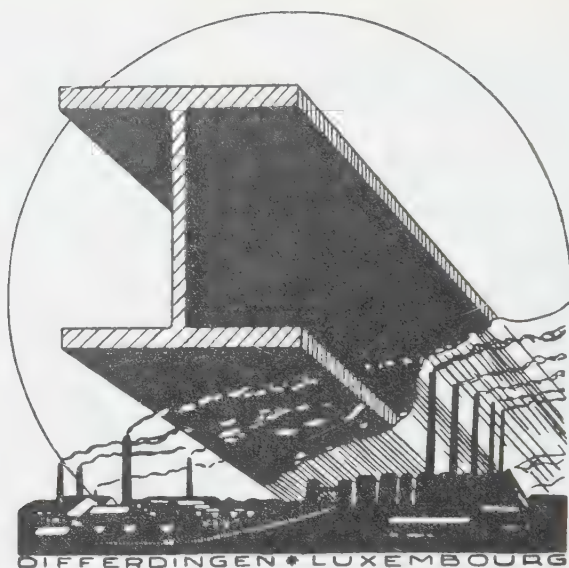

ja - alt træ - ude og inde, skal behandles
med CUPRINOL - for det er nu engang

det bedste raad mod svamp og raad!

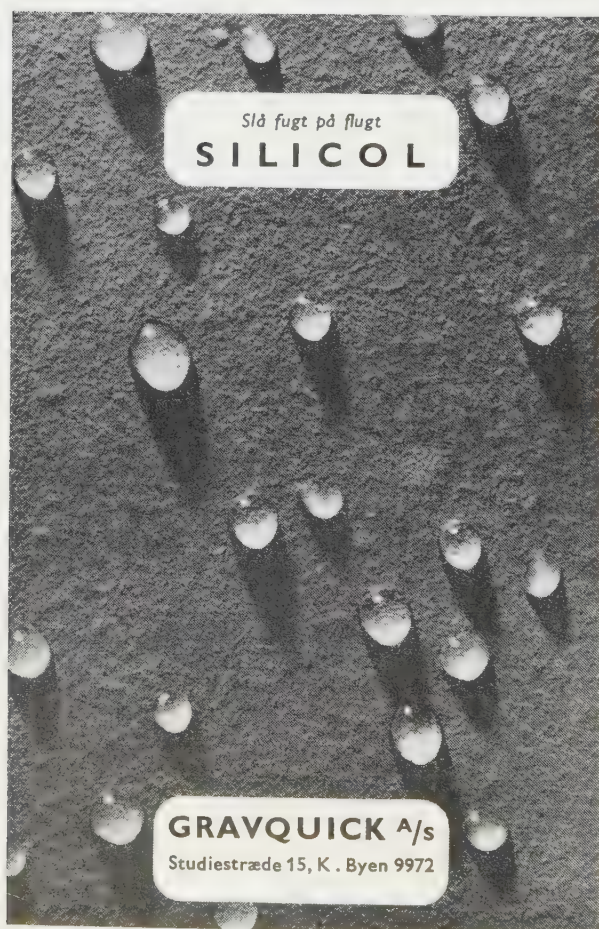
A/S KYMEIA

Glentevej 61 - C. 7516 - København NV

**PARALLELFLANGEDE
GREY-
BJÆLKER
SOPHUS BERENDSEN A/S**

C. 8500

Den moderne arkitekturs daggr

Af Allan Temko

Den moderne arkitekturs udbredelse over hele verden må regnes for en af de store begivenheder i kunsten historie. Inden for den sidste generation har modernismen trængt sig frem, som den dominerende stil, hvor det gælder betydningsfuldt byggeri, ikke blot i U.S.A. og Europa, hvor pionerer har været på færde lige siden slutningen af det nittende århundrede, men også i nationer som Brasilien og Indien, hvor ingen moderne arkitektur har eksisteret før meget senere. Kun gotikken har måske blandt alle fortidens stilarter opnået en så almindelig tilslutning og med samme hurtighed som modernismen. Og ligesom gotikken der brugte 75 års eksperimenteren før den skabte katedralen i Chartres, således har modernismen uophørlig forbedret sin byggeteknik, vundet i udbredelse og ændret sin æstetik, for at kunne imødekomme menneskets civiliserede behov i fuld udstrækning.

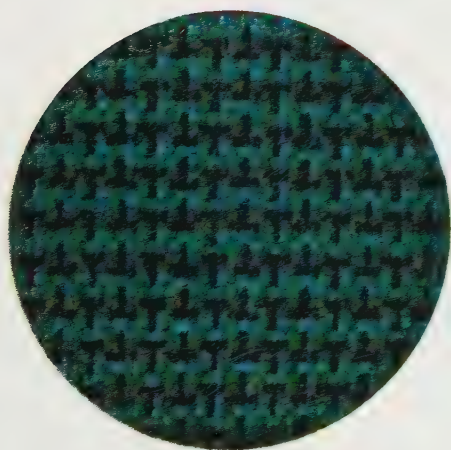
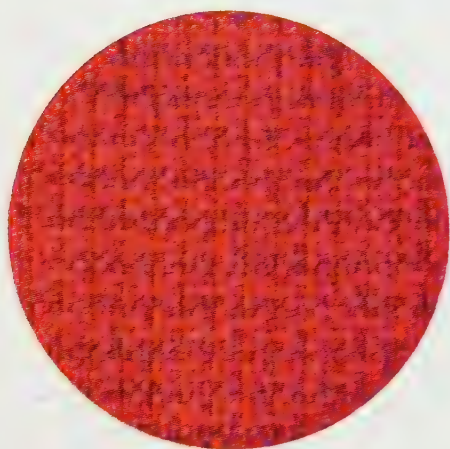
Dog synes modernismen i modsætning til gotikken at være mærkelig fattig med hensyn til ornamentik og kunst. På mange måder bliver den stående i den vrede oprørsbevægelse, der under navn af funktionalisme omstyrkede den uægte akademiske arkitektur, denne historiske eklekticisme, som Louis Sullivan fordømte

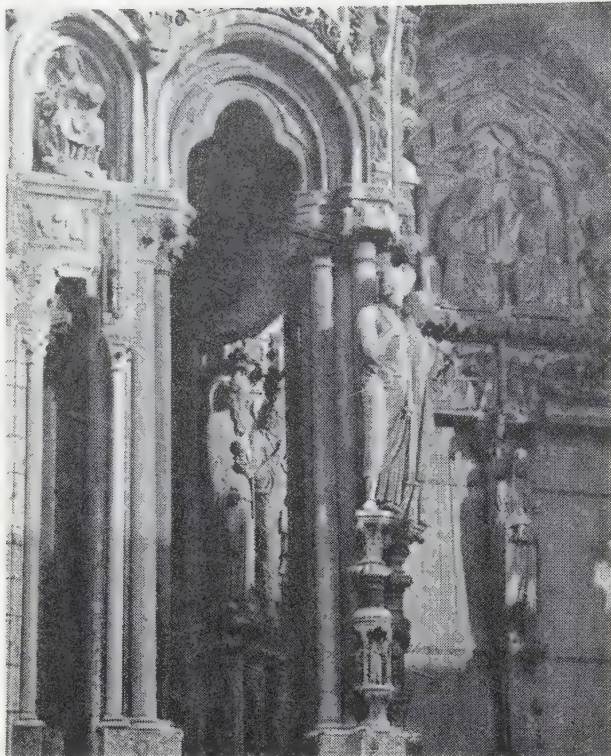
Et af spirene på Notre Dame de Chartres

* Artiklen har været publiceret i kunsthistoriekriftet *Horizon*, med hvis tilladelse den bringes her. Illustrationerne er i dansk redaktion.

© 1959 by American Horizon, Inc.

L. F. FOGHT viser møbelstof,
dessin »Vejen«. Findes i 10 farver.
Design: Aase Kristensen

Detalje af nordportalen på Notre Dame de Chartres

som „hyklerisk, udartet, slesk, håbløs og rådden.“ Modernismens første opgave var, før den kunne skabe, at ødelægge, og den har aldrig helt opgivet sin første

negative hensigt. Den funktionalistiske æstetik, der beror på nytteprincipper og maskinteknik, har lagt vægt på stilrenhed på bekostning af faktisk alle andre af arkitekturens traditionelle ressourcer. Resultatet er blevet, efter næsten et århundredes udvikling, at modernismen endnu ikke har nærmet sig den visuelle rigdom og den åndelige storhed i et bygningsværk som Chartres.

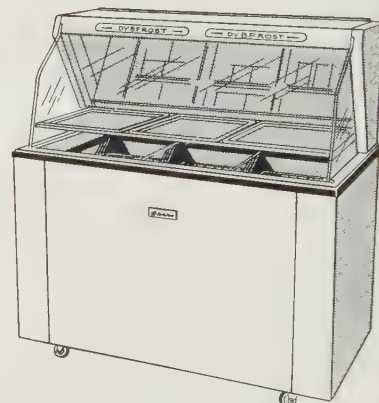
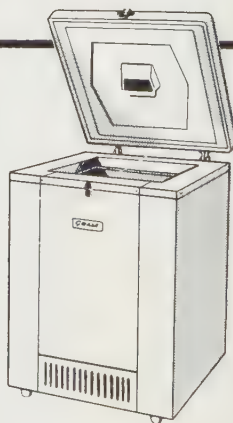
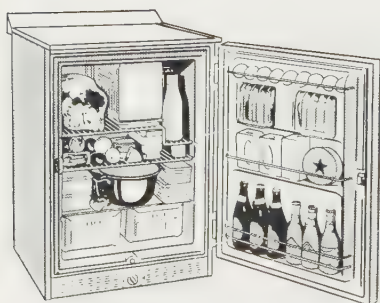
Denne katedral er intet mindre end et symbolsk udtryk for cosmos. En summa af det middelalderlige univers, hvor stil og ornament er smeltet sammen i en fuldkommen arkitektonisk syntese. Middelalderens bygmester så ingen grund til at frygte at udsmykningen skulle kompromitere, men snarere at den ville understrege ærligheden i hans bygningsværk. Men dengang havde han aldrig set en jernbanestation maskeret som et klassisk tempel, for den sags skyld heller ikke som en gotisk kirke. Den moderne arkitekt har set begge.

Men når sandt skal siges, har modernismen ikke altid været så strengt funktionalistisk som i almindelighed skildret. Louis Sullivan's arbejder ligesom også hans store efterfølger Frank Lloyd Wright's, var til tider rigt dekorerede. Men det som adskilte dem fra imitatorerne af gamle former var deres hævden, at ornamentale ideer skulle harmonere med deres natur og formål. På samme tid viste ingeniører som Robert Maillart i brospænd af jernbeton lette som bånd, at videnskabeligt udtænkte konstruktioner kan give udtryk for deres egen lyriske formulering af frit strøm-

Der står
GRAM *

på arkitektens program...

Køleskab KS 130: 130 l rumindhold.

Hjemmefryser HF 150: 150 l rumindhold.

Dybfrostkonservator HBS 345: 345 l rumindhold.

GRAM kulde betyder den ideelle løsning af alle kuldeproblemer i moderne bolig- og industribyggeri, simpelthen fordi der på alle felter er gode erfaringer at bygge på.

Også DE er velkommen til at gøre brug af GRAM's køletekniske erfaringer. Forlang overslag og brochurer.

BRØDRENE GRAM A/S

De er altid velkommen
i vor COTIL - afdeling,
som i virkeligheden
er oprettet for at kunne
betjene *DEM*.

Tal med vore dygtige
kvindelige boligkonsulenter,
som står til Deres disposition,
og som gerne viser Dem
alle nyhederne indenfor
COTIL - boligtekstiler.

AKTIESELSKABET C. OLESEN

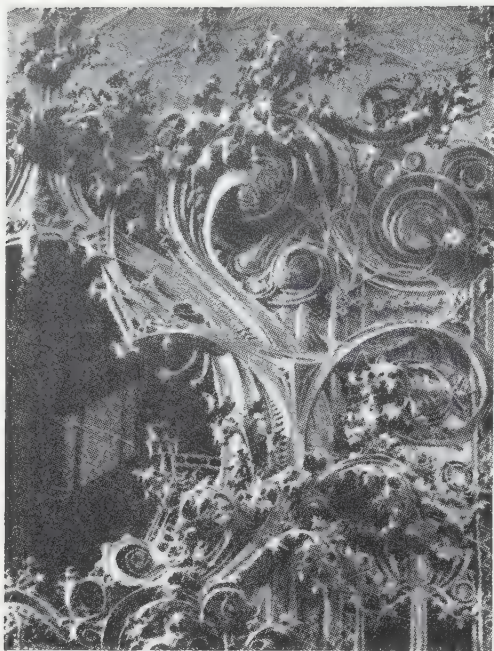
Højbroplads 4 - Minerva 4000

Kvalitet D 1069

Bredde 120 cm.

Kunstner: SPINDEGAARDEN

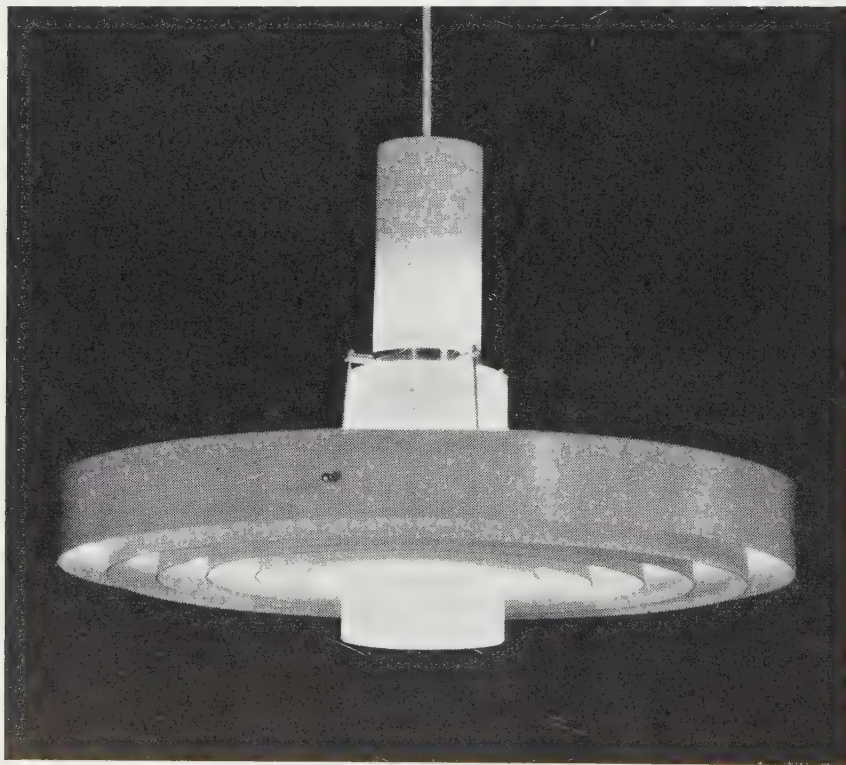

Louis Sullivan: Detalje af façade med slyngværk

mende form. I dag er de to retninger, den subjektive frodighed, der altid har spillet en rolle i stor arkitektur, og den moderne ingeniørkunsts videnskabelige objektivitet, ved at lukke det svælg, der åbnede sig imellem dem under den industrielle revolution. Sådanne modernister som Le Corbusier i Frankrig, Oscar Niemeyer i Brasilien og Eero Saarinen i de forenede Stater stræber efter at nå en ny syntese, efter samme krav som gotikken, hvor bygningsværk og ornament vil stå forenet i tidens sprog. Sådan kan vi tale om en selvstændig *high style* på vej i moderne arkitektur.

Dette medfører naturligvis et skarpt brud med den herskende holdning i nutidens allestedsnærværende internationale stil. Intet Trapist-kloster har nogensinde været afklædt for udsmykning i den grad, som bygninger af den moderne skole systematisk har været reduceret til „skind og ben“. Udtrykket stammer fra Mies van der Rohe, som også har formet det berømte udtryk *Less is More*. Hvad han mener med dette paradoks, kan ses ved et blik på hans Seagram Building i Manhattan, skabt i samarbejde med hans elev, Philip Johnson – et asketisk glastårn, hvis æstetiske udtryk afhænger af liniernes geometriske perfektion.

Som „skind og ben“ arkitektur er den meget virkningsfuld. Bygningens ubestridelige værdighed, størrelsen i dens proportioner, hovedkonstruktionens maskuline udtryk, fremkaldt af det udvendige bronzeske-

P. 56

ringgitterpendel

for max. 150 W glødelampe

mat opalt inderglas

yderste ring i hvid eller sort,

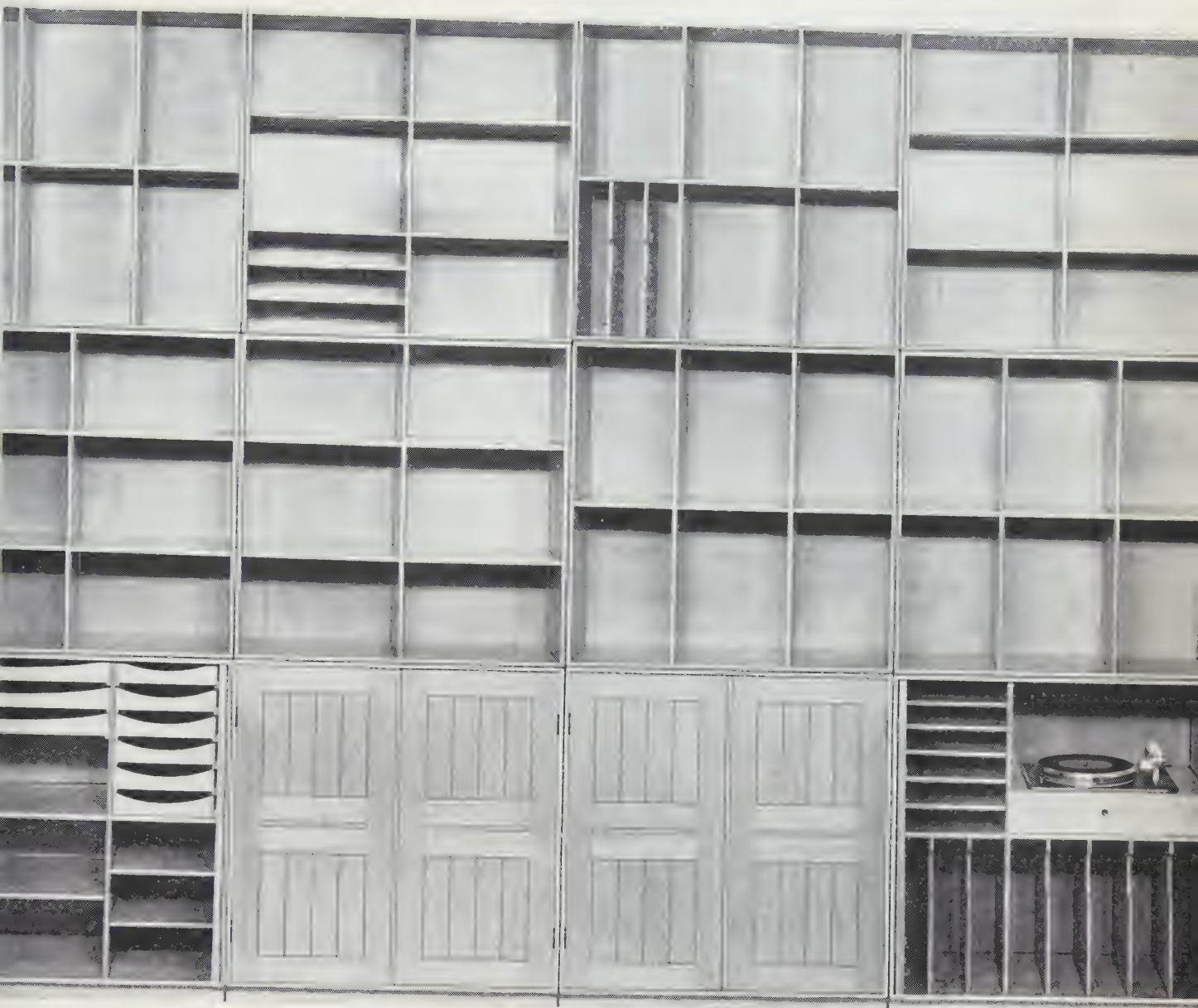
inderringe hvide

diameter 480 mm

design Sven Middelboe

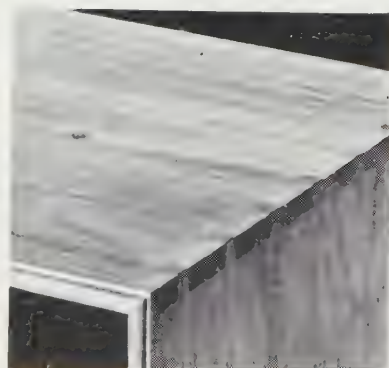
a/s nordisk solar compagni

Professor Mogens Koch's
smukke byggereoler og skabe
kan klare ethvert behov
fra det mindste til det største,
de fås i følgende træsorter:
fyr, elm, oregonpine, eg, mahogni og teak.

Brochure og priser
tilsendes gerne på forlangende.

RUD. RASMUSSENS SNEDKERIER
NØRREBROGADE 45 . KØBENHAVN N . CENTRAL 3746 & 6791

let, der løber igennem alle 38 etager, sætter Lever House på den anden side Park Avenue fuldstændig i skygge. Intet yderligere raffinement ville efter Mies plan, som en vittig arkitekt bemærkede, synes muligt, undtagen at beklæde dets exterior med guld i stedet for bronze. Men selv det fuldkomne, den strenge retliniede formulering der afstriber kompositionen med lovbundne linier, er betænkelig. Resultatet er et uhyggeligt varsel, snarere end en klassisk ro. Der er ikke antydning af hvile for øjet i denne ensformige masse.

Dette projekts strengthed må forståeligt tilskrives teknikkens logik. Men det kunne synes at Mies valgte det rektangulære net, ikke på grund af dets iboende konstruktive effektivitet, (han bekymrede sig ikke om hvad det kostede, da tårnet er et af de dyreste, der nogensinde er bygget), men fordi han var overbevist om at dets ubetingethed var den højeste form for arkitektonisk udtryk. The Seagram Building repræsenterer ikke teknikerens rene strukturelle logik, men arkitektens subjektive bearbejdelse. På sin egen bundne måde er Seagram derfor lige så oprigtigt ekspressionistisk som den store spanske mystiker Antoni Gaudí's nygotiske og nybarokke fantasiformer.

Mies van der Rohe og Philip Johnson: Seagram building, New York

SINUS

SAMTALEANLÆG

NYHED!

Hasler

TRÅDLØS PERSONSØGER

FORLANG SPECIALBROCHURE!

SINUS TELEFON A/S

DATTERSELSKAB AF KRISTIAN KIRKS TELEFONFABRIKER A/S

KØBENHAVN
NIKOLAJ PLADS 25
MINERVA *1788

ÅRHUS
FREDERIKS ALLÉ 64
TELF. 3-1788

kollegie

LAMPEN

pæren er fuldstændig skjult
uden at lyset går tabt

blænding mærkes ikke
selv på meget mørk baggrund

skyggerne er bløde og behagelige
og reflexerne beherskede

farven kan ses
også når lampen er tændt

designet af arkitekt m. a. a. SOPHUS FRANDSEN

fremstillet hos FOG & MØRUP
Sydmarken 46, Søborg

Skidmore, Owings & Merrill: Lever House, New York

I modernismens brede spektrum tilhører Mies og Gaudi, ligesom ultraviolet og infrarødt, modsatte yderpunkter, muligvis døde yderpunkter, for arkitekturen kan ikke gå videre i nogen af de to retninger. Men hvis de virkelig repræsenterer det ekstreme, demonstrerer de også modernismens fulde evne til at udtrykke det menneskelige følelsesregister.

Modernismens æstetiske stemninger i dens mange variationer var personliggjort i Frank Lloyd Wright's titaniske skikkelse. I syv årtier frembragte hans frugtbare fantasi en overdådighed af projekter til faktisk enhver type af påkrævet nutidig byggeri: skyskrabere, billigboliger, teatre, skoler og kirker. Både i teknisk virtuositet og dekorativ glans var Wright's bygninger overlegent brillante. For brillante, protesterede internationalisterne, som ikke desto mindre ikke undslog sig for at bruge hans åbne plan og strukturelle ideer til deres egne formål. Wright svarede med en Byron's stolthed, at deres geometriske formalisme gjorde vold på „materialernes natur“. Med kærlighed fremdrog han den dekorative kraft i ethvert materiale han berørte: træ, sten, tegl og lærred såvel som jernbeton,

petter i tidsprægede mønstre og farver udført af kendte danske og udenlandske arkitekter og billedkunstnere

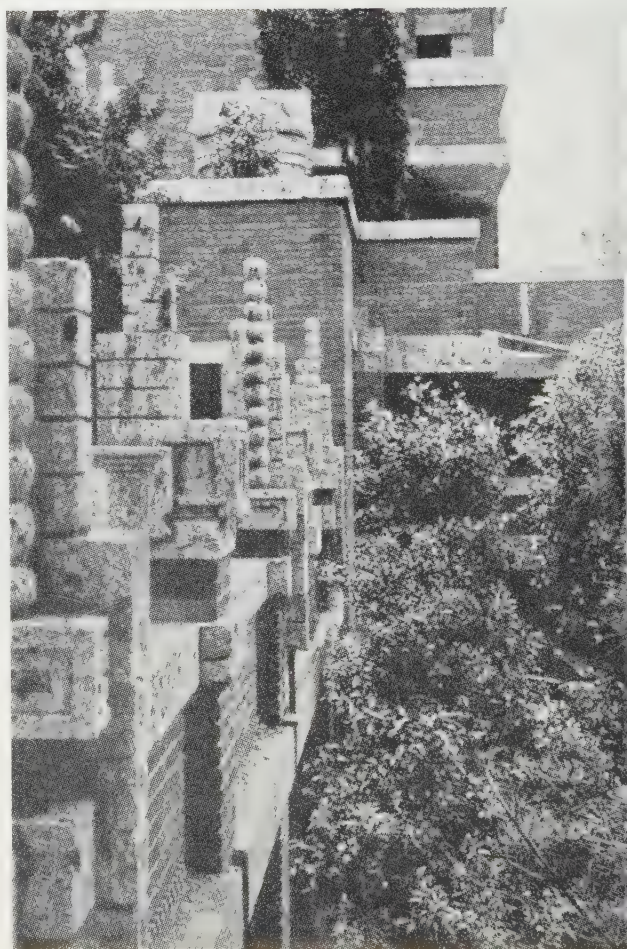
Antoni Gaudí: Casa Batlló, Barcelona

stål, plastik og letmetaller. Han undlod ikke, hvis han kunne vælge, at anvende motiver der var åbenlyst dekorative. „Kan ætioperen forandre sin hudfarve, eller leoparden sine pletter?“ ivrede han. „Sand arkitektonisk form har medført naturpræg, udtrykt og forstærket ved den skabende kunstners organiske brug af organiske ornamenter“.

Den fremtrædende modernist William Lescare spøgte med at „organisk“ bare var Wright's navn på hans egen arkitektur. Men Wright havde en meget klar opfattelse af dette ords mening. Organisk udsmykning betød for ham „åbenbaringen af det poetiske princip“, der tjener arkitekturen ligesom en melodi tjener musikken. „I arkitekturen er dekorationen“ forklarede han, „ligeså uundgåelig som fuglens fjerdragt og naturlig som muslingskallens form, hensigtsmæssig som fiskenes skæl eller træets blade.“

Til tider var hans dekorationer håbløst operaagtige. The Imperial Hotel i Tokio blev ødelagt af mærkelige totem-motiver, som Wright åbenbart mente, var japanske. Men sådanne fiaskoer var sjældne. I det hele taget var Wright's anslag forbavsende sikkert, og aldrig mere sikkert end i jernbeton, hvad enten det var et løb af trappe trin ødslet ned over en terrasse, eller i et gulv hvor han kunne indsatte små rullesten, eller i den rige materialevirkning i de færdigstøbte betonblokke, med hvilke han byggede en serie af bemærkel-

Frank Lloyd Wright: Imperial Hotel, Tokio

ASBESTOLUX

DANSK ETERNIT-FABRIK A/S
AALBORG - TLF. (081) 2 11 22

SALGSKONTOR:
KAMPMANNSGADE 2, KØBENHAVN V
TLF. MINERVA 2222

ASBESTOLUX
FORHANDLES OVER HELE LANDET
AF BYGGEMATERIALE-
OG TRÆLASTFORRETNINGER

VI SENDER DEM GERNE VOR BROCHURE

brandfri isolationsplader
til væg- og loftsbeklædning

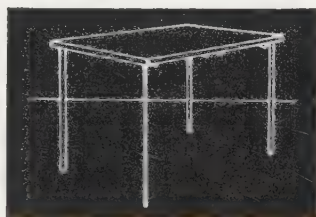

Frank Lloyd Wright: Unity Temple, Oak Park

sesværdige huse i Syd-Californien i tyverne. Så tidligt som i 1906 tillod han sig i Unity Temple i Oak Park at lade den rå jernbetonkonstruktion komme ud af forsiklingen som færdig arkitektur, ikke blot for at afsløre den teknik den udtrykker, men også for at vise materialets grundform. Wright var en kender af solen og han gjorde den til sin forbundsfælle, sådan som enhver stor arkitekt må. På Florida Southern College i Lakeland samlede han et helt universitetsområde til et pragtfuldt, dekorativt mønster i det næsten tropiske sollys.

Wright's fordomsfrihed og ødselhed er nu ved at være nået, om ikke overgået af en anden moderne mester, hvem visse folk aldrig vil tilgive for beskrivelsen af et hus som en *machine à habiter*. Le Corbusiers bemærkning som ofte gentages ude af sammenhæng, var virkelig en erklæring af en poetisk spåmand, som var blandt de første til at erkende fabrikker og siloer, flyvemaskiner, dampskibe og biler, som symboler på en skabende omvæltning, som aldrig ville efterlade arkitekturen som den samme som før.

Endnu så tidligt som 1922, i en periode hvor ikke engang Mies overgik ham i streng geometrisk stil, erkendte Le Corbusier i sin berømte polemiske *Vers une architecture*, at en maskinæstetik alene ikke kunne hæve et bygningsværk op til stor kunst. „Arkitekturen går videre end det nyttebetonede behov“ erklærede han idet han tilføjede at den ikke først og fremmest er en

-kantine og restaurationsmøbler

SPECIALFABRIK FOR KANTINEMØBLER

Ejby Savværk A/S

EJBY . FYN . TELF. 50 (kaldenr. og 46)

I ES kantinemøbler danner stål og træ et harmonisk hele...

Stolesæder og rygge er i teak eller mahogni og bordpladerne fås i rød, gul eller beige plastic – eller efter ordre – med ophæng for stole. Leveres i 2, 4 og 6 mands størrelser.

Vor specielle fosfaterings- og lakeringsproces giver stålrorenes overflade en overordentlig modstandsstyrke overfor slid og slag.

Møblerne fås med enten runde eller ovale ben.

Vi sender Dem gerne prospekt, forslag og tilbud...

KLINGENBERG MOSAIKSTIFTER

Kontorhuset: „Rosenholm“, Landemærket 29
Ark. Holger Pind M.D.A.
Murermester P. Holm & Søn

Eneforhandling:

AXEL PRIOR AKTIESELSKAB

BREDGADE 33

KØBENHAVN K

CENTRAL 24

KØBENHAVNS
AMTSSYGEHUS
GLOSTRUP

Jernbetonskorsten

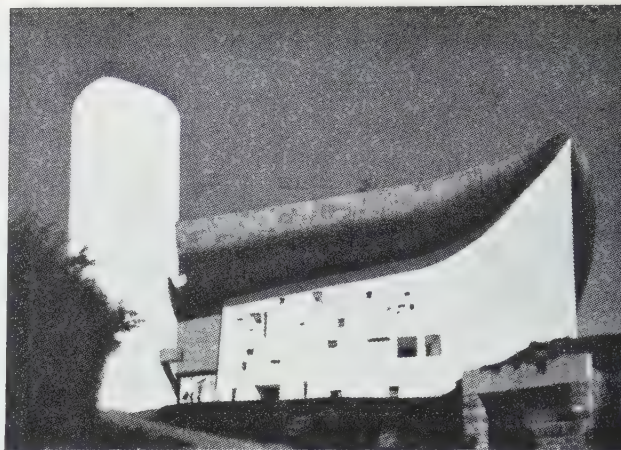
Bygherre:
Københavns Amt

Arkitekter S.A.F.A.
Ypyä, Ypyä & Malmio

Rådgivende civilingeniører
Ostenfeld & Jønson

DANALITH A/s
INGENIØRER & ENTREPRENØRER

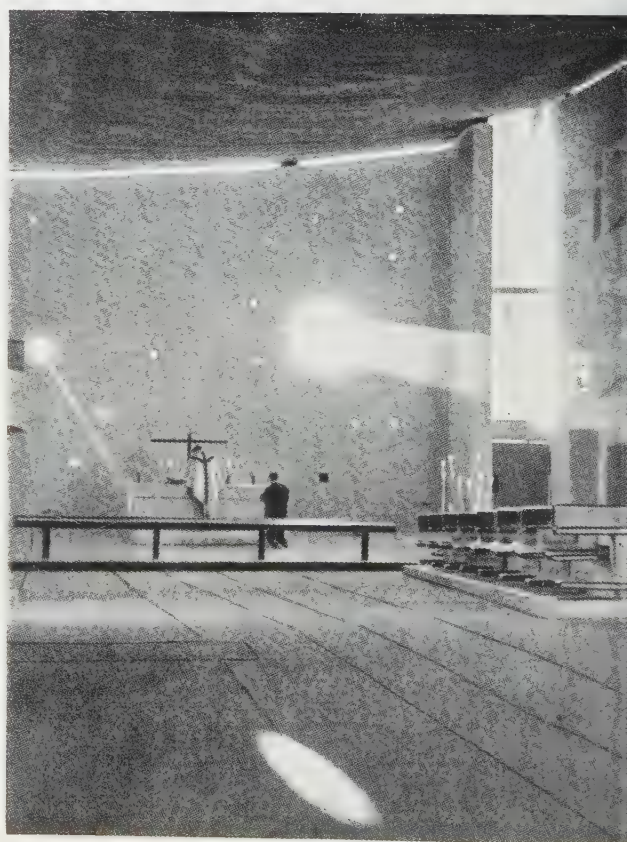
Århus · København · Aalborg
Vestergade 33

Le Corbusier: Notre Dame du Haut, Ronchamp

funktionel, men en følelsesbestemt plastisk kunst: „den mesterlige, korrekte og pragtfulde leg med former samlet under lyset. „Dette er en bedre definition af skulptur end af arkitektur, og som tiden gik – i det svejtiske kollegium i Paris (1932) f. eks. med dets kurvede ydervægge – blev hans arbejder stadig mere frie og skulpturelle. Endelig i 1950 i en alder af 63 fik Le Corbusier sin første religiøse opgave: genopførelsen af pilgrimskapellet i Ronchamp.

På bakkekammen står bygningen dynamisk i sollyset. De hvide mure bøjer sig ind i skyggen og bevæger sig atter strålende ud i lyset, beskrivende en byggemåde der trodser logisk forklaring. For Ronchamp frembyder ingen traditionelle kirkelige træk som en façade eller

Interiør fra Notre Dame du Haut, Ronchamp

Udvendige solskærme monteret i Lufthavnen, Kastrup.
Arkitekt Vilh. Lauritzen, M.A.A.

Special-

persienner
i letmetal
og stål

Vi anbefaler vore persienner
for indbygning i
dobbelte vinduer

Special solskærme af aluminium
til udvendig montering

Har De en opgave for
afblænding eller mørkelægning
så send os den

Special persienner er bl. a. leveret og monteret i:

Københavns Militærhospital	Byggecentrum
Tivolis koncertsal	Østifternes Kreditforening
Postgirokontorets bygning	K.A.S. Glostrup
Virum Statsskole	Egegaardsskolen
Valbyskellets Skole	Avedøreskolen
Jespersen & Søn, København	Rigshospitalet

Udvendige solskærme i aluminium leveret til:

Egegaardsskolen	Ingeniørskolen, Horsens
Hafniahus, Odense	Masnødværket, Vordingborg
K.A.S. Glostrup	Lufthavnen, Kastrup
Lindøværtet, Odense	Carlsberg Bryggerier
Hjørring Gymnasium	F.D.B.s Storaft. i Vordingborg
Skovlunde skole	Kolonien Filadelfia, Dianalund

Mørklægningsmontage er bl. a. leveret til:

Nordisk Kabel og Traadvarefabrik A/S, Højspændingslaboratorium,
Vibeholmen, og Lufthavnen, Kastrup

VORE SPECIALISTER
ER ALTID
TIL DERES
TJENESTE
MED FORSLAG

DANSK RULLEGARDIN INDUSTRI

v/ H. PERSSON

GL. KONGEVEJ 143 . KØBENHAVN V . TLF. EVA 6144-6145 . VESTER 5180

Alle beundrer

FERODO

skridsikre trappeforkanter

FERODO's skridsikre trappeforkanter vil gøre enhver ejendom smukkere og samtidig yde en fuldstændt sikkerhed trin for trin i moderne trappearkitektur.

FERODO's skridsikre trappeforkanter, der vil sætte præg på fremtidens byggeri, har mange fordele, bl. a. beskytter de mod slid og holder i årevis uden vedligeholdelse.

- * 7 tiltrækkende farver
- * Omfattende udvalg – 32 profiler med næse, 3 flade profiler
- * Aluminium, sølvbronze eller manganbronze
- * Specialprofiler udføres efter opgave

FERODO

skridsikre trappeforkanter
for skønhed og styrke

Ferodo Ltd., Chapel-En-Le-Frith, Derbyshire, England
Medlem af Turner og Newall organisationen

EINAR JUEL & CO. A/S

Prinsesse Maries Allé 1 · København V · C 9223

apsis, ingen konventionelle retningslinier, ingen proportioner man kunne forudsige. Bygningsværket eksisterer kun i volumen og materialeoverflader, strømmende i alle retninger under det bølgende tag, gående frem og trækkende sig tilbage i lys og skygge, hævende sig i tårne, der står helt i solen, men hvor lys og skygge fortsætter med at lege i de støbte former.

Hvorvidt dette er arkitektur eller skulptur, det er umuligt at sige. Denne uophørlige skiften af lys og skygge tilføjer en tidens fjerde dimension til jernbetonens og stenens tredimensionale. Hver enkelthed i bygningsværket, det massive udendørsalter, den simple prædikestol af rå jernbeton, det abstrakte vandspy og cisternen nedenunder, er dele af en helhedsidé.

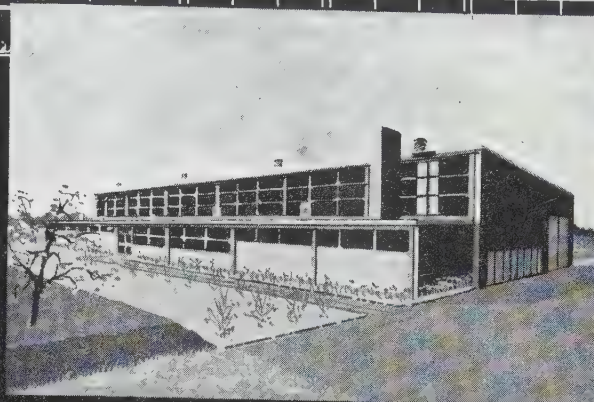
Denne idé er udtrykt endnu mere magtfuldt i bygningsens indre, hvor det farvede lys triumferer. Atter er der et overvældende indtryk af dynamisk rum, hvori rødt, blå, gult, grønt og violet flyder gennem de dybe lysåbninger i sydveggen, der i sig selv er et af de største stykker kubistisk skulptur, der nogensinde er skabt, og på hvis glaser Le Corbusier frit har malet, måske for frit, kristne symboler og verselinier fra Mariæ Lovsang. Mere lys trænger ned igennem lanternetårne, hvor de oplyser de små kapellers simple altere. Endelig kommer et ganske anderledes lys gennem den smalle åbning, som løber mellem murkronen og det krumme tag. Det grå tag svæver som om, det var båret af lys. Endnu engang det helt dominerende indtryk af ren mystisk stemning.

Siden fuldførelsen af Ronchamp i 1955 har Le Corbusier været overbevist om muligheden af en ny monumental syntese i arkitekturen: en syntese der i historien skulle kunne måle sig med gotikken eller antikken. Den heroiske gruppe indiske regeringsbygninger i Chandigarh, hvor han efter en uhyre målestok har samlet usædvanlige skulpturelle former under lyset, er sikkert et udtryk for den retning, han tænker en sådan syntese må tage. Alligevel har ingen mere end han været klar over vanskelighederne. Alle Le Corbusier's værker er ligesom Wright's så helt igennem enkeltmandsværker.

Ligesom renæssancens mænd har de virket på én gang som arkitekter, malere og billedhuggere. I de to sidste færdigheder har de ikke været nogen Michelangelo, men den kendsgerning, at de ikke desto mindre har følt sig ude af stand til at betro ansvaret til andre kunstnere, viser hvor fjernt vi stadig er fra en sand syntese. En syntese, som den Le Corbusier foretrækker, stiller sig, kræver et samarbejde af talrige kunstnere, der alle hylder et fælles æstetisk syn. Storheden ved Chartres er den, at skønt hundreder af kunstnere, deriblandt meget store mestre med en stærk personlig stil, deltog i opførelsen gennem mange årtier, tænker man næppe på den storslåede helhed som et samarbejde. Men at finde kunstnere, der kan samarbejde med arkitekter i vore dage, på det grundlag Le Corbusier kræver, er vanskeligt.

Et blik på nogle eksempler på hæderlig monumental kunst fra de senere år synes at give ham ret. Traditionen med staffelmaleri og atelierskulptur skabt un-

Glædeligt **NYT** år

1ste byggeafsnit

Nu er der ikke flere blade på 1960 - kalenderen og i anledning af årsskiftet ønsker GLENT & CO A/S Dem glædeligt nytår.

Med 1961 følger en nyhed som De også må delagtiggøres i - GLENT & CO A/S bygger fabrik for standardventilationsmateriel i Store Heddinge.

Som led i bestræbelserne for yderligere rationalisering, produktionsforøgelse og dermed bedre kundeservice påbegyndtes i 1960 opførelsen af vor nye fabrik, hvoraf 1. byggeafsnit ventes i drift i begyndelsen af 1961.

Det har altid været vort mål, i samarbejde med Dem, at finde den bedste løsning på kundernes problemer.

Naturligvis kan ikke alle problemerne løses ved hjælp af standardmateriel, men som oftest dog på en sådan måde, at komponenter fra vort standardprogram kan indgå som led i det samlede anlæg.

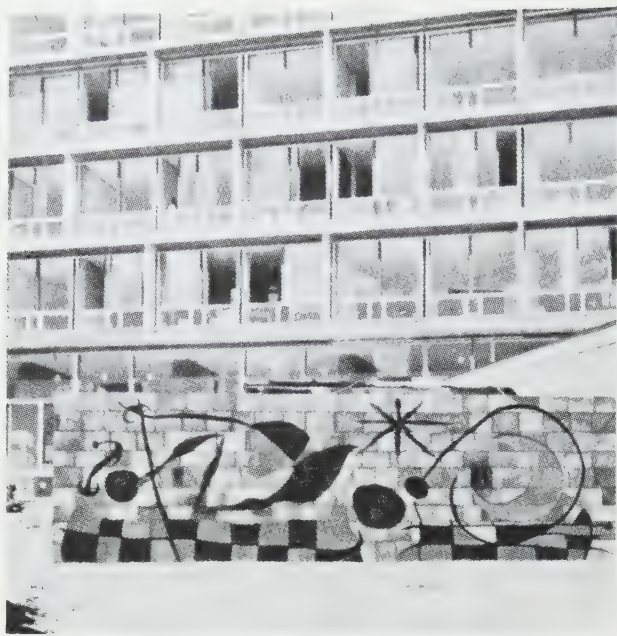
I denne anledning minder vi Dem om, at vore teknikere gerne aflægger Dem besøg for nærmere drøftelser af mulighederne.

*ventilation
automatik
vandbehandling
tørring*

GLENT & CO A/S

VOJENSVEJ 8 - KØBENHAVN - VALBY - (01)* 701390
JYLLANDSAFD.: SCT. PAULSGADE 25 - ÅRHUS - (061) 30811

Miro og Artigas: Dekoration foran Unesco's hus, Paris

der renæssancen, har gennem århundreder ført kunsten bort fra monumentalkunstens hovedvej og har været årsag til at han har mistet sin fornemmelse for arkitektonisk proportion og farve. Hans arbejder er blevet forvist til museerne.

Nogle offentlige bygninger der tjener helt andre formål er tillige museer, som følge af den kunst der rummer. Det nye UNESCO's hovedkvarter er et eksempel herpå. Malerier og skulpturer er strøet ud over det hele, som om de var udlånt fra The Museum of Modern Art. Miro's fritstående murdekoration spærre for synet af bygningens fod. Afro's lange vægmaleri er ikke så langt, at det når til enden af korridoren, hvori det synes at gå tabt. Picasso's umådelig skødesløse vægmaleri har ingen tilknytning til det rum det udfylder, og i hvert tilfælde kan det ikke ses ordentligt på grund af det overfyldte rum. Skulpturerne udenfor af Moore, Calder og Noguchi er alle ude af stand til at holde mål med bygningernes styrke.

Det er værd at mindes at Marcel Breuer, en af de arkitekter der er ansvarlige for UNESCO arbejdet

Allan Temko:
Den moderne arkitekturs dag gry

*Elevbolig, Aalborg Kommunehospital,
arkitekter*

*Carlo Odgård & Ole Odgård & Aaby Sørensen,
arkitekter M.D.A., M.A.A. M.A.A.*

ALLET vinduer er leveret af

PEDERSHAAB MASKINFABRIK A/S

København, Herlev, telf. 947066

Brønderslev, telf. 450 . Århus, telf. 31400

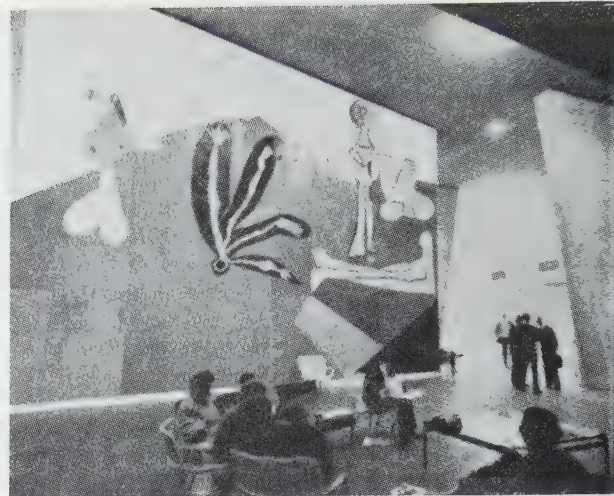
Chicago Auditorium, Bar room 1886-89

Louis Sullivan

HENDRIKSENS EFTF. REPRODUKTIONS-ATELIER

Pablo Picasso: Vægdekoration i foyer'en, Unesco's hus, Paris

virkede i den berømte Bauhausskole i Tyskland i tyverne, da dens direktør Walter Gropius gjorde sig bemærkelsesværdig anstrengelse for, at kunstneren skulle ophøre med at føle sig fremmed overfor moderne arkitektur. Mænd af format som Paul Klee, Vasily Kandinsky og Lyonel Feininger blev indbudt til skolen for at hjælpe med at udvikle en moderne bygningskunst, „som lig den menneskelige natur, skulle være alt-

omfattende i sin spændvidde”. „Det skulle tilsidst føre til”, sagde Gropius, „det sammensatte men uadskilte kunstværk, den store bygning, hvor den gamle skillelinje mellem monumentale og dekorative elementer ville være forsvundet for stedse.”

Gropius har i et af sine arbejder, Harvard University Graduate Center af 1950, ikke brugt denne indbudte kunst på en overbevisende måde, eller blot sær-

STENFELDT HANSEN

Glas

AKTIESELSKAB

CENTRAL 5800

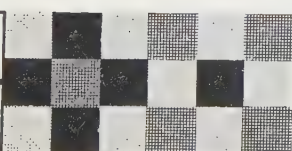
VESTERBROGADE 97

KØBENHAVN V

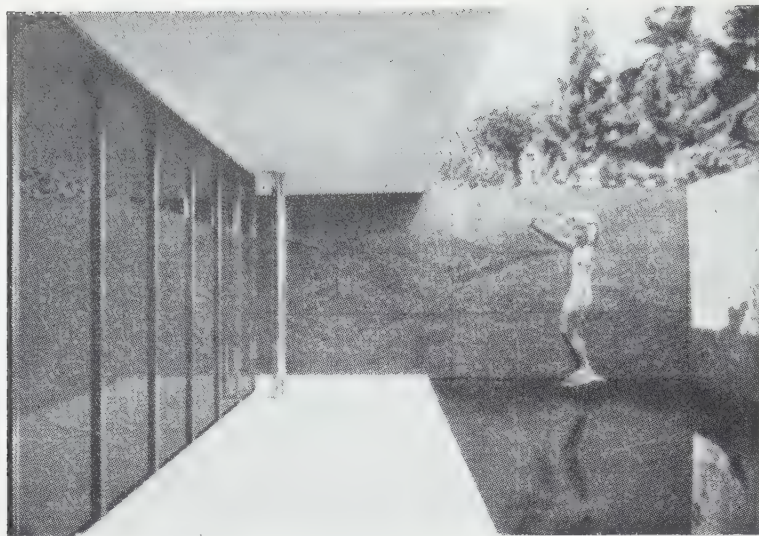

Københavns Kommunes Biblioteksvæsen, Hovedbiblioteket, Kultorvet. – Bygning: Arkitekter M.A.A. O. Gundlach-Pedersen & Ebbe Andresen.
Indretning: Stadsarkitektens Direktorat, arkitekt M.A.A. Agner Christoffersen.

De får størst glæde af **HOLMSUND**

- det danske vinylgulv

Mies van der Rohe: Den tyske pavillon på Barcelona-udstillingen med skulptur af Georg Kolbe

ligt følsomt. Andre internationalister har – især Mies van der Rohe i sin berømte Barcelona Pavillon fra 1929, været mere behændige. I gårdbassinet til den ikke længere eksisterende bygning, der har haft umådelig indflydelse på moderne arkitektur, havde Mies anbragt en afbalanceret kvindefigur af Georg Kolbe. Statuen var et nok så konventionelt stykke tysk neoklassicisme, men den var det eneste ugeometriske element i kompositionen, og den var opstillet med en så fin fornemmelse for proportioner, at de omgivende flader af marmor og glas må have virket som en flatterende baggrund.

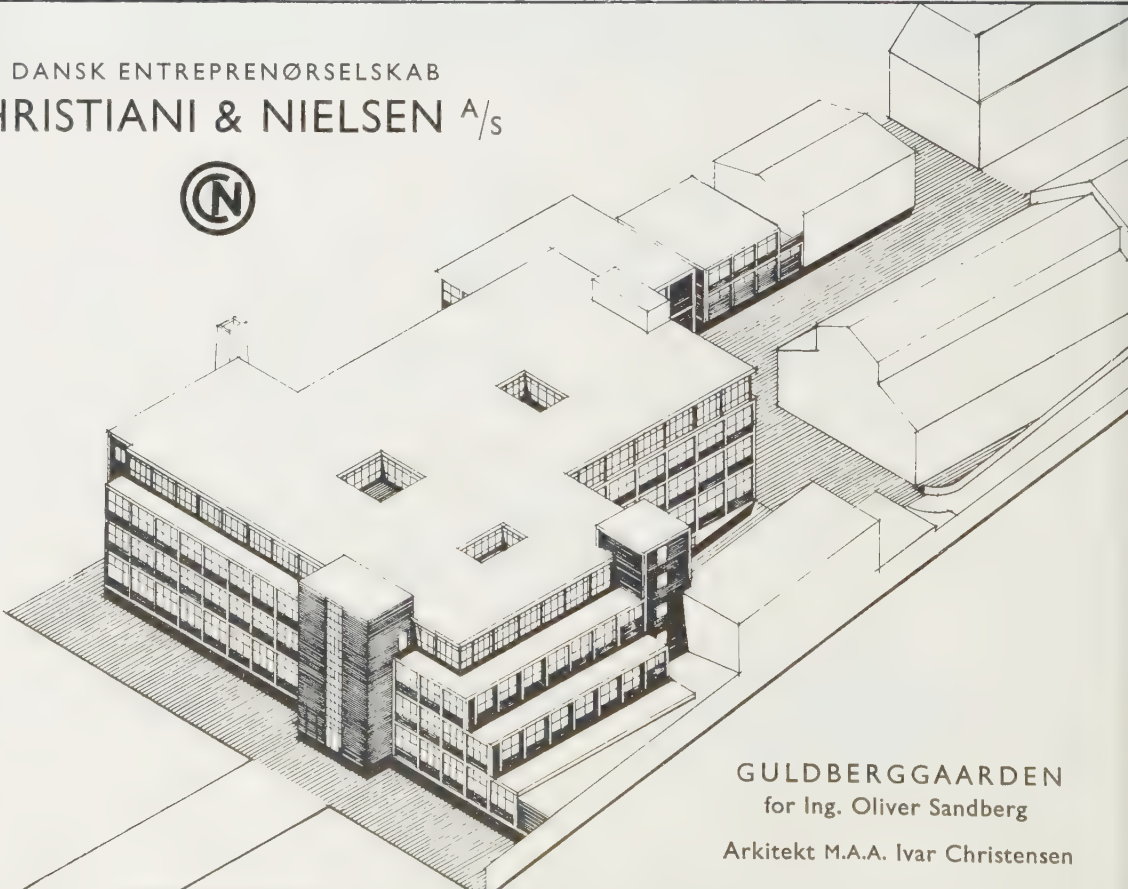
der af marmor og glas må have virket som en flatterende baggrund.

En af de vigtigste egenskaber ved Mies' arkitektur, at den til forskel fra Wright's og Le Corbusier's indbyder til heldig imitation. Det store amerikanske firma Skidmore, Owings & Merrill f. eks., har brugt fritstående skulptur med største dygtighed for at berige de store arealer der er muliggjort ved den moderne teknik, således som kontoret for Manufacturers Trust Company Fifth Avenue i New York. Denne bygning

DANSK ENTREPRENØRSELSKAB

CHRISTIANI & NIELSEN A/S

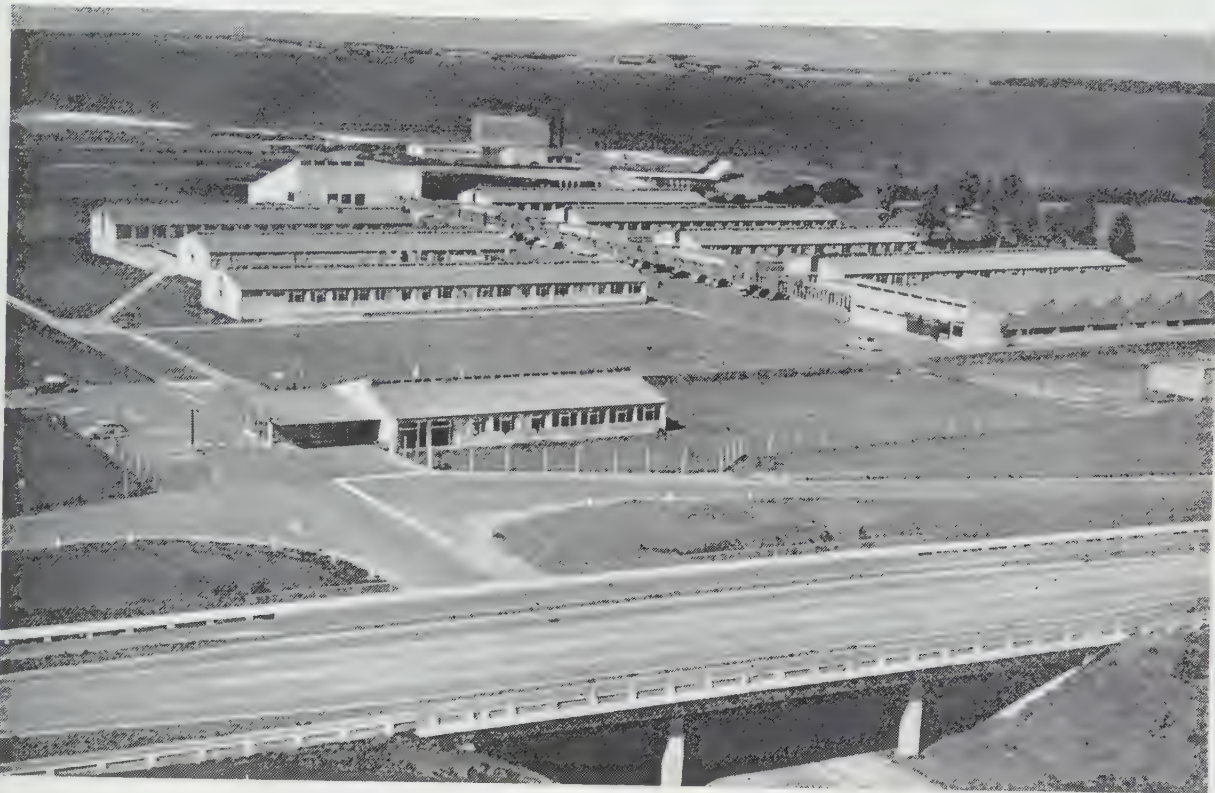

GULDBERGGAARDEN
for Ing. Oliver Sandberg
Arkitekt M.A.A. Ivar Christensen

Atomenergikommissionens forsøgsanlæg Risø

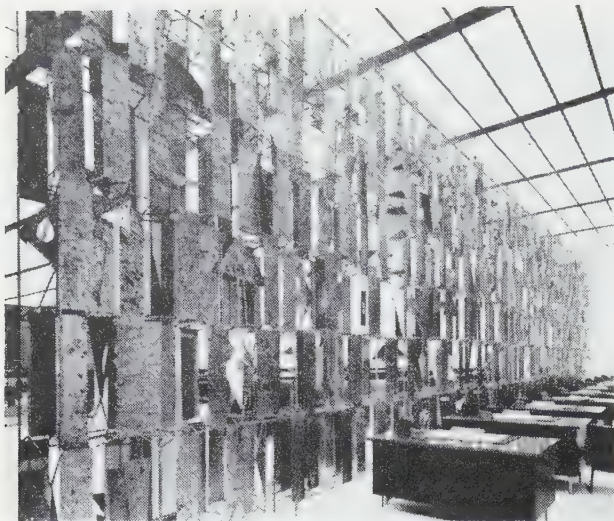
Arkitekt: Preben Hansen, M.A.A. Ingeniør: Steensen & Varming, M. Ing. F.
i samarbejde med Paul Niepoort, M.A.A.

Vejudfletning med vejbro
Vejanlæg på området
Kemi-, reaktor-, elektronik-
og fysiklaboratorier
Auditorium
Kantine, bibliotek,
helsefysiklaboratorium
Serviceafdeling, garager
Maskinværksted, renserværksted
Vagt- og brandstation
Administrationsbygning

Landbrugsforsøgsafdeling
Vandværk
Boliger
Meteorologistation
Reaktorbygning
Driftsbygning
Vandbehandlingsbygning
Køletårn
Nødkontrolrum
Behandlingsbygning og
tromlelager

RASMUSSEN & SCHIØTZ A/s
CIVILINGENIØRER & ENTREPRENØRER
FALKONER ALLÉ 7 . KØBENHAVN F

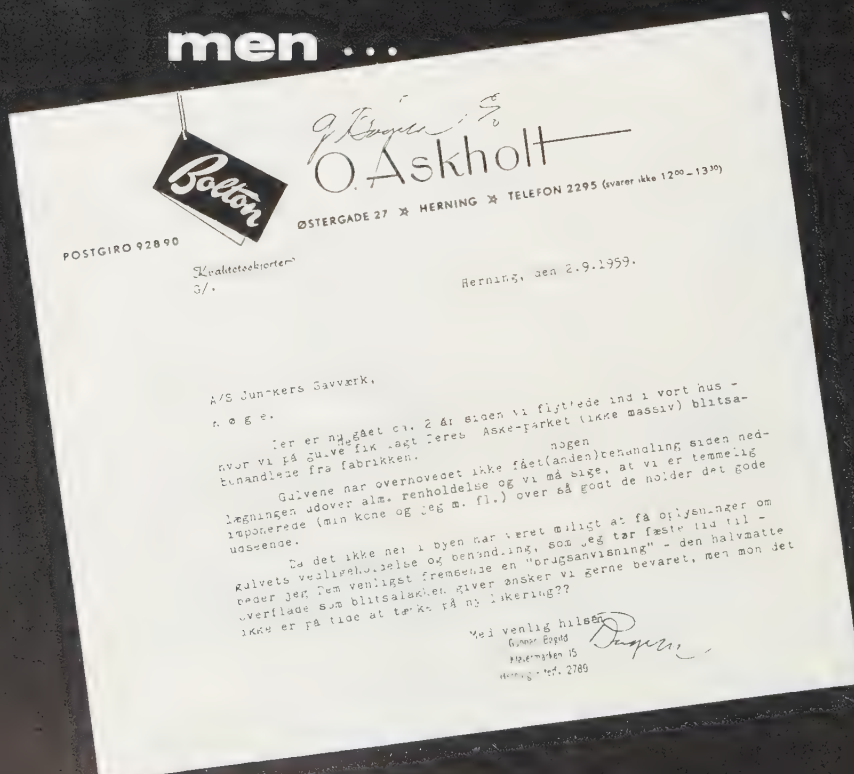

Harry Bertoia: Skærm i Manufacturers Trust Bank, New York. Arkitekter: Skidmore, Owings & Merrill

Allan Temko:
Den moderne arkitekturs daggry

(Fortsættes side A 1102)

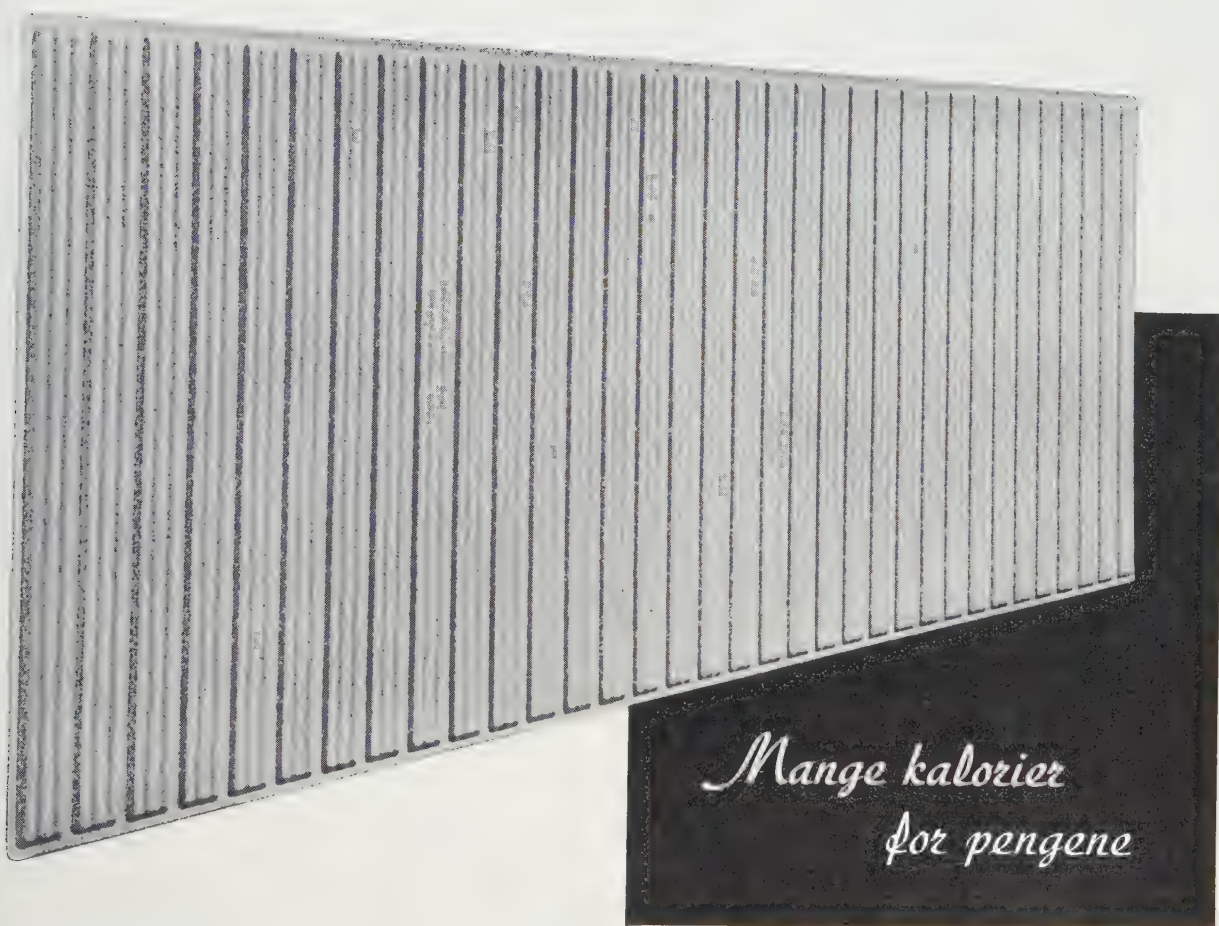
BLITSA holder ikke evigt - men ...

GOLF PANELRADIATOR

NY MODEL

paneo

*Mange kalorier
for pengene*

H. HOLLESENS FABRIKKER

K Ø B E N H A V N
TEGLHOLMSGADE 2, SV
TELEFON HILDA 3045

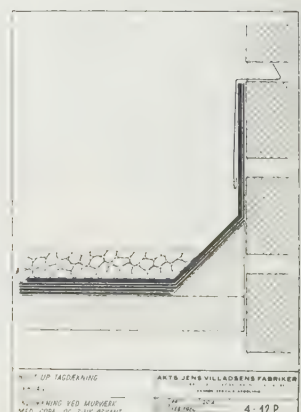
R A N D E R S
A/s DANAR
TELEFON 4490

Gratis tryk af standard inddækninger

— en ny arkitekt-service

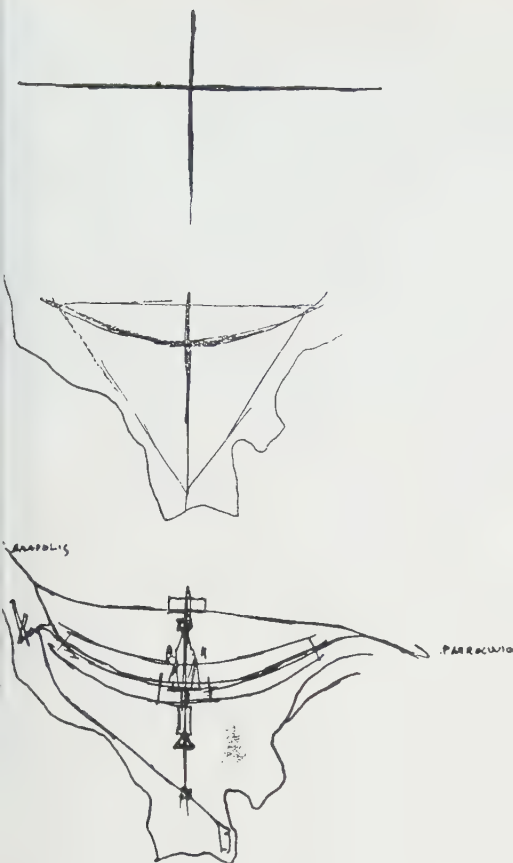
Vore standard-inddækninger er blevet modtaget meget velvilligt. Vi har derfor besluttet at fremstille disse i transparente tryk 1:1, således at De selv kan kopiere det ønskede antal eksemplarer til hver enkelt byggesag. De er meget velkommen til at rekvirere et eller flere sæt. Vi sender dem gratis, blot De vil ringe eller skrive et par ord til os.

tilkald os under projekteringen

VILLADSEN

AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER. KØBENHAVN-MALMØ-OSLO-HELSINGFORS HOVEDKONTOR: ISLANDS BRYGGE 41 - KBHVN. S - ASTA *2800

BRASILIA

Et af de mest fantastiske bybygningseksperimenter er ved at tage form. Den 21. april 1960 flyttede den brasilianske republiks regering til den nye hovedstad, Brasilia. Det er ikke første gang, man har bygget en hovedstad på bar mark. Washington i U. S. A., Canberra i Australien og Chandigarh i Indien er mere eller mindre vellykkede fortilfælde. Men ingen af dem er blevet til under så vanskelige vilkår. Til gengæld kræver bygningen af Brasilia af en entusiasme, som også er uden sidestykke. Allerede i Brasiliens konstitution af 1890 forudså man bygningen af en ny hovedstad. Der skulle imidlertid gå mange år, førend forudsætningerne var tilstede for opfyldelsen af dette ønske. Da konstitutionen blev fornyet i 1934 indførte man en paragraf, som direkte sigtede på flytningen af regeringssædet til en central plads i landet. Man krævede: „Senatet skal uden tøven tage de nødvendige skridt for flytningen af landets hovedstad“.

Det blev Brasiliens dynamiske præsident Kubitschek, der efter anden verdenskrig fik sat fart i tingene. Med en enestående foragt for de økonomiske ofre, der var nødvendige for planens gennemførelse, fik han gennemtrumfet alle de nødvendige regeringsbeslutninger.

Når det har været muligt at samle nationens interesse om dette fantastiske projekt skyldes det Brasiliens specielle demografiske situation, med en meget

Hvordan kom idéen til Brasilia's plan?

Den opstod ganske enkelt ud fra det begyndelsesgrundlag, som enhver benytter, når man vil betegne et nærmere bestemt sted: ved at tegne streger, der krydser hinanden i rette vinkler som korstegnet. Dette tegn blev så indpasset i topografien og bedst muligt tillempt landskabets naturlige vindingssystem. Den vandrette akse i tegnet måtte bues lidt opad for at passe til den ligesidede trekant, der omgærdet det område, som er udset til at bygge byen op på.

Endvidere er det besluttet at gå frem efter gennemgående autostrada-principper uden vejkrydsninger. Den buede linie, der svarer til den naturlige indfaldsvej, blev udnævnt til hovedgennemkørselsåre med tredelte vejbaner – den hurtigtkørende trafik i midten og lokaltrafiken på de to sidebaner. Længs denne gennemkørselsvej blev byens beboelseskvarterer stort set lokaliseret.

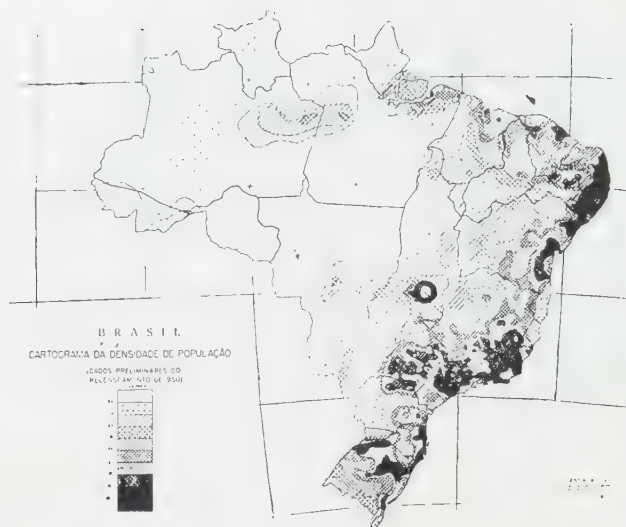
Byen skal ikke alene opfattes som en organisk helhed, der er i stand til at fungere livligt og uden anstrengelser som enhver anden moderne by, dvs. ikke blot som et sted, hvor man kun bor, men som et levende samfund (civitas) med en sand hovedstads dyder og ydre attributter. For at indse dette, må byplanlæggeren være besjælet af en vis højsindet og størstedt indstilling til opgaven, idet det må være udfra en sådan grundlæggende indstilling, at hele hans opfattelse af velordnede forhold, duellighed og proportioner skal udspringe og samles i hans byplan. Dette være ingenlunde sagt for at bruge „store ord“, men simpelthen som et rent håndgribeligt og bevidst udtryk for sand værdi og betydning. Han skal projekttere en by, hvor der kan udføres regulært og dygtigt arbejde, men samtidig også en charme fyldt og livlig by, som i intellektuel henseende fuldt ud er i stand til, ikke alene at være regerings-hovedsæde – nationens administrative centrum – men også til at være nationens kulturcentrum, som kan drage til sig landets intelligens og kulturelle personligheder.

Lucio Costa

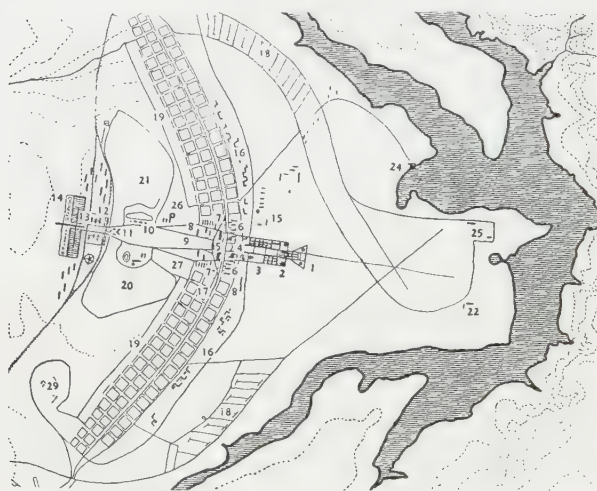
høj befolkningskoncentration i kystområderne, medens størstedelen af indlandet er tyndt beboet. Medens civilisationen og den teknisk-økonomiske udvikling i de tidligt koloniserede områder er fuldt på højde med den øvrige civiliserede verdens, lever i det indre af landet indianerstammer, hvis udvikling ikke hæver dem over stenalderens. I disse indianerstammer når individerne deres højeste kulturelle udvikling i 12 års alderen. På det tidspunkt har de lært at jage, fiske og danse, at bygge deres primitive hytter og forme de enkelte kokekar. De kan ikke selv skabe et nyt grundlag for kulturel og materiel udvikling. De meget store rigdomme, som det indre af Brasilien rummer, både i form af uopdyrket jord og af mineralforekomster, evner disse indianerstammer ikke at udnytte.

Brasilien er jordens tredje-største land med en befolkning på 60 millioner indbyggere. Det er som en sovende kæmpe, hvis kræfter ingen tvivler om, men som man ikke har evnet at vække. Den nye hovedstad Brasiliens placering i indlandet har først og fremmest til hensigt at vække disse store slumrende områder.

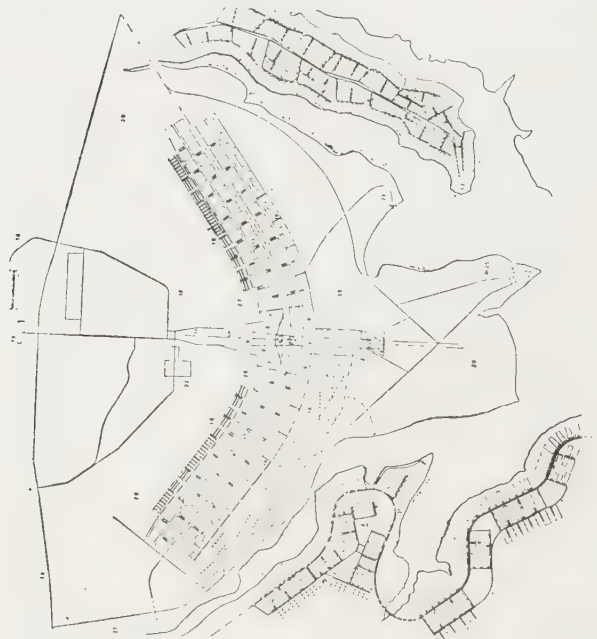
Der findes en gammel plan om at føre en trans-brasiliansk vej fra nord til syd gennem det indre af Brasilien, fra havnebyen Belem ved Amazonflodens udmundning i nord til Porto Allegro i syd, en strækning på ca. 30.000 km. Omtrent midt på denne stræk-

Befolkningens fordeling i Brasilien. De mørke områder er tættest beboet. Den nye hovedstad Brasília ligger indenfor den sorte cirkel

Konkurrenceprojektet. 1-3 er regeringsbygningerne. 25 er præsidentboligen

Den reviderede plan, efter hvilken der nu bygges. Der er bl. a. placeret boligbebyggelse på de to næs, der skyder sig ud i søen

ning i en afstand på ca. 1.000 km fra kysten udpegede man stedet for den nye hovedstad. Området er højland, ca. 1.000 m over havet med et gunstigt klima og midt i et helt uudviklet område. Landet er halvt ørkenagtigt men med gode muligheder for vanding fra en stor flod, der gennemskærer området, således at nyplantninger i forbindelse med byanlægget er mulig. Man anser det også for økonomisk overkommeligt at frugtbar gøre landet for dyrkning af de nødvendige landbrugsprodukter til forsyning af byen. Derimod er der ikke i området eller i dets umiddelbare nærhed så rige landbrugsmuligheder eller så store mineralforekomster, at byen har udsigt til at blive et erhvervscenter. Man ønsker, at Brasília først og fremmest skal være en regeringsby, et center for landets økonomi, hvorfra initiativ kan udgå til dannelsen af erhvervscentre i Brasiliens indre.

Der er ingen ordentlig vej til byen, og bygningen af nye veje er ikke påbegyndt. Al forbindelse med området må i praksis ske ad luftvejen. Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig hvilke enorme kræfter der må mobiliseres for at bygge en ny by fra grunden med alle dens komplicerede anlæg og med krav om at gøre den så tillokkende, at de mange tusinde mennesker, der er beskæftiget i administrationen og den dertil knyttede service frivilligt vil vælge at bo og arbejde i byen. Det er nemlig ikke tanken at tvangsforflytte folk til det nye Brasília.

I 1956 udskrev man en konkurrence om en plan for den ny hovedstad. Som man ved, blev den vundet af den kendte brasilianske arkitekt og byplanlægger Lucio Costa. I dommerkomitéen sad hans gode ven Oscar Niemeyer og den kendte engelske byplanlægger William Holford. Konkurrenceprojektet og Lucio Costas beskrivelse har været udførligt omtalt i *Arkitektur* nr. 3/1958.

Konkurrenceforslaget var lige så patetisk som den stemning, der førte til konkurrencens udskrivelse. Byen er formet over et stort kors, der er lagt ud på et plateau, der som en halvø skyder sig ud i en stor, kunstig sø. Den øst-vestgående korsarm er byens monumentale hovedakse, den nord-sydgående korsarm er byens mere merkantilt prægede hovedstrøg. I den monumentale akse ligger alle de officielle bygninger. Kulminationen er en stor plads kaldet „De tre magters plads“ (den lovgivende, den udøvende og den dømmende). Denne kæmpemæssige plads er placeret i nogen afstand fra byens centrum. Bortset fra en lille lund af kejser-palmer er den uden skygge, ingen mennesker vil til daglig færdes på denne plads, der først og fremmest er beregnet til store politiske demonstrationer og militærparader. Den del af hovedaksen, hvor man vil samle de kulturelle institutioner, opera, teatre, domkirke osv. vil få en mere menneskelig udformning med overdækkede gader og parkagtige plantninger. Det nord-sydgående strøg vil efter Lucio Costas plan få en fantastisk udformning efter de mest udviklede principper for trafikplanlægning. Gaden vil blive bygget i 2 etager med mulighed for hurtig, gennemgående trafik. Der

er ingen krydsninger i niveau med andre gader, men mulighed for afkørsel til sekundære parallelgader, hvorom hoteller, restauranter, butikker osv. er placeret. Denne løsning skulle sikre en helt gnidningsløs trafik selv med den højest tænkelige biltæthed.

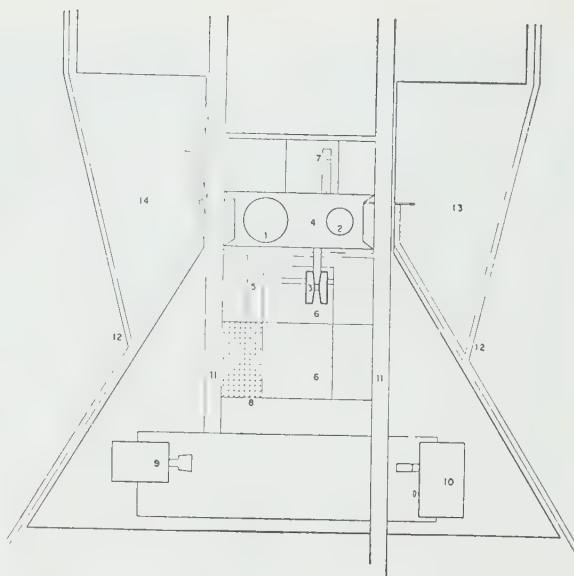
Boligområderne ligger som et bælte af tre rækker storkarréer omkring dette nord-sydgående hovedtrøg. Disse storkarréer vil i nogen grad blive trafikløse. Fra hovedtrafikåren kommer man til dem ad sekundære veje og ender i parkeringspladser i boligområdernes udkant.

Boligbebyggelsen består i hovedsagen af etagehusblokke. Der findes dog også enkelte rækkehuskvarterer. Da denne bebyggelsesform stiller de mindste krav til maskinel byggegrej, har man valgt at starte bygningen af boligkvartererne med disse hustyper. Fuldt udfyldt vil boligkvartererne kunne rumme ca. 100.000 indbyggere.

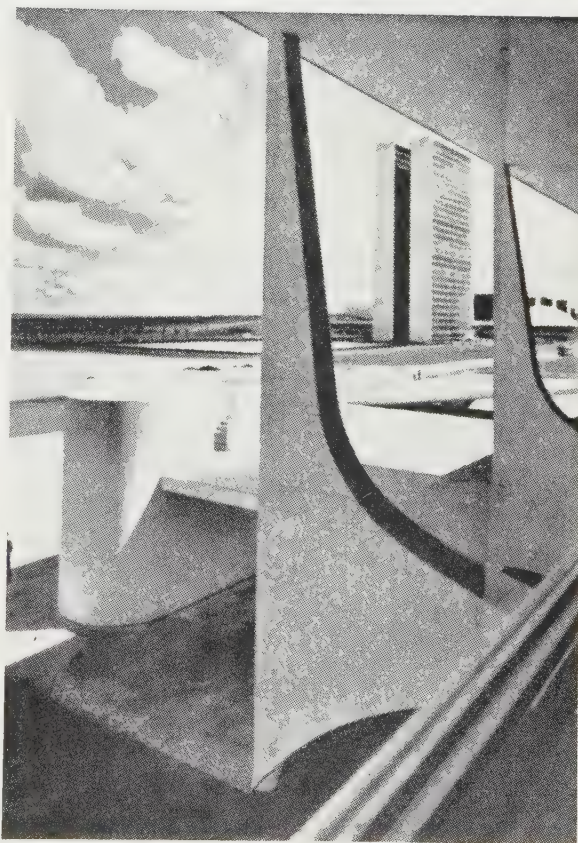
Lucio Costa har tænkt sig, at byen skal være relativt tæt bebygget, således at den urbane fornemmelse bliver stærkest mulig i kontrast til det store, øde land, der omgiver byen. Men man er klar over, at der netop her ligger et af de allerstørste problemer, at give den hurtigt skabte by en atmosfære, som er lige så værdifuld, omend en anden end den, man kender fra de gamle byer. Denne byatmosfære opstår som en dialog mellem det af bybyggerne skabte og det af befolkningen tilførte. Man er klar over, at der må disponeres med en mulighed for ændring af visse detaljer i planen i overensstemmelse med de nye idealer, der vil være gældende efterhånden som byen bygges. Man er også opmærksom på, at en begrænsning af byens indbyggertal til 100.000 næppe vil være mulig. Man har derfor allerede ændret planen, så den kan rumme 500.000 indbyggere. Hvordan man skal kunne udvide byens plan yderligere til eks. 1.000.000 indbyggere uden at øve vold på byens hovedidé, er et af de store problemer man diskuterer for øjeblikket. Det bliver antageligt ved hjælp af satellit-byer.

De første bygninger, der er blevet rejst i Brasília, er præsidentens bolig og palads og regeringsbygningerne. De er tegnet af Oscar Niemeyer, hvis arkitektideal indtil videre er blevet Brasílias signatur. Men mange andre arkitekter har fået opgaver, f. eks. ved bygningen af et stort bankcenter og ved udformningen af boligbebyggelsen. Endnu flere arkitekter vil efterhånden blive knyttet til arbejdet. En afvekslende arkitektur skulle dermed være sikret, selvom det er de Corbusier-idealene, der dominerer.

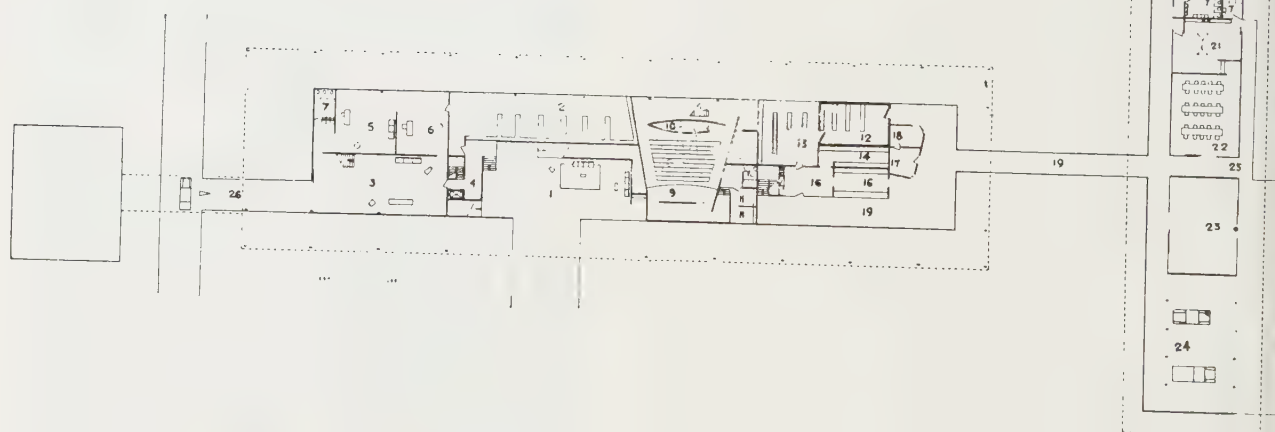
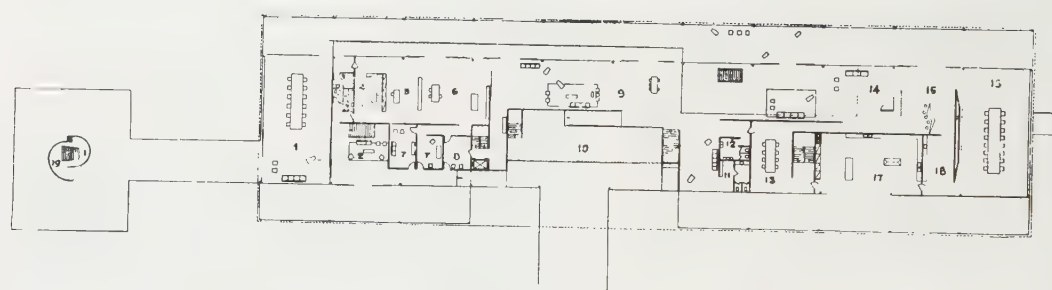
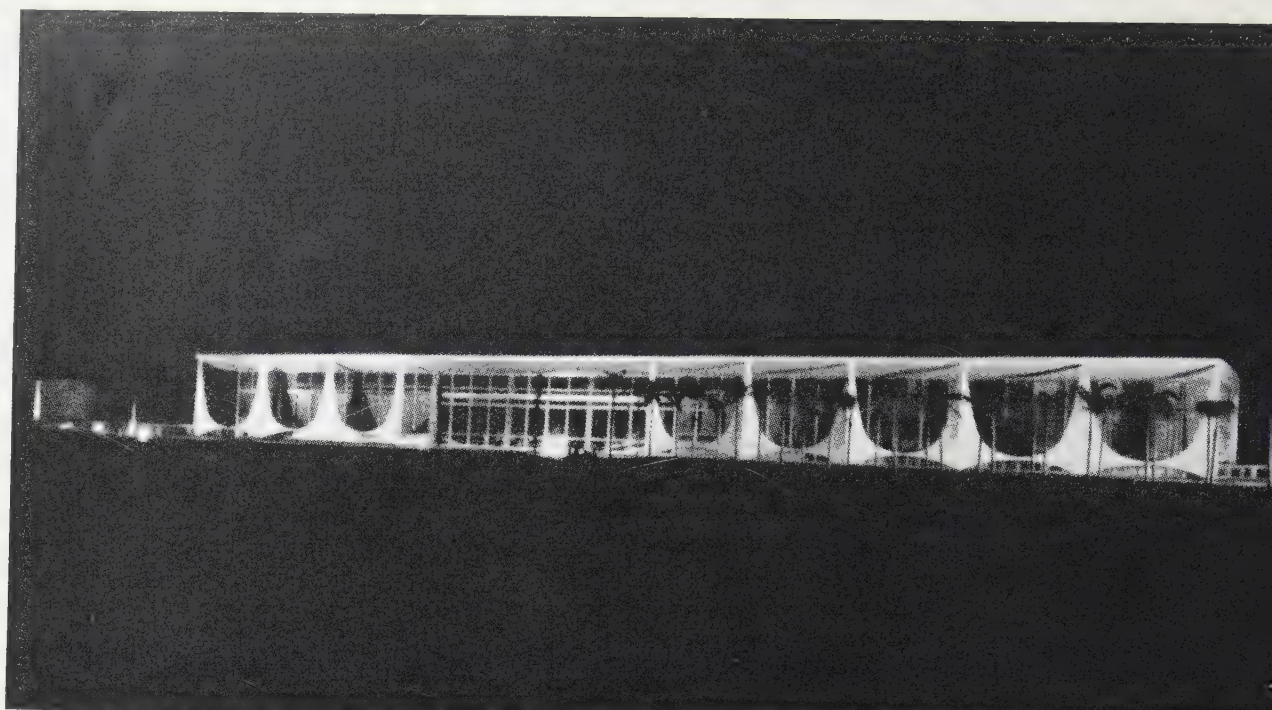
Bedst kendt af de allerede opførte bygninger er præsidentens bolig og palads. Det dekorative element i Oscar Niemeyers arkitektur har han fået en tilstræbt minans. Den egentlige bygningskrop er i begge fælde en let betonskeletbygning med ydervægge af glas. Det hele er dækket af et tag med et vældigt hæng understøttet af marmorsøjler, der er udformet som store dekorative elementer i hvidt marmor. Men den arkitektoniske kulmination er kongresbygningen, der står som et symbol på Brasiliens demokrati.

De tre magters plads. 1: Repræsentanternes hus. 2: Senatet. 3: Administrationsbygning. 4: Platform. 5: Parkeringsplads. 6: Bassin. 7: Rampe. 8: Palmelund. 9: Højesteret. 10: Plateau-paladset. 11: Hovedtilkørsel. 12: Servicetilkørsel. 13: Parkeringsplads for kongresmedlemmer. 14: Parkeringsplads for publikum. Der er endvidere planer om at bygge et museum. Pladsen ligger til daglig øde hen. Den er beregnet til militærparader og politiske demonstrationer

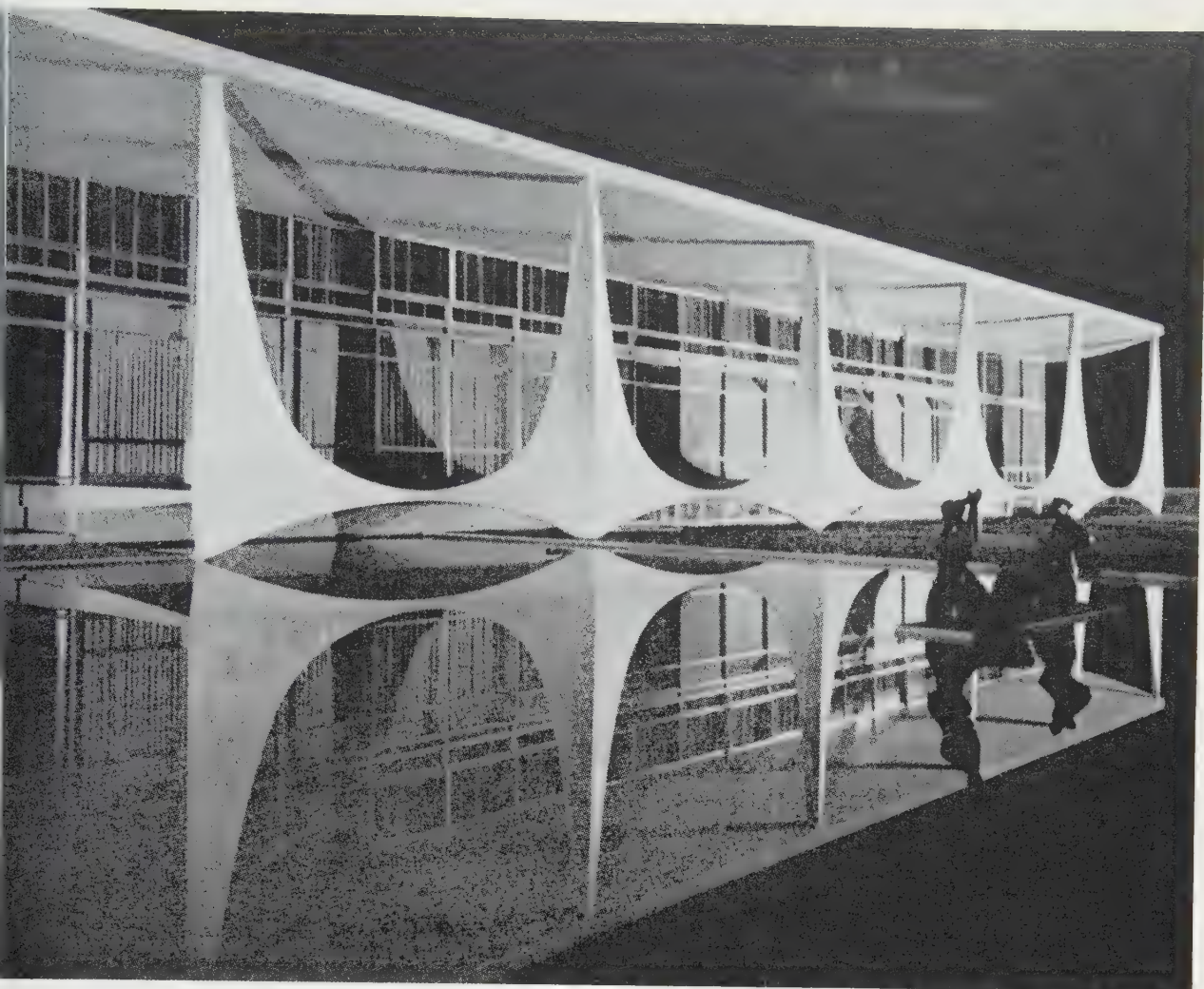
De tre magters plads set fra Plateau-paladset, præsidentens hovedsæde. Den ovale bygning er en balkon for præsidenten og hans følge ved officielle lejligheder. Højhuset i baggrunden er regeringskontorerne

Præsidentpaladset

Hovedetage. 1: Ministerens møderum. 2: Venteværelse. 3: Toiletter. 4: Sekretær. 5: Præsidentens kontor. 6: Bibliotek. 7: Kontorer. 8-10: Vente- og opholdsrum. 13: Spiserum. 14: Musikværelse. 15: Bar. 16: Spisesal. 17, 18: Køkken. 19: Kapel.

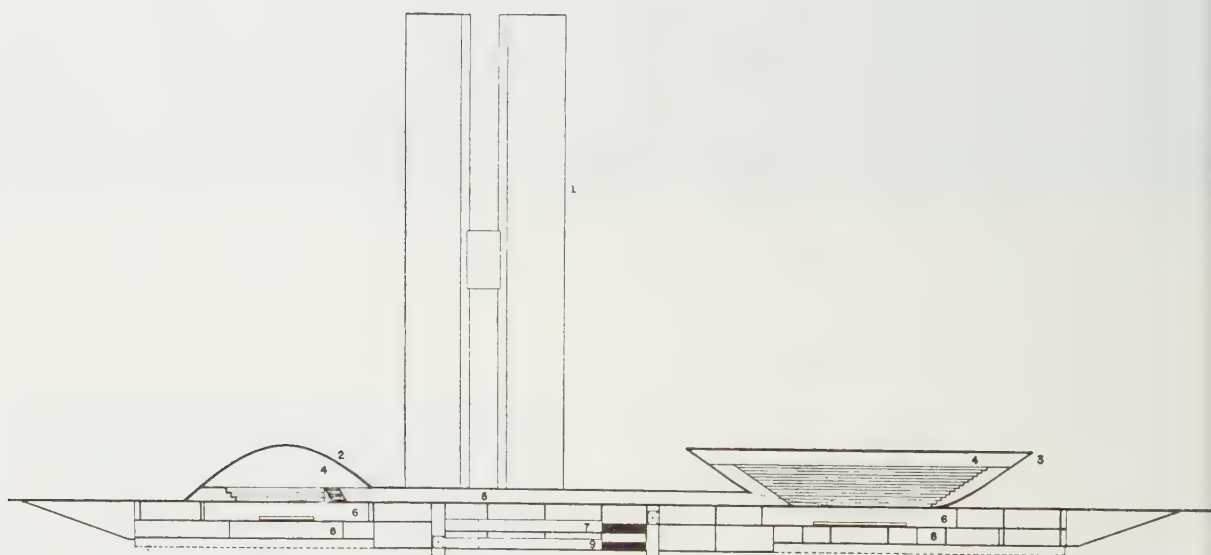
Underetagen. 1: Hall. 2: Garderobe. 3: Privat hall. 4: Privat indgang. 5: Venteværelse. 6: Vagt. 7: Toiletter. 8-11: Biograf med scene. 12-15: Køkken. 16-19: Service-rum. 20: Soveværelser. 22: Cafeteria for ansatte

Præsidentpaladset, tegnet af Oscar Niemeyer, var en af de første bygninger, der blev opført i Brasília. De kunstfærdigt formede søjler er af hvidt marmor. Gulvet i kolonnaden er af poleret, sort marmor. I den lave overetage ligger præsidentfamiliens private rum

Præsidentpaladsets kapel er formet som en spiral, udvendigt beklædt med hvidt marmor, indvendigt forgyldt

Regeringsbygningerne

Højhuset, der er Brasiliens højest beliggende, er opført som en stålkonstruktion med betongavle. 1: Administrationen. 2: Senatet. 3: Repræsentanternes hus. 4: Tilhørerpladser. 5: Gange. 6: Plenarforsamlingerne. 7: Hall for publikum. 8: Service-arealer. 9: Hall for senatorer og repræsentanter

De store klare geometriske former, senatssalens kuppel, plenarforsamlingens skålformede bygning og administrationsbygningens vældige dobbeltsøjle, står som en kæmpeskulptur i det flade landskab. Ingen kan være i tvivl om, at her møder man landets hovedstad. Monumentaliteten har været Oscar Niemeyers overskyggende motiv. Overdækningen af den skålformede bygning har været et næsten uløseligt teknisk problem. Ministerialbygningerne er formet og proportioneret alene under hensyn til deres virkning i billedet og landskab. Man ved f. eks. endnu ikke for mange mennesker, der skal arbejde i administrationsbygningen.

Ethvert skridt i planlægningen og bygningen af

Brasília er blevet taget efter tekniske og økonomiske overvejelser, men man er aldrig veget tilbage for at vælge den løsning, som udfra kravet om skønhed og kunstnerisk styrke har været anset for den bedste. Man står i virkeligheden her overfor et eksperiment, der viser hvorledes en ung nation sætter de irrationelle værdier lige så højt som de rationelle. I konkurrencen om international prestige anser Brasilien de kulturelle værdier for lige så betydningsfulde som økonomisk og militærpolitisk magt. Ihvertfald påstår man, at bygningen af Brasília vil forhindre landet i større investeringer på andre områder i de første 10 år. Hvilke andre nationer vover det i raket-kapløbenes tidsalder?

Overflodens æstetik - et dilemma for de amerikanske arkitekter

Af David Medd

Mary Crowley og David Medd, det engelske arkitektpar, der for nogle år siden var knyttet til SBI som skolespecialister har været på studierejse i U.S.A. David Medd har i den engelske arkitektforening A.A. fortalt om rejsen, og Arkitekten-redaktion har fået lov at låne manuskriptet og et udvalg af deres fotografier.

Lad mig med det samme sige, at formålet med vort besøg i U.S.A. ikke var at studere arkitektur, endsi-
ge at gennemføre vort studiebesøg med arkitekters hjælp. På den anden side kunne det selvsagt ikke undgås, at vi i vore undersøgelser af voksende problemer inden for amerikanske undervisnings- og uddannelses-systemer i høj grad kom i berøring med arkitekters syn på disse problemer.

Når jeg derfor i det følgende i udstrakt grad kommer ind på omtale af skoler og undervisning, skyldes det, at det egentlige formål med vor rejse som sagt kun var at studere amerikanske uddannelses-problemer, og da de var stærkt forskellige fra stat til stat, måtte vore undersøgelser og dermed vor rundrejse uvægerligt blive meget omfattende for at vi kunne indsamle det mest fyldestgørende materiale om emnet.

Vi har følgelig gennemkrydset bjergegne, ørkener, skove, sletter og sumpegne – fra de mest fattige og primitive indianske- og spansktalende smålandsby-samfund til egne og storbyer i overvældende velstand og med overflod af materielle goder – og jeg kunne berette om amerikanske undervisnings-problemer eller uddannelses-systemer af næsten enhver tænkelig art eller i lige så høj grad om det rent ud fantastiske og afvekslende sceneri i det amerikanske landskabs-billede.

Jeg skal i stedet forsøge på at give en fremstilling af vor opfattelse af amerikansk arkitektur idag – vel vidende, at adskillige af mine læsere sandsynligvis ved langt mere om dette emne end jeg.

At lede efter god, moderne arkitektur i U.S.A. idag er omtrent som at lede efter den berømte nål i høstak-ken – simpelthen fordi der findes så umådelig mange andre ting, der vil bortlede opmærksomheden. Hvor længe vil f. eks. naturen endnu være den fremherskende faktor, når man hører, at Californiens befolkning vil være fordoblet i 1980, eller at U.S.A.s befolkning som helhed vil være fordoblet i år 2000 – endsi-
ge, at „dobbelt så mange mennesker vil få en halv gang mere fritid med den dobbelte indtægt af, hvad de har idag.“

Der ligger derfor uden tvivl en dyb sandhed i den amerikanske udtalelse om, at „det mest værdifulde vil efterhånden blive de steder, som kan bevares så ube-rørte, som de var det fra naturens hånd.“

Overflod, uddannelse og det amerikanske samfund

Det er en almindelig opfattelse, at det amerikanske samfund i vid udstrækning lever i overflod. Imidlertid behøver som bekendt overflod af naturlige resourcer ingenlunde at betyde det samme som social velstand,

idet dette begreb hænger nøje sammen med en nation-
produktions- og fordelingssystemer. Imidlertid er de i løbet af de sidste fem århundreder lykkedes gene-
ration efter generation af amerikanere at tilkæmpe sig en betydelig magt og velstand på grundlag af de forekommende naturlige reserver – til trods for den hyppigt forekommende tendens til at forøde og lad-
tingene gå til spilde. Amerikansk velstand er derfor ikke alene et spørgsmål om held, selv om man – nå-
man rejser gennem landet – kunne føle sig fristet til at betegne den amerikanske befolkning som særlig begunstiget fra naturens hånd.

Det 19. århundrede bragte en enorm økonomisk udvikling med sig – ikke alene som følge af de nær-
mest ubegrænsede muligheder, som blev dristigt og dygtigt udnyttet individuelt, men også som følge af standarden hos den del af den brede befolkning som har nydt godt af de givne muligheder for at ud-
danne og dygtiggøre sig. Amerikanernes praktiske syn på tingene skabte for ca. 100 år siden en ganske særlig art undervisnings-anstalter – colleges – i næsten hver eneste stat, hvor der f. eks. blev undervist i landbrugs-
mæssige og tekniske fag og hvor der kunne tages eksamen i vidt forskellige fagområder fra husdyrbrug og forstvæsen til arkitektur – alle af samme „akademiske standard“.

Den praktiske værdi heraf var indlysende, og den har haft varig virkning på samtlige grader af ameri-
kansk undervisning og dermed på den daglige til-værelse i U.S.A. Mange af de ellers så mærkbare ske-
mellem håndværksmæssigt og akademisk arbejde er elimineret, og denne fornemmelse af ligestillethed i konkurrencen og over for foreliggende muligheder har virket stærkt tiltrækkende på emigranter fra andre lande.

Jo længere vest på man kommer, desto tydeligere mærkes den ensartede status for alt regulært arbejde. Det giver en tiltalende fornemmelse af at bevæge sig blandt ligemænd. Det amerikanske uddannelses-princip bliver på denne måde symbol på ligeberet-tigelse og på midlet til at opnå den, og enhver form for hæderligt arbejde, hvor uanseligt det end er, vil kun kunne aftvinge gensidig respekt.

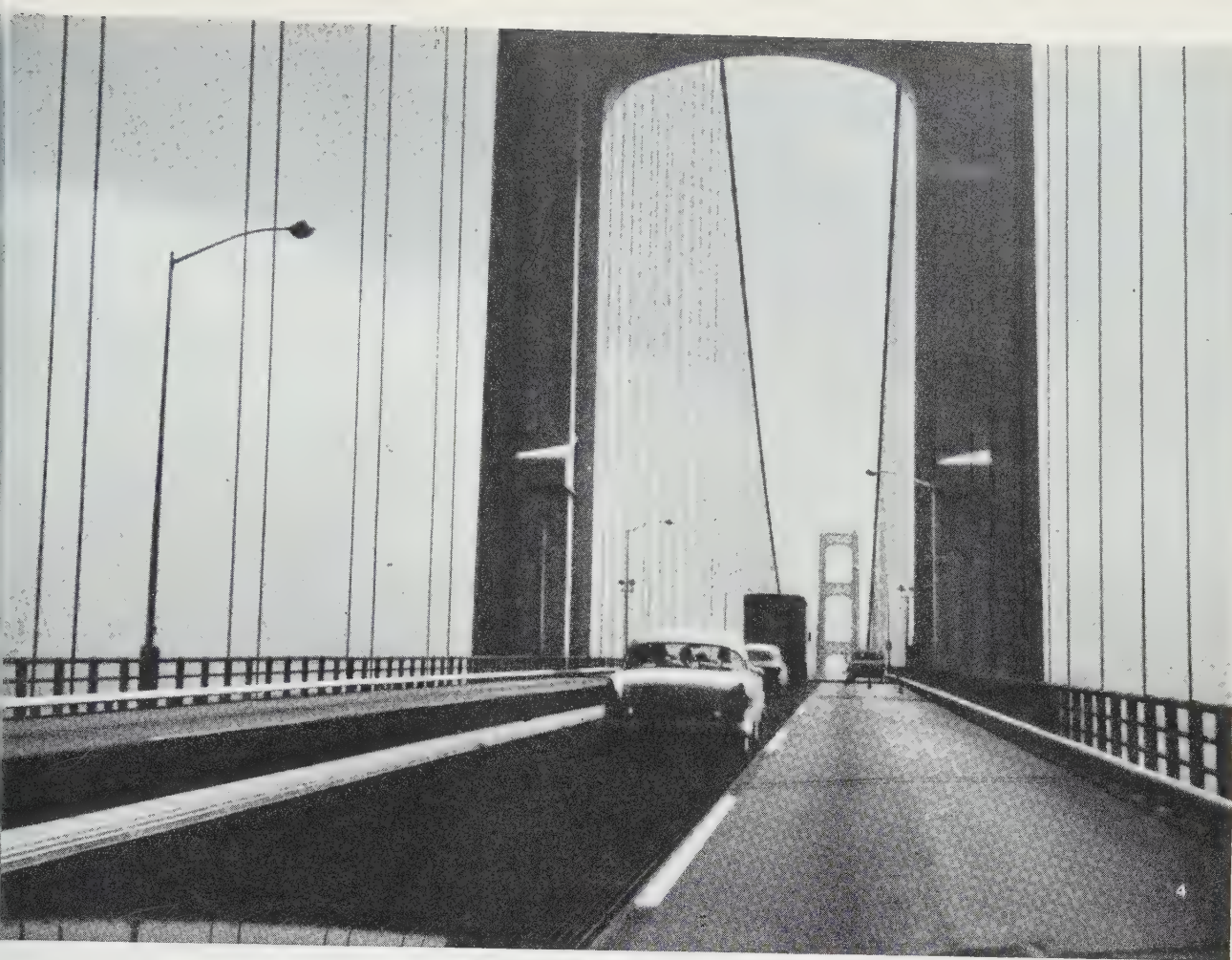
På byggepladserne har den amerikanske arbejder f. eks. ikke sat noget til af sin værdighed, selv om ren håndværkermæssig dygtighed ikke mere indtager samme plads som i tidligere tider. I U.S.A. udspringer

1. Montezuma Castle, Verde Valley, Arizona:

Et fem-etages bygværk med 20 rum, udhugget i en kalkstens-klippe i en frugtbart dalsenkning og benyttet som bolig af Pueblo-indianere i begyn-
nelsen af det 13. århundrede

en respekt, en mand tidligere havde krav på i kraft af sin håndværksmæssige kunnen, nu af hans mentale standard i almindelighed i et industrialiseret, demokratisk samfund.

Det har jo altid været hævdet, at overflod af livsoder resulterer i et klasseløst samfund. For amerikanerne står det klasseløse samfund som et ideal af moralisk magt, som vil give ham en fornemmelse af tryk og optimisme. Der findes imidlertid en dog særdeles tydelig klasseforskell i U.S.A. – idet samfundsklassernes hieraki her blot skal betragtes som enkelte trin opad på samfundsstigen, og ikke som en række sociale b  se, hvor man er anbragt mere eller mindre permanent. Amerikanernes stræben efter

Williamsburg, Virginia:

en britiske hovedstad, kulturelt og socialt midtpunkt for kolonien fra 1699–1780, fremtræder faktisk den dag i dag, som da englænderne måtte lade den. Det er et godt eksempel på, hvorledes varieret udformning og f  rhold kan forenes ved anvendelsen af et begrænset byggemateriale- og v  regerister

Ranchos de Taos, New Mexico:

en kirke, opført af missionærer fra Mexico i 1816 for at omvende indianerne til katolicismen. Opført i soltørrede mursten og med en dygtig udnyttelse af lys og udsmykning er kirker af denne art et højst originalt bidrag til den amerikanske arkitektur

The Mackinac Straits Bridge, Michigan:

en bro, som blev fuldført i 1958, krydser over fem miles vand og har verdens længste h  ngesp  nd. Lake Michigan ligger til højre og Lake Huron til venstre i billedet.

succes går forud for det, vi normalt forstår ved lykke, og deres fremgang i så henseende udmåles i forhold til, hvad de har nået fra det   jeblik, de betr  dte deres løbebane. „Din indtægt idag tæller mere end opsamlet rigdom.“ Og baggrunden for det hele er konkurrencen. „Konkurrencen er din drivfjeder fra vugge til grav“ – og arkitekterne lever sammen med alle andre i en tilværelse fuld af konkurrence, rivalisering og dermed frygten for at fejle. Man kunne føle sig fristet til at sige, at lige så vel som en folkevalgt regering står som udtryk for demokratiet, som kirken står for religionen og skolen for uddannelsen, således står reklamen som udtryk for et overskud af livsgoder. Under knappe økonomiske k  r kan reklamen næppe eksistere, men den bliver en direkte betingelse, n  r producenternes begrænsning ikke ligger i det produktive omfang men i deres afsætningsmuligheder.

Desværre omfatter reklamen også arkitekturen og byggevirksomheden, og mange bygv  rkers uægte kvalitet og iøjefaldende mangler er resultatet af den reklamemæssige indflydelse på bekostning af den arkitektoniske værdi.

Vejen mod uansvarlig formgivning

For at tilkæmpe sig og bevare sin position må arkitekten gennemleve sin tilværelse i denne frygt for konkurrence og reklame med det resultat, at han g  r på kompromis med f  lt og ægte formgivning. Hertil

kommer så de usandsynlig store mængder af nye materialer, som den moderne teknik frembringer og som sideløbende salgsbestræbelser og -fristelser presser frem. Alt dette i forening kan meget vel føre til en uansvarlig formgivning.

Spørgsmålet er, om nutidens mange teknisk kunstnerisk frembringelser må forlede arkitekterne til at tage sig friheder over for deres ansvar som formgivere. Jeg tror, at når arkitekterne i for høj grad giver fantasien frie tøjler – i mange tilfælde af prestigehensyn – bliver resultatet kun, at ingeniørerne klager over misbrug af teknologien, bygherrerne over omkostningerne og brugerne over brugsværdien. – Hvad mener man f. eks. om ideen med at udforme de bærende betonsøjler i Greely Memorial Laboratory, der hører under Yale School of Forestry, som træer. Dette forsøg på arkitektonisk forherligelse, udtrykt i præfabrikeret beton, når ikke længere end til den ydre skal, idet der åbenbart intet er blevet tilovers, hverken af tanker eller penge, til bygningernes indre – hvad de nøgne betonflader, de mange gangarealer og de uinspirerede belysningsarrangementer vidner om.

Eller tag Wellesley Art Center, hvor interiøret er fortvivlende konventionelt udformet, medens det ydre fuldstændig lægger beslag på al opmærksomheden.

Bygningerne er landskabeligt set uhyre velbeliggende og er strålende udformede, og forklaringen siges alene at være den enkle, at Rudolph lavede den væsentligste del af sine skitseprojekter og i det hele taget sit formgivningsarbejde liggende fladt på maven i det naturskønne landskab. Som De måske ved har bygværket i dette tilfælde et neo-gotisk tilsnit med ubegrænset brug af moderne teknik – under hensyn til de ubegrænsede dybder i Mrs. Jowett's pengepung.

Er det endvidere arkitektonisk forsvarligt, når man lader samtlige façader på High School i Sarasota, Florida, forbinde med blidt svungne guirlander – i beton – for den arkitektoniske helheds skyld? Det føltes næsten som lidt af en triumf, da Rudolph senere erkendte, at formgivningen måske havde været bedre såfremt den arkitektoniske helhed var søgt opnået på mindre bekostning af selve skolens idé.

Forstanderen for The Yale Honkey Ring – et imponerende bygværk – fortalte, at hans hjerte svulmede af stolthed over udformningen trods omkostningerne ved byggeriet, men ikke desto mindre havde han forlangt, at Saarinen skulle ansætte en forretningsfører ved opførelsen af de to kollegier, som han nu skulle udføre for Yale.

Det kan efter min mening kun være en ulykke for den arkitektoniske profession, når den velbeslåede bygherre har den opfattelse, at det er luksus at benytte arkitekt, at al skønhed skal være dyr og at prisen herfor ikke er til at forudse. Jeg tænker i denne forbindelse på Ed. Stone's udtalelse på A.I.A.s årlige møde i New Orleans i 1959: „I dette fremskridtets og velstandens århundrede kan vi tillade os alt – undtagen skønhed.“ Selvfølgelig er der principielt intet forkert ved et bekosteligt byggeri – langt fra – i al fald ikke så længe, der ikke bag det hele spores en

tendens hos arkitekten til at påtvinge den velbeslåede bygherre en opfattelse, som er afvigende fra den rent samfundsmæssige og som hovedsagelig lægger vægt på det ydre indtryk. Så længe den arkitektoniske profession forbliver i defensiven og ser det som sin opgave at forsvare individuel formgivning mod den maskinelle upersonlighed må teknikken og formgivningens veje være afvigende.

Adskillige byggeriers karakter er på forhånd bestemt af elementer og anden præfabrikeret udrustning for hvis konstruktion og udformning arkitekterne intet ansvar kan have. I 1958 bestod ét ud af hver tolv hjem, som amerikanere indrettede sig, af såkaldte „mobile byggerier“. Hvad kan arkitekter stille op over for konstruktører af sådanne „bygværker“ på hver ca. 60 m², formgivet i populære stilarter (colonial, fransk provinsiel, moderne dansk) – eller byggeenheder på hver 20 × 3 m, åbne i den ene eller i begge ender, således at de kan kombineres til større bygværker – f. eks. skoler!

Gamle og nye discipliner

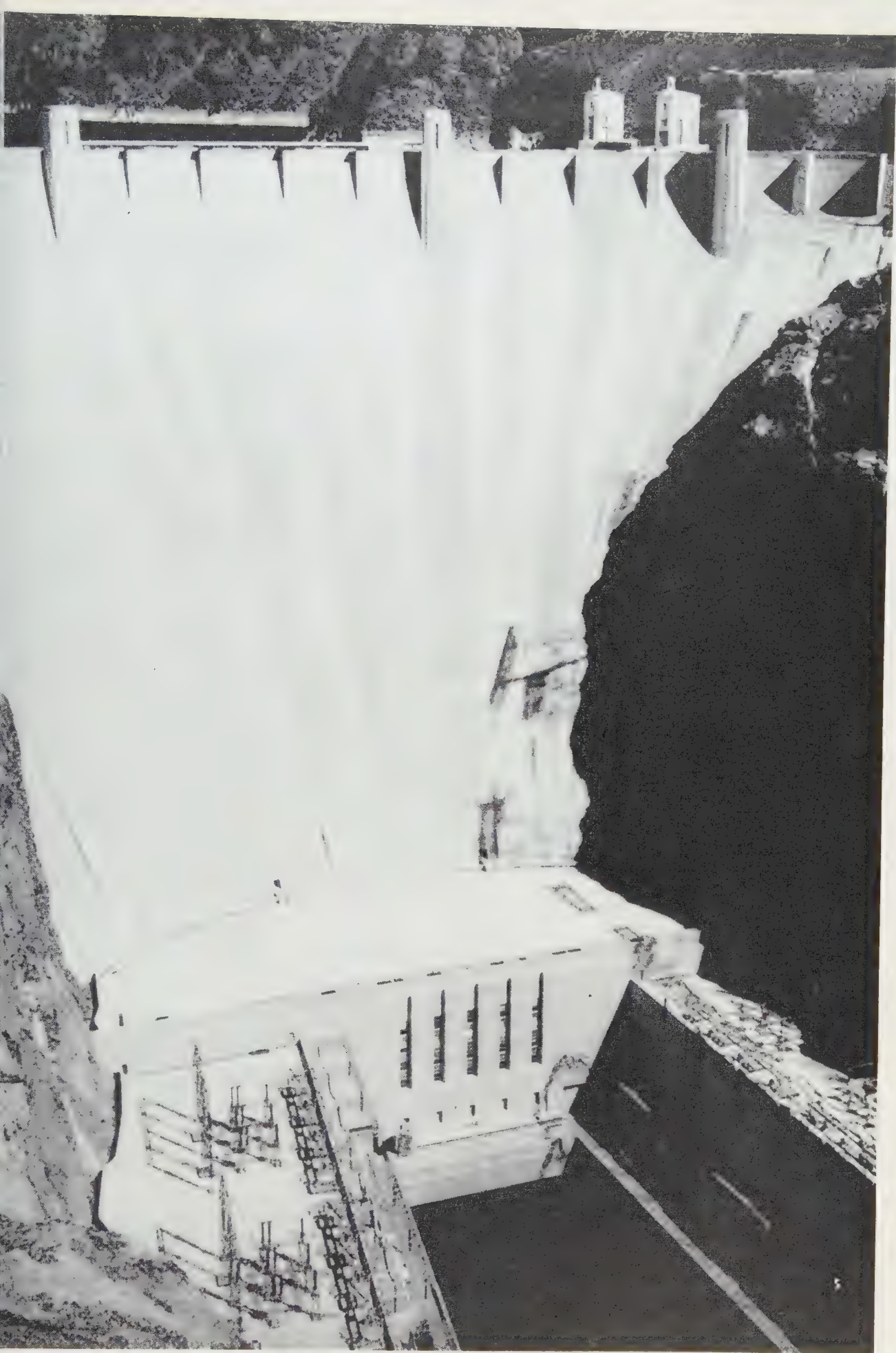
Den disciplin i tidligere tids byggeri, som var fremtvunget af begrænsningen i byggematerialer, de begrænsede midler, klimaet og formålet – for ikke at tale om den genoplivede byggestil, som var karakteristisk for byggeriet i det 18. og i det tidlige 19. århundrede i den østlige del af U.S.A. fra Maine til Florida – er nu helt forsvundet. På samme måde er det gået den spanske påvirkning fra Louisiana til Californien, hvor de mange frimenighedskirker i New Mexico stod som strålende eksempler på en udformning, udsprunget af rituelle, klimatiske og af materialemæssige hensyn – så vidt forskellige fra den pretentiøse karakter, som mangt et moderne kirkebyggeri senere har fået.

Mr. Wright's revolutionerende ideer og hans enestående materiale-teknik blev beklageligvis indledningen til en række enestående hæslige resultater og landet blev fyldt med forlystelsesparker og bil-kirkegårde (idiots-delight and automobil graveyards). Amerikanske arkitekter fremturer med en fart og på en måde som køretøjer, hvor styretøj og bremses svigter. Jo større det virkefelt er, de har udvalgt sig, desto mere holdningsløse bliver deres frembringelser.

Det kan derfor ikke undre, at Mies van der Rohe's jernhårde disciplin aftvang stor respekt blandt så mange uægte og prangende bygværker. Seagram's majestætiske isolation og dette stumme mesterværks æstetiske fremtræden hæver det over enhver sammenligning med alle øvrige bygværker af Mies, som vi havde lejlighed til at se. Den kendsgerning, at bygværkets planløsning er utilfredsstillende, er forholdsvis

5. The Hoover Dam, Arizona/Nevada:

Opførelsen af denne damning, der blev indviet i 1936, tog 14 år. Ved dens hjælp er Colorado River blevet forvandlet fra en stadig trusel til en national kraft- og hjulpekilde. Den 726 fod høje damning har skabt en kunstig sø med en kystlinje på 550 miles, med fuld kontrol over vandstanden, kunstige vandingsmuligheder over udstrakte områder i Arizona, Californien og Mexico og elkraft til de sydvestlige områder mod Pacifikkysten inklusive Los Angeles

uvæsentlig ved et bygværk af denne art, og Mies' succes udspringer af, at han simpelthen ignorerer de problemer, som andre har sat alt for meget ind på at ville løse. Jeg tror ikke, at hans akademiske forhold til planløsningen ville have nogen chancer for at løse I.I.T.s problemer – endsige problemerne i slumkvartererne i Chicago's sydlige del. Hvor velkommen end Mies' „modgift“ så er, må hans arbejder betegnes som ufærdige, fordi de i for høj grad lægger vægt på det ydre indtryk. Hans ubøjelige krav til æstetik på bekostning af så mange andre praktiske, almene fordringer nedsætter efter min mening i væsentlig grad hans ry.

Har industrialiseringen skylden?

Den rent stilistiske afstand, der er mellem steril geometri og automobilernes vulgaritet, er et godt udtryk for den krise, som amerikansk formgivning gennemlever. Det er to æstetiske modsætningsforhold – på den ene side den aristokratisk manifesterede velstand og på den anden side opkomlingenes prangende stillen-til-skue af rigdom. Mellem disse to yderpunkter vader det amerikanske publikum rundt – mellem antikke glasting, taschistiske malerier, lysekroner af gamle vognhjul, formstøbte plastic-stole, danske borde, italienske sko, japanske vægtæpper, afrikansk skulptur, elektrisk køkkengrej og udendørs-grill.

Amerikansk formgivning er blevet holdningsløs, fordi Amerika er et rigt land. Den indre sammenhæng mangler, fordi begreberne rum og tid ingen begrænsninger har mere og mennesket er stillet over for mere, end det kan fatte. Amerika lider kort sagt under den frie viljes anarki.

Store kunstneriske strømninger er kendt fra fortidens rige kulturcentre, men social velstand er ingen garant for stor kunst, hvad man let kan overbevise sig om ved at sammenligne det 5. århundrede f. Kr. i Grækenland og det 15. århundrede i Florence med det 20. århundrede i Detroit.

Hvor ligger forklaringen på det vildspor, vi idag er kommet ind på?

Industrialiseringen har berøvet menigmand hans førstehånds-kendskab til, hvorledes tingene laves, hvorledes de fungerer – og dermed hans evne til at afgøre tingenes praktiske og æstetiske værdi. Borgerne bliver ignorante forbrugere, og formgivere og fabrikanter bliver isolerede specialister. Borte er den æstetiske standard, som udsprang af hine tiders håndværk, hvor bruger og fremstiller mødtes ansigt til ansigt og hvor fremstilleren var den tids formgiver. Når brugeren lever sig ind i håndværkerens problemer, og når håndværkeren kender sit værktøjs begrænsning og potentiel samtidig med, at han kender og deler brugerens æstetiske standard, vil kvalitativ forringelse og uansvarlighed næppe nogensinde kunne forekomme. Industrialiseringen har totalt ændret for ikke at sige helt umuliggjort dette forhold. Håndværkeren er blevet simpel konstruktør, og brugeren kan kun godtage eller forkaste, da hans afgørelser ikke er baseret på kendskab, men kun på reklamens kommercielle

pres – og jo mindre producenten på sin side kender til den teknologiske side af sagen, desto mere vil hans produkter blive udslag af herskende mode.

Man fristes til at spørge, om relativ knaphed i virkeligheden ikke er det middel, der kan stimulere ansvarsfølelsen ved fremstillingen – f. eks. kan jo nævnes den strålende brug af armeret beton i Italien, Brasilien og Mexico, hvor træ og stål er en mangelvare. Den dygtige udnyttelse af stål i Italien til industrielle produkter og til automobiler er et godt sammenligningsgrundlag for de rullende uhyrligheder på omkring 2 tons, som bilindustrien udspyr i Amerika, hvor stål og benzin er billig.

Ved mere end én lejlighed traf vi planlæggere og arkitekter, som efter deres Europa-rejse udtalte, at L.C.C.s (London County Council's) boligbygningsprogram var det, der havde gjort størst indtryk, og at det administrative, planlæggende og tekniske arbejde i forbindelse med vort skoleprogram er misundt i U.S.A. – selv af folk fra Texas, som var med herovre.

Uddannelsen

Ed. Yeomans, som betragtes som pioner inden for amerikansk skolevæsen, udtalte så tidligt som i 1921: „Hvis Amerika kan overleve denne civilisation og genoplive tilstrækkeligt af sin uimponerede indstilling fra gamle dage til at hindre, at det rådner op i strålerne fra den kommercielle umådeholdenheds sol, så skyldes det kun, at børnene på en eller anden måde kan undgå at blive inficeret.“

Vi fandt ganske vist børn og ungdom, som endnu ikke var inficeret, i skolerne i Arizonas fjerntliggende bjergegne og højt oppe i Rocky Mountains, men ellers syntes infektionen at have spredt sig overalt. Et led i hele denne proces er f. eks. bestræbelserne for at „civilisere“ den indianske befolkning. For indianerne har der aldrig eksisteret noget skel mellem liv og kunst. Uden bevidst stræben efter skønhed har de fremstillet deres klæder, husgeråd, redskaber og boliger – for nu at blive sendt til industrielle „kunstværksteder“ i moderne højskoler for at skære fingrene på de mange maskiner – eller for nu at måtte købe fødevarer på dåser med f. eks. følgende prangende etiket: „This is the mix that stopped mother backing.“

Eller hvilken form for indstilling tyder følgende replikskifte på, som vi selv oplevede på en højskole? En ung mand spurgte lærerinden: „Miss Tudor, se

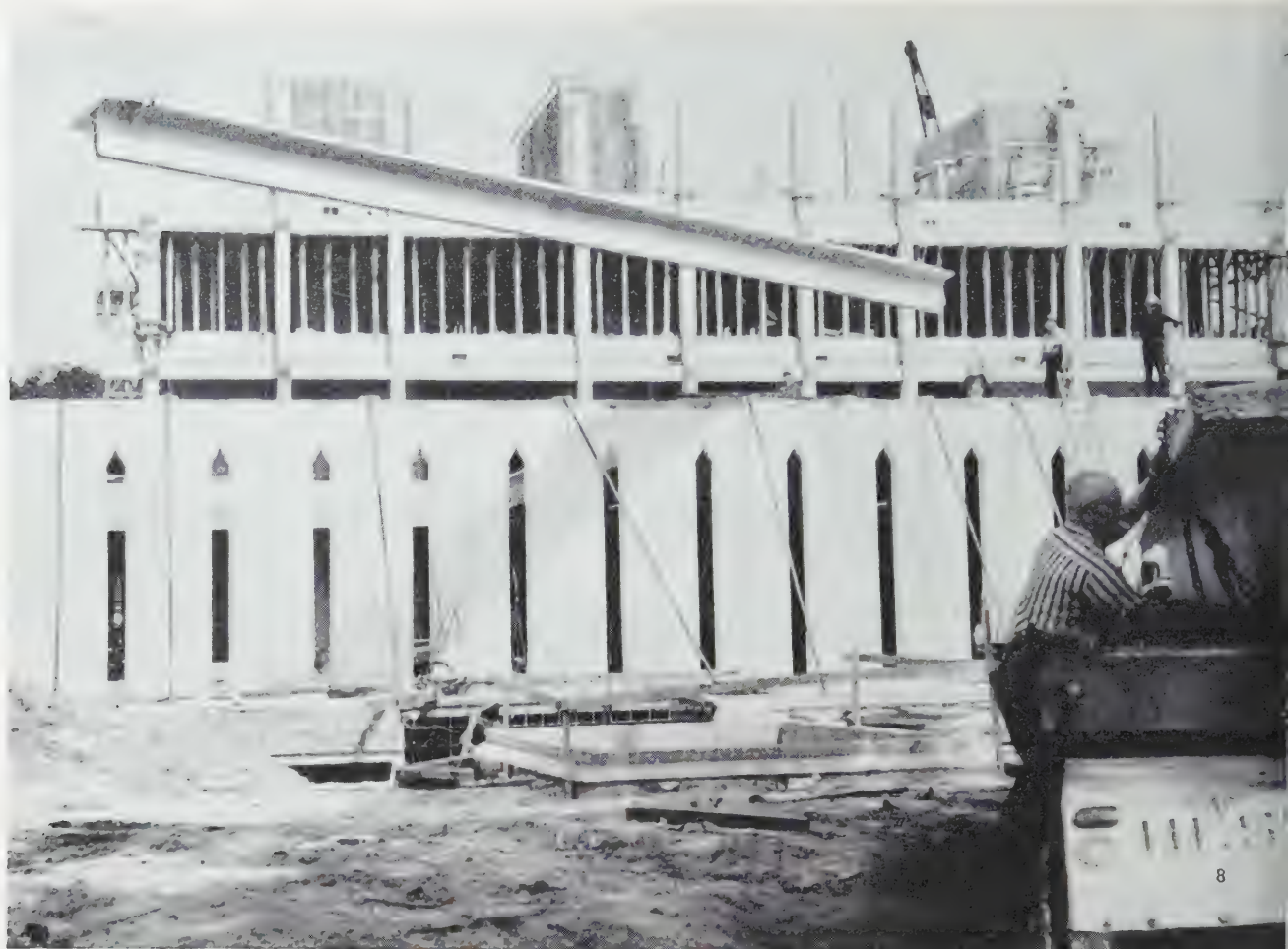
6. Glendale, Arizona:

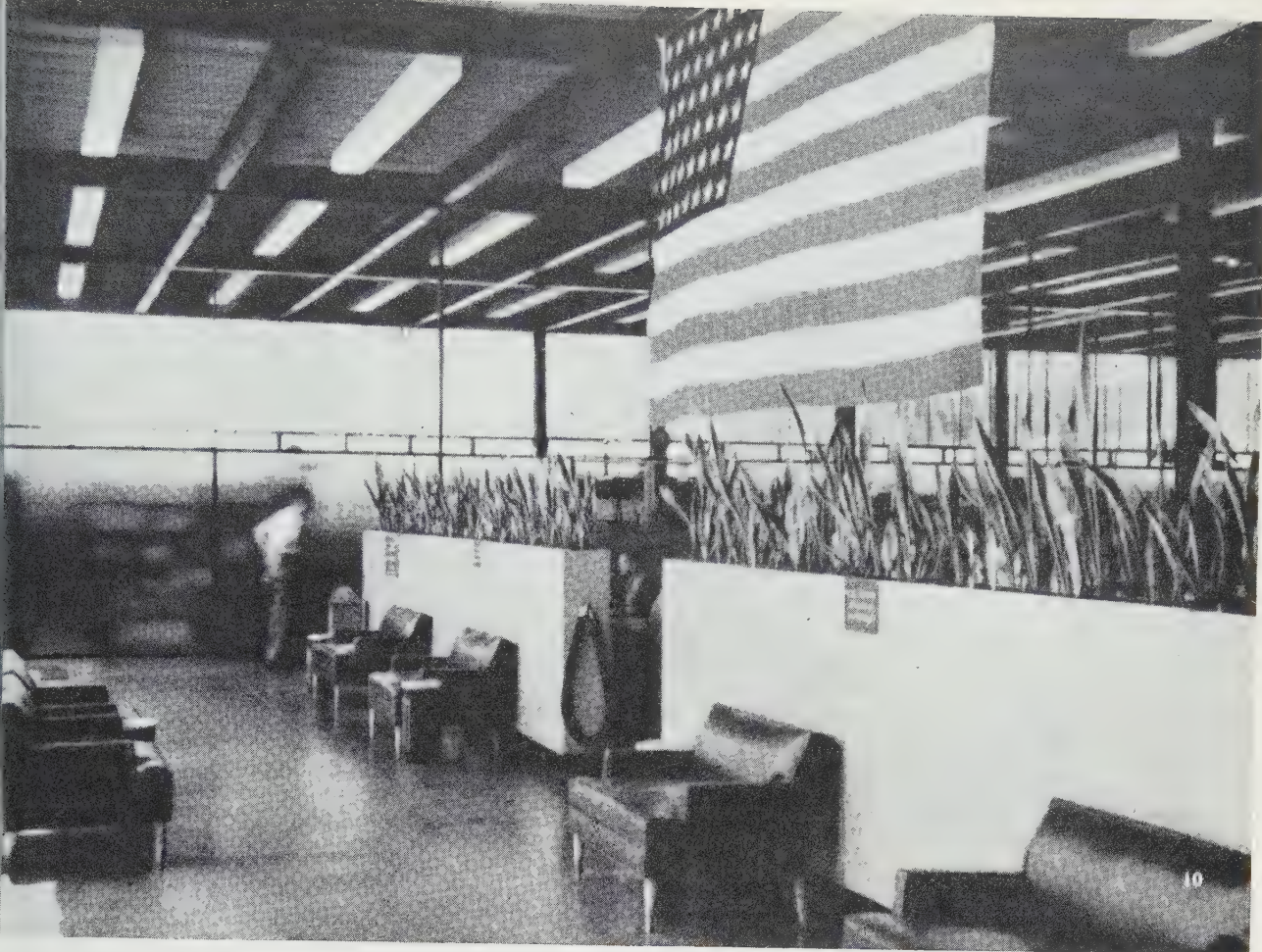
Overrisling af salatmarker, hvor der tidligere var gold ørken. Meksikanske gartnere haster her i højsæsonen 267.000 salathoveder pr. dag på disse arealer, hver på 50 acres

7. Vassar College, Poughkeepsie, New York:

Den nye kollegiebygning for unge piger – Noyes Hall – blev indviet i 1958 og er tegnet af Saarinen. Den nye bygning ligner i sin ydre fremtræden kollegiets øvrige murstens- og naturstensbeklædte bygninger. Den indvendige udformning af opholdsstuer m. v. har – som det vil fremgå af billedet – derimod fået karakter af et harems-interiør. I stedet for at stræbe efter effekt, burde et blik på de bestående bygninger have fortalt, hvor uegnet det nye kollegie's interiør er

gang min tegning – er den impressionistisk?“ – og
rerinden svarede: „Nej unge mand – vi har kun
pressionisme om tirsdagen,“ . . . eller følgende cit
fra brochuren for en højskole med undervisning
voksne: „Et enestående kursus for alle de, der vil
bejde med møbel-stilarter som f. eks. Chippendale,
applewhite, Sheraton og tidlige amerikanske colo
alstilarter. Kursus omfatter yderligere brugen af 26
skellige arter elektriske armaturer af nyeste slags.
rmica's anvendelsesmuligheder indføres hermed for
ste gang på en New-Yorkskole.“

Hvad den arkitektoniske uddannelse angår skal det
drømmes, at undervisningens omfang er al ære værd.

College of Education, Wayne District, Detroit, Michigan:
net af Yamasaki. Den forspændt armerede bjælke løftes ind i bygnin
hvis vægbeklædning er gennemhullet af de lancetformede vinduer. En
ymning, der bringer teknik, funktion og udseende i en ejendommelig
Riktsituation

Reynolds Aluminium Offices, Richmond, Virginia:
net af Skidmore, Owings & Merrill. Hæveanlæggene er udført af
rew Smith. Billedet viser den første del af byggeriet, som blev taget i
i 1958. Det væsentlige ved fabrikkens udformning har været kravet
at skabe behagelige og effektive arbejdsforhold for de 900 ansatte. Tek
funktion og ydre fremtræden er smukt forenet på prestigeniveauet

Students' Commons, Illinois Institute of Technology, Chicago, Illinois:
net af Mies van der Rohe. Arkitektens manglende interesse for sagen
er, at „skin and bone“-interiøret med de tomme arealer og det mat
e glas har måttet gøres brugbart ved tilfældige og rodede arrangementer

Jeg har allerede antydnet, at læreanstalterne lægger
mere vægt på et kommende velhavende klientels fore
stillinger, end på at forene ydre fremtræden med
nytteværdien. Denne politik frister snarere til over
drivelser end til udnyttelse eller intelligent brug af
teknikken. Tilsyneladende er otte år det absolut mind
ste tidsrum, der går fra den dag, man forlader høj
skolen og til man kan blive optaget som autoriseret
arkitekt – og perioden bliver snarere både 10 og 12 år.
Eleverne skal blandt andet gennemgå en 3-årig ud
dannelse „i marken“, før de får lov til at indstille sig
til den autoriserede prøve, og der er ingen tvivl om,
at når den amerikanske arkitekt i en alder af 28–30 år
har kvalificeret sig til at virke på egen hånd, er han
et såre veluddannet individ. Processen er resultatet af
et velhavende samfunds system.

Bauhaus og de tidlige modernisters kodeks

Man kunne have håbet, at Bauhaus-filosofien ville
have betydet en tilnærmelse mellem formgivningen og
industrien, således som det jo var tilfældet i Europa.
Det amerikanske klima og måske især den noget navle
beskuende atmosfære på Harvard, som Gropius levede
i, har aldrig tilladt Bauhaus-ideerne at slå igennem.
I et land, der lever i overflod, er der ikke noget for
bavsende i, at de tidlige modernisters tro på det
videnskabeligt eksakte ikke kunne slå an. Jeg er selv
en varm tilhænger af ideen om eksakt videnskab –

mine indvendinger imod Bauhaus-kodekset er imidlertid, at det ikke er funktionelt, simpelthen fordi det ikke er skabt for menneskers behov. Tendensen har været at gøre et funktionalistisk indtryk fremfor at være det. Det er beklageligt, men desværre rigtigt, at Amerika fra Gropius kun har overtaget den internationale stil fra tyverne og trediverne, og det nye Bauhaus er blevet det nye „Beaux Arts“.

Arkitekternes form for praktik

Det er selvsagt fra de uafhængige arkitekters praksis, at man vil kunne lære mest og hos hvem man kan se de mest lovende tegn på, at de langsomt kæmper sig ud af deres foreliggende dilemma. Den arkitekt, der arbejder i det offentlige tjeneste, eksisterer faktisk ikke. Man vil se uforstående på den arkitekt, der fortæller, at han er ansat i et regerings-departement. Selvfølgelig må der snart komme det tidspunkt, hvor man slækker de stramme tøjler, som en forsigtig og lidet elastisk administration hidtil har opretholdt. De første skridt i retning af et brud med det bestående er allerede taget, hvad skolerne i storbyerne angår, idet man i Chicago og i New York for første gang har benyttet uafhængige arkitekter, hvis ry i forvejen var velkendt.

De store afstande og den deraf følgende ret isolerede tilstedeværelse af arkitektonisk viden og kunnen (der findes i U.S.A. ialt kun ca. 22.000 autoriserede arkitekter) har ført til den praksis, at lokale arkitekter etablerer samarbejde med et fjerntliggende firma med særlige forudsætninger for de i hvert enkelt tilfælde foreliggende arbejder. Ideen lyder fornuftig, men systemet lider tilsyneladende en del under manglende samarbejde.

Lignende arrangementer er opstået for at omgå de regulativer, der bestemmer, at en arkitekt kun må virke i den stat, i hvilken han har sin autorisation. Dette har beklageligvis medført et lidet frugtbringende samarbejde mellem udenforstående arkitekter, som leverer skitseprojekter til de lokale „gamle rotter“ til brug for bestillingsarbejder fra kunder, der vil have kombineret formgivningens moderne „lift-up“ med lokale hævdvundne traditioner. Det er indlysende, at denne praksis kun kan være medvirkende til at udvide det i forvejen bestående skel mellem formgivningen og teknikken.

Under sådanne forhold må især de specielle amerikanske arkitekt-bureau'er forekomme af værdi. De enkelte specialist-grupper, som bureau-organisationen omfatter, beskæftiger sig udelukkende med skitseprojektering, arbejdstegninger, specifikationer og konduktør-tjeneste på byggepladserne. Den projekterende arkitekt er den eneste, der holder konstant kontakt mellem bureau og arbejdsplads, og denne kontakt aftager efterhånden som byggeriet skrider frem. Selv om jeg på forhånd er imod princippet, må jeg erkende, at det fungerer godt. Det er såvel praktisk som effektivt, fordi enhver funktion udføres af folk, der er specielt egnede for og rutinerede i netop hver deres særlige områder.

Enhver medarbejder er så at sige professionel, og

resultaterne mærkes klart på arbejdstegninger, på byggepladsen og på det fuldførte byggeri, som hævdes sig bemærkelsesværdigt overfor de all-round arkitektkontorer, som er mere almindelige i dette land.

I et sådant bureau med f. eks. 45 medarbejdere vil måske de 8 være autoriserede arkitekter, medens 10-15 er arkitekt-studerende på vej til den afsluttende autoriserede prøve. Det resterende ikke-arkitektuddannede personale er efter mit skøn af meget høj standard. Det er som oftest unge mennesker, der er gået ud af grundskolen som 18-årige, og som derefter har haft deres to år på college, således at de uddannelsesmæssigt kommer fra samme begyndelses-stade som de øvrige ansatte. De bringer med sig ind i bureauet et langt videre udsyn end det normalt vil forekomme hos „tegnebord-strateger“ i almindelighed, og yderligere har de som sagt gennemgået samme grundlæggende uddannelse som de ældre medarbejdere. En yderligere vigtig ting er, at man som jeg nævnte i begyndelsen tillægger ethvert arbejde lige megen værdi, og denne gensidige respekt for andres virke fremmer i høj grad det gode samarbejde.

Selv om man derfor stadig i udstrakt grad benytter sig af individuelle konsulenter, specialister og eksperter af enhver art, så nærer jeg personligt mest tiltro til de her omtalte arkitekt-(og ingeniør)bureauer. Går man rundt ved tegnebordene i et sådant bureau og ser konstruktions-planerne, maskinel udrustning, opvarmning, el-anlæg, belysningsanlæg og til tider anlæg af det omgivende terræn vokse frem samtidigt til et samlet hele, genvinder man troen på, at konstruktiv planlægning og formgivning atter må kunne blive en forenet proces i stedet for sideløbende processer i byggeriet.

Jeg ved ikke, hvor lille et bureau kan være, men som sagt findes der adskillige bureauer med omkring 40-50 medarbejdere – organiseret således, at al byggeriets planlægnings- og konstruktionsarbejde kan løses på fordelagtigste måde.

En meget vigtig faktor er samtidig, at selv om afløsningen af de enkelte medarbejdere selvsagt er forskellige, så er samarbejdet efter bedste amerikanske mønster langt mere „tværpolitisk“ gennemført, end tilfældet normalt er.

Det næste spørgsmål, der så vil melde sig, er hvorledes klienternes personlige tarv imødegås – og jeg tænker altså ikke her på den bedst mulige planløsning og de dermed forbundne enkeltheder, fordi denne side af sagen bør være rutinemæssige problemer. Hvordan griber imidlertid arkitekten den rent „åndelige“ eller sociale side af sagen an? På dette punkt synes stadig de offentlige byggemyndigheder at sidde med den stærkeste kort på hånden i kraft af deres kontakt med

11. Seagram Building, New York, N.Y.:

Den tiltro, som præsidenten for selskabet har haft til Mies van der Rohe, er al ære værd. Mon ikke hans tro blev noget vaklende, da turen kom til hans eget kontor, som ses her på billedet.

Det er udstyret med engelsk eg og arbejder af Pizarro, Chippendale og Rodin

den enkelte borger – en kontakt som den individuelle arkitekt ikke i samme grad kan have.

På to områder og på to forskellige måder har amerikanerne imidlertid gjort forsøg på at løse dette problem. Jeg skal i det følgende kort gøre rede herfor.

Byggeudvalg

Det første eksempel skal nævnes i forbindelse med opførelsen af forsikringsselskabet Connecticut General's nye kontorbygning, som blev til ved et samarbejde af ret enestående art. Der er udgivet en bog, som specielt beskriver processen i dette byggeri og den idé, der lå bag – og det er absolut tankevækkende læsning.

Præsidenten for selskabet – Mr. Wilde – udkastede på et tidligt tidspunkt den idé, at nedsætte et byggeudvalg, bestående af bygherrens (brugerens), arkitektens og entreprenørens repræsentanter. Dette udvalg fungerede under hele byggeriet. Fra bygherrens d.v.s. forsikringsselskabets side var udpeget seks vicepræsidenter som repræsentanter, og på grundlag af omhyggeligt bearbejdede studier af hele virksomhedens forretningsgang, hvorunder ingen problemer blev anset for at være for små, er hele byggeriet vokset og har taget form. Mr. Wilde siger selv herom i den forømtalte bog: „Adskillige beslutninger om byggeriets udformning måtte tages udelukkende på grundlag af en forsikringsvirksomheds problemer – ikke på grundlag af arkitektoniske synspunkter. Repræsentanterne i byggeudvalget – bygherre, arkitekt og entreprenør – ydede deres bedste ud fra deres faglige baggrund, idet det var Connecticut General's grundtanke, at ingen arkitekt kunne have mulighed for at kende livsforsikrings-virksomhed som selskabets egen ledelse, medens hverken bygherre eller entreprenør på deres side havde de fornødne forudsætninger for et planløsnings- og formgivningsarbejde som de fremragende arkitekter, der var valgt til opgaven – og hverken arkitekt eller bygherre havde som et dygtigt entreprenørfirma den fornødne indsigt i den økonomiske eller konstruktive side af byggeriet. Byggeriet var kort sagt et – måske lidt dristigt – forsøg på team-work igennem alle faser.“

Byggeriets finansielle baggrund var ganske vist temmelig enestående – for at sige det mildt. F. eks. lod man uden betænkning på forhånd opføre et „forsøgsbyggeri“ på næsten 400 m², hvor særligt udstyr, belysningsarrangementer etc blev afprøvet og udvalgt. Jeg citerer fra bogen: „Hvor rimelige investeringer syntes at have mulighed for at hidføre senere besparelser i de løbende rengørings-, vedligeholdelses- og reparationsarbejder blev sådanne investeringer foretaget.“

De særlige økonomiske omstændigheder ved byggeriet berører imidlertid ikke den principielle kendsgerning, at et samarbejde af den her beskrevne art må være en af løsningerne på et frugtbart sammenspil mellem ydre fremtræden og nyttevirkning.

Byggeriet har aftvunget den største respekt hos alle instanser som et enestående eksempel på det 20. århundredes teknik og kunst (jeg siger udtrykkelig kunst, fordi abstrakte, ekspressionistiske kunstneres arbejde i

forbindelse med bygværker af klassisk karakter er af bemærkelsesværdig æstetisk virkning). Samtidig er det et eksempel på organisationens evne til at løse bygherrens mest komplicerede problemer og give fuld valuta for de investerede midler. Man kunne fristes til at drage den slutning, at den næste – og måske endnu mere værdifulde – bog, der i denne forbindelse burde skrives, skulle hedde: „Om at være en god bygherre.“

Specialisering

Som andet eksempel skal anføres et område, som vil være mere nærliggende for os, og som tydeligst kommer til udtryk i firmaet Caudill, Rowlett & Scott's arbejder. Firmaet er først etableret efter krigen, og Caudill har tidligere givet sig af med forskningsopgaver. Han stiftede f. eks. således Architectural Research Group på A. & M. College i College Station, Texas, for at finde frem til tilfredsstillende løsninger på problemet om komfort i byggerier i meget varmt klima. Selv udtaler han, at han altid har anset det for sin opgave, snarere at løse nye problemer end at skabe nye løsninger.

Selv om retsbygningen i Bryan, Texas, er en af hans bedst kendte offentlige bygninger i U.S.A., så stammer firmaets ry næsten udelukkende fra dets skolebyggeri – og det er dette område, jeg gerne vil fremhæve som eksempel. I almindelighed forekommer det mig, at arkitekter så at sige altid vil forblive på amatørstadiet, fordi de er nødt til at beskæftige sig med alle forekommende problemer i forbindelse med byggeriet. C.R.S. har sat sig som mål at kende og beherske skolevæsen indtil mindste detaille. Af denne grund, og ikke kun på grundlag af deres byggeris ydre fremtræden, som efter min mening er enestående god, er deres arbejder højt anskrevne og efterspurgt fra undervisnings-myndighedernes side. Det var derfor ikke for-

(Teksten fortsættes side 460)

12. Mansion Inn, Sacramento, California:

Tegnet af Dreyfuss og Blackfors og åbnet i 1958. Ideen bag motellets udformning repræsenterer en løsning, som kun sjældent ses indenfor arkitekturen. Når man i dette tiltalende tilfælde åbner døren fra sit værelse, bliver man ikke hilst af bilernes dollargrin, men af en duft af liljer og af synet af den fristende swimming-pool

På siderne 458 og 459

13. Tularosa Basin, New Mexico:

230 kv.miles af rene, hvide gipsklitter. På bjergskræningen, som indeholder store gipsaflejringer, er indrettet en gipsfabrik, som ved filtrerings- og evaporeringsprocesser fremstiller disse egenartede oplagringer

14. Palouse Region, Washington:

I denne frugtbare del af statens østlige områder dyrkes hovedsagelig hvede, men det er også midtpunktet for ærte-dyrkningen

15. Denne indianerdræng, der på sit muldyr rider op til sit hjem på mesa's top, lever i dette golde og tilsyneladende ufrugtbare land som hans forgængere har gjort det gennem mange hundrede år.

Indianerne har altid hørt sammen med deres naturlige omgivelser og føler sig fuldstændig hjemme i dette område, som ville have stillet store krav til den hvide mands selvopholdelsesdrift

16. Route 29 A, North Carolina:

I U.S.A. er det en indbringende forretning at drive bedemands- eller begravelsevirsomhed. Det er ikke tilfældet i forbindelse med automobil-døden – hvert år ender 4 millioner biler på lossepladsen

bavsende at se, at hver eneste skole, som C.R.S. havde haft ansvaret for, indeholdt nye ideer og nye løsninger af gamle problemer. For C.R.S. består formgivning i at skabe arkitektur ud af en skole og ikke i, at klienterne skal skabe skoler ud af et givet stykke arkitektur. Det er herigennem, at sammenspil mellem nyttevirkning og ydre fremtræden skal manifestere sig.

Truslen fra de kunstige omgivelser

Disse to løsninger (byggeudvalg og specialisering) vil kunne medvirke til at forene alle byggeprocessens problemer, og de har da også i høj grad forøget menighedsmands respekt for arkitekturen som profession. Fremragende eksempler fra andre firmaer end de her omtalte kunne selvsagt nævnes – jeg har her blot valgt to karakteristiske tilfælde.

Fælles for alle problemer i amerikansk arkitektur er imidlertid den trusel, som ligger i de kunstige omgivelser. I et land med overflod af livsgoder er det iøjefaldende – og måske noget af det, der er lettest at akceptere, at amerikanerne foretrækker at holde sig varme ved at opvarme boligerne – ikke ved at tage mere tøj på. Oliefyret har erstattet den uldne vest. Men ikke nok med det. Teknikken har overtaget løsningen af de traditionelle problemer med ventilation, lys, skygge o. s. v. Solens stråler er erstattet af elektrisk lys, og lyden af vindens susen i træerne eller af regnen på ruderne er erstattet af elektriske ventilators konstante summen. Moderne arkitekter søger at nedbryde skrankerne mellem bygningers indre og de ydre omgivelser, men moderne teknologi bygger disse skranker op igen solidere end nogensinde. Ingeniørerne kan kontrollere temperatur og belysning med usvigelig sikkerhed, og indretninger som vinduer, der bl. a. er tænkt som forbindelsesleddet med naturen, må følgelig betragtes som stående i vejen for de nye idealer. Vi har set adskillige façadeløse skoler og andre bygninger – og skoler helt uden dagslys siges allerede at være opført.

„I 1947 vidste vi ikke, at vi behøvede kunstig belysning om dagen. Så gik vi ud med lysmålere og skyndte os ind igen og ændrede belysningen i skolerne“ – som en arkitekt udtalte som begrundelse for hans firmas besvær med at følge teknikkens vidundere.

Damen, der viste os rundt i en bygning med en tagdækning af varmeabsorberende grøntfarvet glas, påstod hårdnakket, at glasset var klart. Jeg kunne ikke lade være med at protestere, men kunne ikke overbevise hende. Jeg nævner dette som eksempel på, hvor let ens opfattelse af tingenes karakter kan blive ødelagt. Vi hørte omtale plastic-imitationer af finerede bordplader som træ – eller en dame sige på en kunstudstilling: „Åh, se de yndige blomster – er de mon kunstige?“ – eller moderen, der sagde til sin lille søn: „Kom og mærk, hvordan de roser dufter – det er rigtige blomster.“

Anden indflydelse

Lad mig til slut kort omtale mine indtryk af formgivningens andre vigtige påvirkninger. Inden for U.S.A.s

byggeindustri har f. eks. industrialiseringen taget en retning, der er så vidt forskellig fra vores, og som er adskilligt mere omfattende: De høje arbejdslønninger har resulteret i større produktivitet og bedre organisation. De mekaniske hjælpemidler og det tekniske udstyr, som enhver arbejder har ved hånden, er forbløffende: Mekanisk udstøbte fundamentsplader af en sådan kvalitet, at skillevægge kan rejses umiddelbart på dem, og gulvene kan til sin tid lægges uden yderligere forarbejdning. Bygningstømmer, der leveres færdigt tilskåret på byggepladsen i tiltalende, velbehandlede og rene kvaliteter uden den tilsmudsning, som vi kender den fra oplagringen på snavsede og våde byggepladser herhjemme, præcisions-forbandt-arbejder, skarpkantede og glatte skær fra elektriske savemodsaetning til håndsavens grove skær o. s. v. Arbejdernes adgang til sådanne effektive og mekaniske hjælpemidler, materiale-leverandørernes service af en herhjemme ukendt enestående art – herunder i form af præfabrikation, og bygge-entreprenørernes dygtighed og smidigt opbyggede organisationer er faktorer, som fremmer konstruktions- og byggeprocessen, og som i højeste grad letter arkitekten i hans job.

Jeg skal ikke opholde mig ved, hvorledes „arts and craft“-bevægelsen fra begyndelsen af dette århundrede stadig lever og hvordan mange arkitekter på én gang er optaget af opholdsrummet fra århundredskiftet og af ugebladenes annoncer. Imposante naturstenskaminer og gedigne vægpaneler harmonerer imidlertid sjældent med neonbelysning og skinnende aluminiumstrappegelændere.

Ej heller vil jeg komme nærmere ind på den allestedsnærværende tekniker, der i bogstaveligste forstand vil stikke folk blå i øjnene, fordi han i sin modvilje mod enhver form for kontrast søger at „udglatte“ interiøret for at bringe det i overensstemmelse med sine formler for lys og farver.

Man stilles konstant over for paradokser i form af grupopvækkende ting det ene øjeblik og rene små vidundere i det næste øjeblik. Jo længere man opholder sig i U.S.A., desto vanskeligere bliver det at drage sine konklusioner, og jeg har en formodning om, at det billede, jeg her har forsøgt at give Dem, må virke noget forvirrende.

Ikke desto mindre er det mit indtryk, at arkitekterne i Amerika – al god påvirkning til trods – stadig „spræller i nettet“. Det velhavende og forvante amerikanske publikum kræver tingene serveret i strålende indpakninger. Det er ikke muligt at påvise én bestemt retning i arkitekturen i dag, velsagtens fordi der reelt eksisterer så mange, ubestemte retninger. Det er svært at skelne uægte fra ægte.

Alt for mange arkitekter lever i stadig angst for enten at være bagud for deres tid – eller for at være for langt forud. Den arkitekt, der vil have personlig succes må stadig vise flaget og kæmpe for sin „publicity“. Ed. Stone siger: „Jeg er en hund efter skønhed.“ – Saarinen siger: „Et bygværk er ét hele.“ Yamasaki stræber længselsfuldt efter gotikkens „skyline“ og Mies strammer sin jernhårde disciplin endnu mere. D. M.

Anvendelsen af stål-skeletkonstruktioner er stadig den mest fordelagtige byggemetode i U.S.A. Curtain-wall-formen er udtryk for den samme rationelle betragtning som ligger bag stål-skeletkonstruktionerne. På den måde opstår skind og ben-arkitekturen

Tendenser i amerikansk arkitektur

af arkitekt Henry S. Churchill, Philadelphia, U.S.A.

Inddrag af et foredrag i København i forbindelse med U.I.A.s executivmøde

Jeg er glad for at få anledning til at fremsætte nogle bemærkninger om tendenserne idag i USA's arkitektur. Naturligvis kan jeg med så få ord ikke dække det amerikanske arkitektur som helhed. Jeg skal derfor begrænse mine udtalelser til generaliseringer om vort forretningsbyggeri. Naturligvis er der bemærkelsesværdige undtagelser fra disse generaliseringer. Det vil sige at jeg medtager næsten alt, hvad der bygges i byerne, men ikke én-familiehusene, som bygges i hundredtusindvis i udkanten af vore byer og forstæder, og hvor næsten ikke et eneste er tegnet af en arkitekt. Som husly betragtet er de fleste af disse én-familiehusene meget gode, men som miljø er bebyggelserne uheldige.

Jeg medtager heller ikke vore offentlige bygninger, som i det store og hele er enfoldige forsøg på at efterligne en svunden tids marmoraladser, som man „moderniserer“ ved at sløjfe profileringer i et forsøg på at opnå „monumentalitet uden mentalitet“.

Efter at jeg således med et pennestrøg er blevet af med to bidder af vor nationale produktion, kan jeg gå videre til den eneste del af arkitekturen, som vi virkelig tager alvorlig, kontorbygninger og bolig-højhuse, banker, indkøbscentre og air-terminal'er. Det er på dette område vi er mest produktive, og det rummer efter min mening to klare og interessante tendenser.

Den første, og for tiden mest udbredte tendens er de præfabrikerede facader af emaljeret metal med præ-

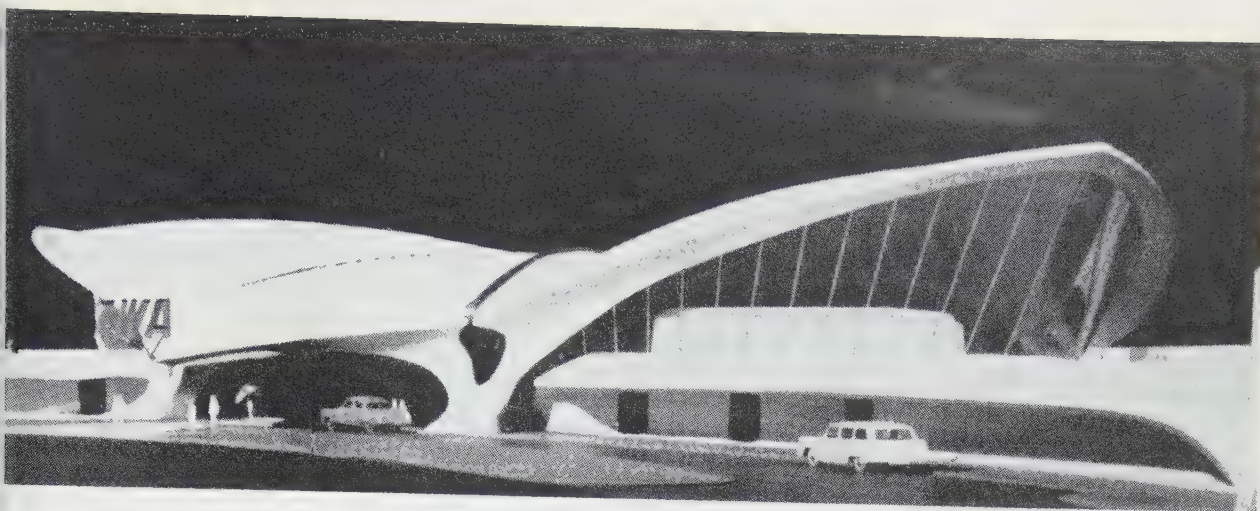

fabrikerede vinduer på en stålramme. Huset har i reglen form som en plade, men kan også være et punkthus eller en lang lav fabriksbygning. Når denne byggemåde er så udbredt, ja næsten enerådende, skyldes det naturligvis i høj grad, at den ikke kræver fantasi at formgive, den er let at lave tegninger til, let at bygge, og ser altid ens ud. Den er, som Deres prins Hamlet er berømt for at have sagt „Nothing either good or bad but thinking makes it so“.

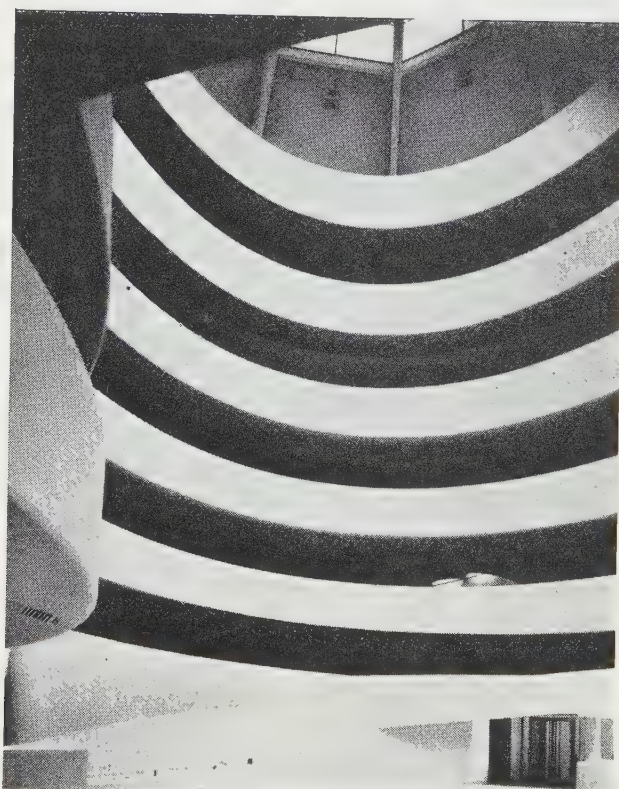
Den har den fordel, at den kan laves længere eller højere blot ved at man tilføjer flere fag eller flere etager – den har ikke noget at gøre med, hvem der bor i huset, eller hvad det bruges til. Den har heller ikke noget at gøre med visuel komposition. I mod-

sætning til græske proportioner eller gotiske målforhold, tager dette modulfagsystem hverken æstetiske eller menneskelige hensyn. Når ét fag er gennemarbejdet kan kontorbudet med et stempel lave resten, og jeg har en mistanke om, at det er sådan det sommetider går til.

I hænderne på et geni som Mies van der Rohe har dette tema opnået en klassisk perfektion i Seagram Building, som jeg er sikker på, De alle kender. Det vil ikke være muligt at nå videre i denne stil, for når først det perfekte er nået, er der ingen vej videre frem. Her er det største opnået med de mindste virkemidler. Alle huse, der forsøger at kappes med det, kan i bedste fald kun blive anden-rangs imitationer.

Eero Saarinen: TWA-terminal, Idlewild airport, New York

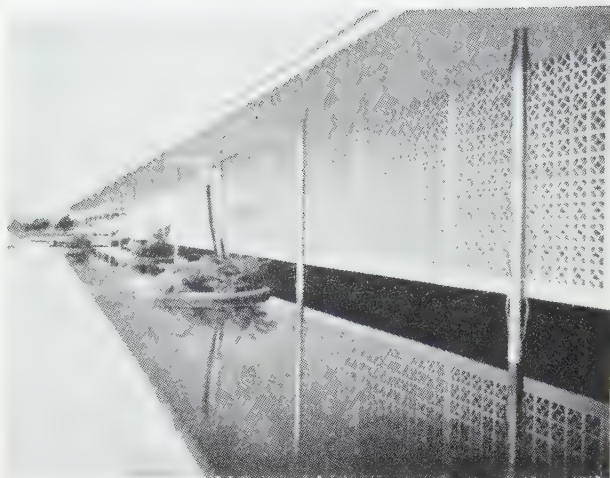

Frank Lloyd Wright: Guggenheim-museet, New York

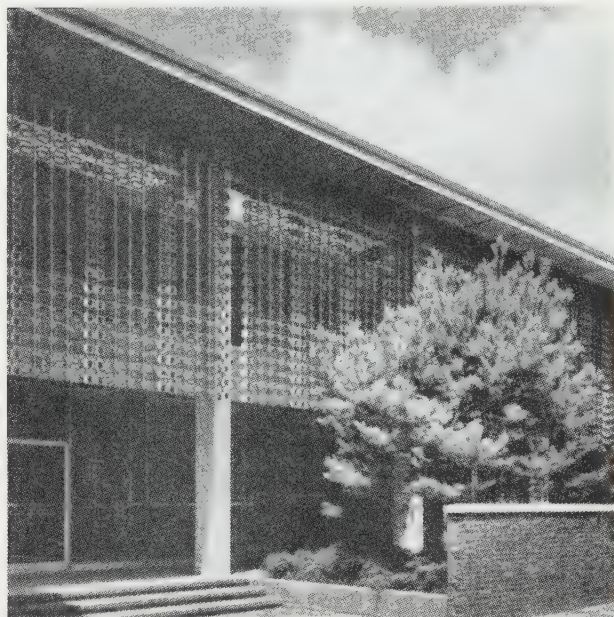
Den anden tendens, som har en stigende betydning, præsenterer på sin vis en afstandtagen fra den præfabrikerede façades banalitet, selvom naturligvis dens grundindstilling stikker langt dybere. Den beskrives, trods alt, bedst som en slags romantisk plasticisme, som i sig selv næppe har sin rod i Wright's arbejder og kun i Nervi, Candela og Torroja's betonkonstruktioner, der havde indflydelse selv på Wright's sidste arbejder, som f. eks. Guggenheim museet. Nogle af disse arbejder er direkte funktionelle, idet de først og fremmest bygger på det konstruktive, og nogle er helt ukonstruktive, idet de snarere søger at vride konstruktionen efter en forudbestemt form. I begge tilfælde giver de klart følelsesmæssige indtryk og er ikke til-

fredse med simpel konstruktiv intellektualisme. Men – trods al deres plasticisme – er dog de bedste arbejder ikke så skulpturelle som de seneste arbejder af Le Corbusier, der næsten synes at have forladt arkitekturen. Et udmærket eksempel på denne tendens er Louis I. Kahn (Philadelphia), hvis laboratorium for Pennsylvanias universitet for nylig blev publiceret i Architectural Forum. Det er et umådeligt kraftfuldt stykke arkitektur. Kahn synes at give løfte om at blive vor mest betydningsfulde arkitekt. Jeg tror, det er fordi han er én af de få, der som Mies og Corbusier indtager en holdning af absolut ærlighed overfor sin kunst.

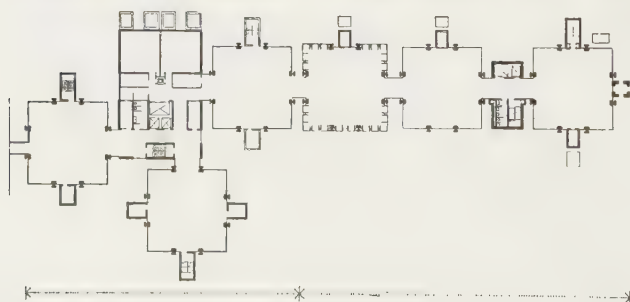
Reaktionen imod de præfabrikerede façader viser sig også – på et betydeligt mindre vigtigt trin – i den

Edward Stone: Medicinalfabrik, Pasadena, Californien

Hugh Stubbins: Loeb Drama Center, Harvard University

COMPLETED

FUTURE

Louis Kahn: Laboratorier, University of Pennsylvania

stærkt øgede anvendelse af ornamenten og farver, og en stræben efter tredimensionale virkninger. Dette giver sig mange udslag, fra brugen af brise-soleils som et rent dekorativt træk på alle fire sider af et hus, over perforerede skærme, sådan som først Stone brugte dem til US-ambassaden i Delhi, til anvendelse af relieffer, særligt bearbejdede overflader og maling. Bassiner med vand, niveauforskydninger og lignende bruges også med held og i stigende omfang, særlig sådanne bygninger, som er opført som reklame for større firmaer.

Disse store merkantile foretagender er ansvarlige som bygherrer for det meste af vor bedre arkitektur. De er vore dages Medici'er, omend ikke helt (endnu) Sixtus IV. Med vore indkomstskatteregler sparer de penge ved at bruge dem – en glimrende tilstand i et land, hvor regeringen stadig mener, at „Kunst“ er et skammeligt spild af penge og lugter af kommunisme og perversion. Det er på grund af vore skattelove, at en bank kan bygge verdens dyreste bygning og stadig flyde ovenpå, og at et Whisky-firma kan bruge bronze til sine façader, og endda blive ved at smile henrykt.

I modsætning til Deres praksis i Danmark og i størstedelen af Europa betragter vi stadig stål-skeletkonstruktioner som den fordelagtigste byggemåde. Dette skyldes hovedsagelig den hurtige opførelse, der nedsætter finansieringsomkostningerne, men også forskellen imellem prisforholdet materialer/arbejdskraft i U.S.A. og Europa. Et stål-skelet er ikke alene enklere at stille op end et betonskelet (især i højhusbyggeri) men i vor stærkt rationaliserede byggeindustri, hvor næsten alt er standardiseret og masseproduceret på fabrik, er det lettere at tilpasse elementerne til et stål-skelet end til en betonkonstruktion. Som følge heraf har vi udviklet et byggefag, som har en forbavsende mekanisk kunnen med hensyn til at samle ting, og overhovedet ingen håndværksmæssig dygtighed i gammeldags forstand. Dette sætter snævre grænser for den arkitektoniske udformning og er en alvorlig økonomisk hemsko for enhver æstetisk fornyelse. Vi har mandskab, der kan samle de mest komplicerede elektriske systemer, men som dårligt kan spidse en blyant med kniv.

Alt dette er karakteristisk for vor tidsalder: anonyme huse til anonyme mennesker af arkitekter, som burde være anonyme. Når vi prøver at lave noget stort og symbolsk falder det til jorden. Storhed og symbolisme fødes ikke ad viljens vej, enten er de iboende, eller de findes ikke. Dog har jeg tillid til de nye tendenser i U.S.A.s arkitektur. Der er idag mindre tiltro til den forlorte antik i det vi kalder Madison-Avenue-stilen, til gallup-undersøgelser og TV-pladren; en træthed af den glatte og skinnende overflade og af modepåhit, og en stigende sans for kvalitet. De trusler vi lever under, får os til at standse op og spørge, hvad der er livets virkelige værdier. Hvad de end måtte være, vil de kræve oprigtighed og ærlighed, og begge disse egenskaber er afgørende hos bygherren endnu mere end hos arkitekten, for at stor kunst kan udvikle sig.

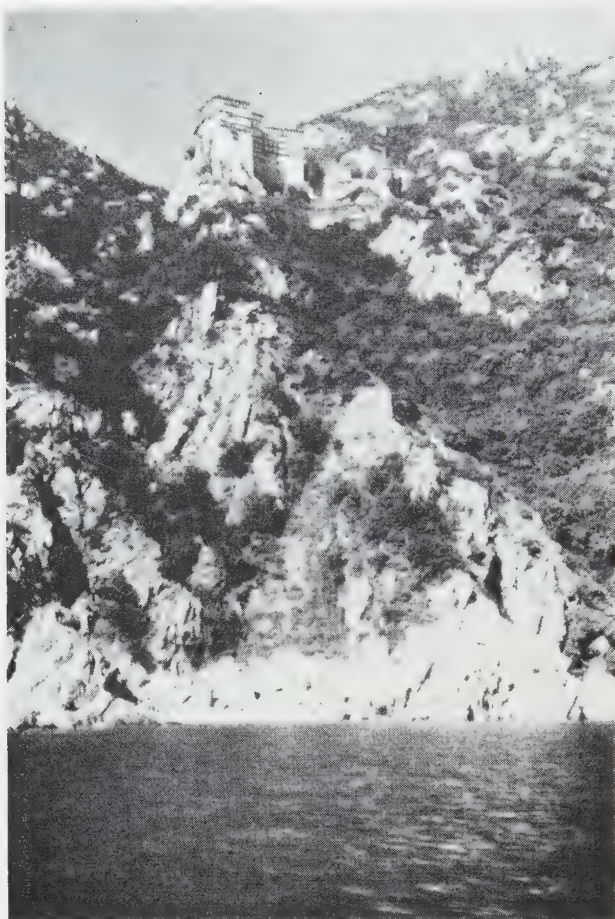
Aghion Oros

af Bo Jørgensen

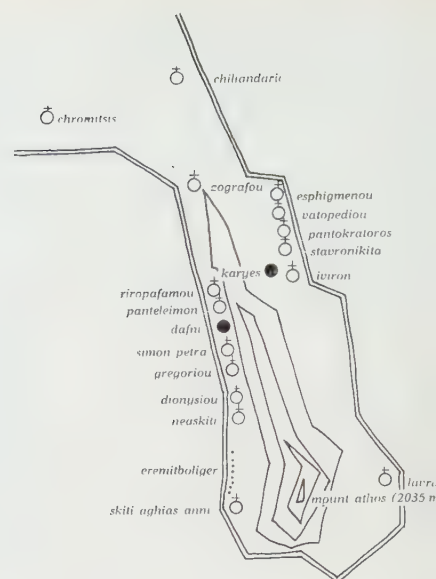
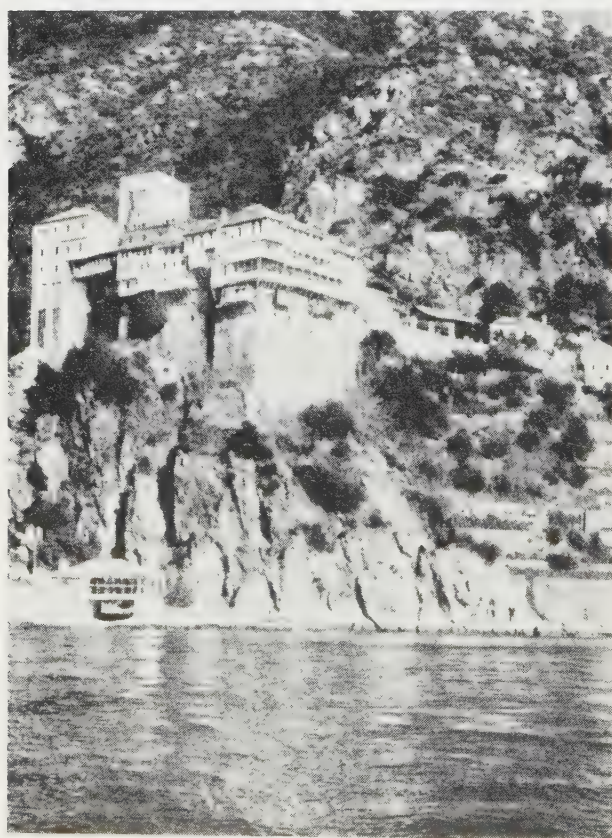
3 timer med den længst afskrevne luxusdamper "Semiramis" i et herrens hav, bringer os fra Piraeus til Aghion Oros, hvis sydligste bastion er det bemærkede 2035 m høje Athos. Landet Aghion Oros som ligger på størrelse med Bornholm beboes af henved 6000 munkke. Intet kvindeligt væsen må komme ind i landet, en bestemmelse som stammer fra Jomfru Marias besøg. I havsnød reddede hun sig i land her og bestemte, at hun skulle være den sidste kvinde på stedet. Kristus har osse været her, og at landet er helligt, ses af de mange mirakler som sker den dag i dag. Ved et byggearbejde på Simon Petra for nylig faldt en munk, som skulle bringe læskedrikke til de arbejdende brødre, og han faldt halv snes meter ned med bakken med de fulde flasker, uden at spilde en eneste dråbe. (Fortalt af Konon Asarias fra Skiti Ahias Annis). Op ad den stejle klippe hænger paradoksalt nok ganske tæt sammen hinanden eremitboliger, små trækasser og lidt større huse anbragt på klippefremspring imellem hinanden. Det ser tosset ud, men sandt at sige er kontakt mellem dem udelukket, og eremitterne er ude af sig selv til at se naboen. Man må hejse ned i et tovfærdsredskab, ligesom munkene hejser mad ned til dem. I alder man der først, må man blive der resten af livet. De dominerende bygninger i landet er klostrene, hvoraf der er 28 store og en del mindre. Ud over disse der ganske få civile bygninger i de 2 byer Dafne og Karyes. Der er en del småvillaer i tilknytning til klostrene. Disse villaer er bygget af grupper af munkke, som fandt klosterlivet for strengt og som her har et (næsten) normalt familieliv. For at muntre og lidt rejser enkelte munkke af og til en tur udenfor. En visen stod, at et par munkke fra Athos var blevet sendt ihjel i et slagsmål på et bordel i Thessaloniki. Den arkitektonisk deler klostrene sig i to hovedgrupper. Den ene type som ligger på nogenlunde plant terrain,

som regel tæt ved kysten, består af spredte huse som grupperer sig om kirken og nærmest ligner små byer. (Dohiaros, Panteleimon, Skiti Ahias Annis er eksempler på denne type). På utilgængelige klippetinder eller klippepynter som skyder sig ud i havet, ligger de i reglen arkitektonisk stærkeste, tårnhøje med snævre gårde, som akkurat giver plads til den næsten altid meget store kirke. (Xiropafamou, Simon Petra, Pantokratos, Vatopediou, Lavra m. fl.). Alene deres beliggenhed giver denne type en enorm styrke, og deres form er simpel og klar. De er næsten altid hvide eller hvidlige, mens de andre ofte er meget brogede. Det kæmpemæssige russiske Panteleimon, (hvor der kun er 8 russiske munkke tilbage), domineres fra vandet af 5-6 etagers grå beboelseshuse. Over tagene rager dog kirkens gyldne kupler forjættende op.

Udfor Dafne bor der en delegation af munkke „Semiramis“, hvor de bliver hele dagen og fortæller vidt og bredt for damerne om Athos og hvad de ellers kan finde på, mens mændene er i land. Inde er man i den orientalske middelalder. De ældste klostre er grundlagt omkring 900. Livet former sig middelalderagtigt uden kontakt med nutiden. Ingen telefoner, ingen radioer, ingen sanitære installationer (uden et hul i gulvet ud over afgrunden) eller andre bekvemmeligheder. Munkene lever så at sige i konstant faste, (vi så deres mad som var skrækelig), uvenligt og usælsk. De har pligt til 8 timers bøn i døgnet, så de går omkring og mumler i al den tid de ikke har andet for. De benytter den julianske kalender og klokken i stedet for solopgang. Efter siestaen vækkes de af en broder med hammerslag på en propellignende trægonggong. Det lyder som et tømmerværksted, hvorimod træklokken der slår tiden og kalder til messe har nogen klang. I stor kontrast til det puritanske liv der leves, står den rigdom man så iøjnefaldende råder over i

Klostrene på Aghion Oros ligger i forskellige højder på klippeskranterne ud mod havet

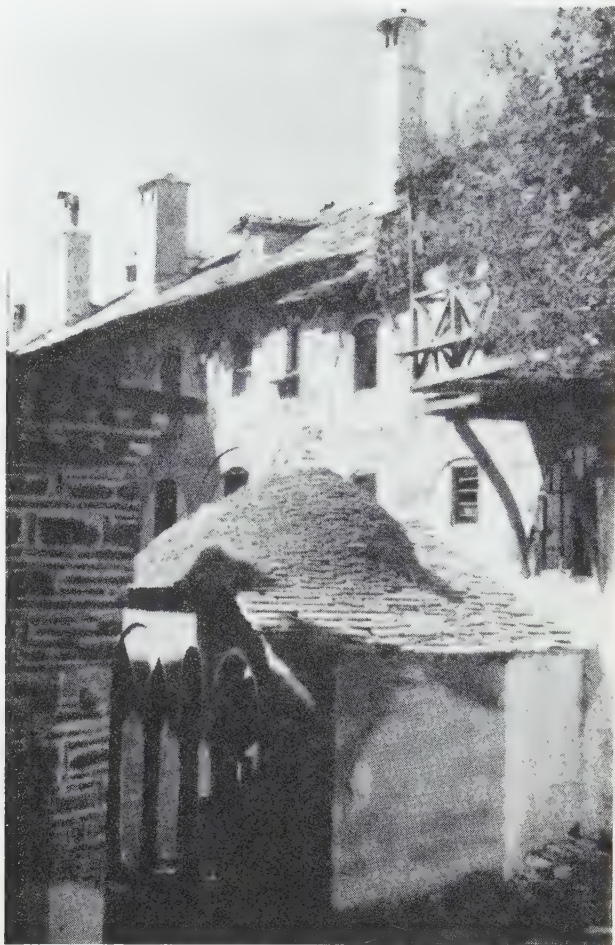
klostrene; tydeligst at iagttage i kirken, der er uden styret med pragt som er uden sidestykke, ikke kunstnerisk kvalitet men i kostbarhed. Den 3-4 meter store ca. 20 centimeter høje ring, som hænger ned fra kuplen og omgiver prismekronen, er af guld og tæt besat med store ædelstene. Væggene er tæt be- hængt med ikoner dækket med sølv- og guldplader med huller til ansigt og hænder. Mosaikker i kup- lerne. I rækkevis af relikvieskrin i form som små kir- ker op mod en meter lange, lavet af guld og ædelstene og indeholdende helgenben, som man kan kysse gen- nem huller i dækpladen (hvad de græske deltagerer gør), o. s. v. Øverst i fæstningstårnet (klostrene har altid været stærkt udsat for røveriske overfald), fin- der man biblioteket, hvor de kostbare håndskrifter opbevares.

Under krigen sendte tyskerne en gruppe videnskabs- mænd til Athos, hvor de arbejdede flere år med at samle og katalogisere disse håndskrifter. Disse tyskere har med deres arbejde sikkert reddet håndskrifterne men det gjorde ikke landet populært i Grækenland at hagekorsflaget vajede fra klostrene. Nu ligner bib- lioteket et almindeligt bibliotek med kedelige græ- skabe med glaslåger, bag hvilke trist indbundne bøger med et nummer på ryggen står i lange rækker. Kun ganske få eksemplarer er tilgængelige for almindelige og fremvises med stor forsigtighed. De fleste af hånd- skrifterne stammer fra det 12.-13. århundrede med enkelte blade helt tilbage til det 7. århundrede. Det er ofte meget vanskelige at tyde selv for de skriftkloge munke. Kun relativt få unge mænd vil være munke nu om dage, så man regner landets dage for talte; ossi fordi klientellet ofte er af tvivlsom oprindelse, fol- der er på kant med livet eller loven kan finde sig et roligt sted her, ligesom mange vagabonder går i kloster om efteråret, for så snart varmen kommer at forlade stedet igen. Det benyttes til en art fremmed- legion, hvad der heller ikke øger landets popularitet

Nogle af klostrene ligger højt på klipperne

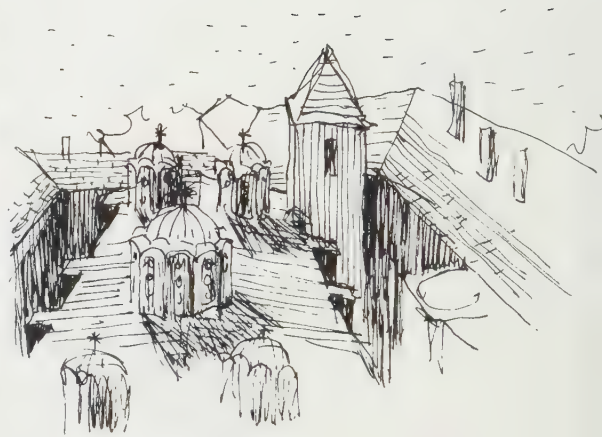
andre næsten helt nede ved vandet

Kuppelfafdækningen af brønden ligner Apuliens trulloer

Munk fra Gregoriou

*ΑΘΩ
gregoriou.*

Kirken fylder hele gården

Bo Jørgensen: Aghion Oros

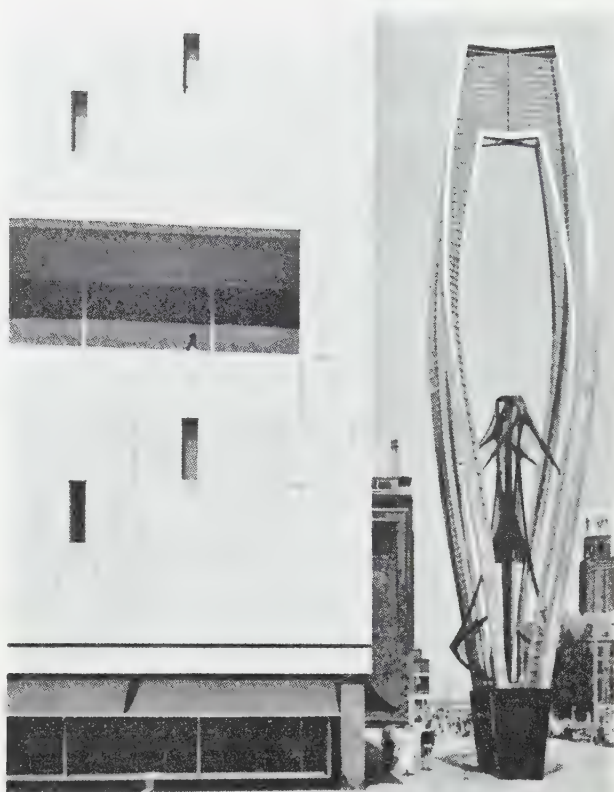
Kuplerne på kirken er dækket med bly

ved De
egentlig
nok om
isolering

ellers
må De
hellere
spørge os

A/S ROCKWOOL . CODANHUS . GL. KONGEVEJ 60 . KØBENHAVN V . CENTRAL 9575

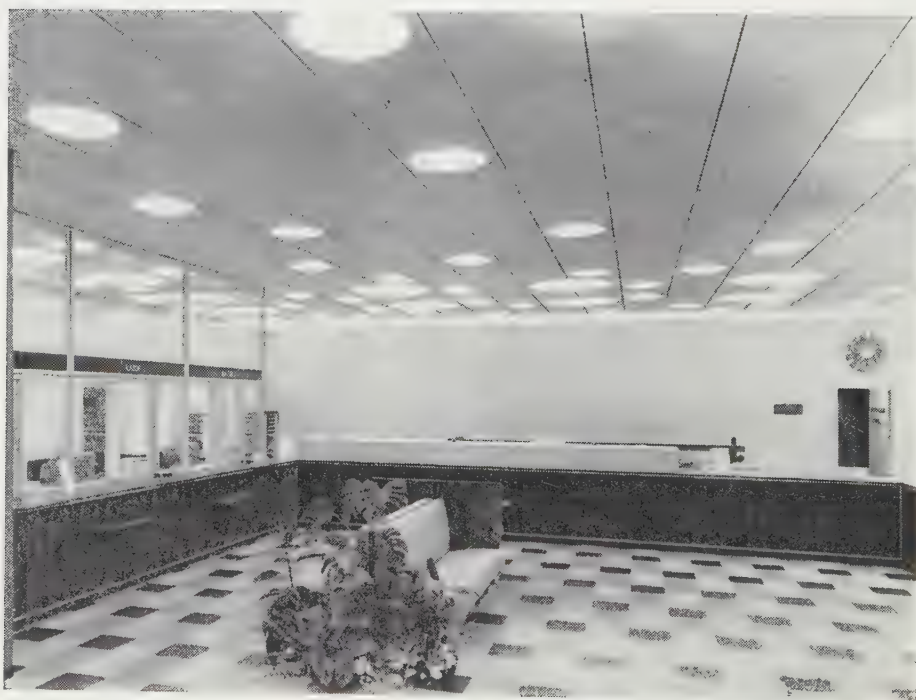
Naum Gabo: Skulptur ved varehuset Bienkorf, Rotterdam. Arkitekt: Marcel Breuer

Den moderne arkitekturs daggy

(Fortsat fra side A 1098)

Bertioa er kun en af en række førende billedhuggere der har vist, at når de får en chance for at være med i den første planlægning til en bygning, er de lige så klare over arkitektoniske værdier og lige så behændige til at bruge industrielle materialer, som arkitekterne selv. Naum Gabo, den russisk fødte amerikanske konstruktivist har i Rotterdam udført det sandsynligvis bedste stykke heroiske skulptur, der endnu er skabt i århundredet. Lige ved Breuers smukke stormagasin hvis enkle façade giver en fin baggrund, står denne gigantiske abstraktion af bronze og stål, der vejer 50 tons. Den majestætiske form skifter efterhånden som man nærmer sig dens sammenfletning af ribber og spind, der hæver sig 80 fod op i en transparent åbning af ligevægt og ro.

En anden nævneværdig billedhugger Costantino Nivola, en sardinier, der nu har bosat sig i U.S.A. har fået idéen til at skabe betonabstraktioner i sande forme (en teknisk analogi til industriel støbeprocess) og derefter samle delene som om de var præfabrikerede elementer til en curtain-wall. Med denne metode har han skabt et af de største bas-relieffer i historien, 30 fod højt og 110 fod langt, dækkende façaden på Mutual Insurance Company's bygning i Hartford, Connecticut. Relieffet giver den ellers beskedne, men

*Strålevarmeloft,
system*

FRENGER

udført for

DEN DANSKE

LANDMANDSBANKEN

Aarhus afdeling

AARHUS
KANNIKEGADE 18
TELF. (061) 2 43 00

Kongelig Hofleverandør
BRUUN & SØRENSEN A/S
Ingeniørfirma

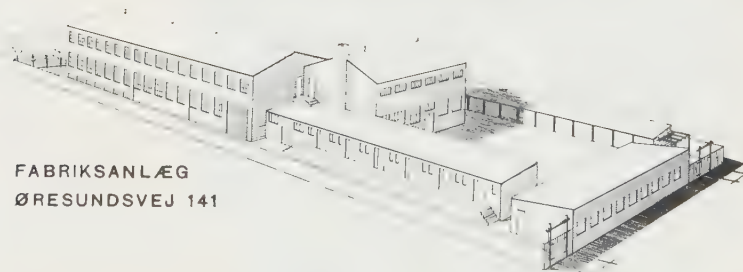
KØBENHAVN VALBY
GL. KØGE LANDEVEJ 115
TELF. (0182) 57

et verdensomspændende
laboratoriearbejde
en omhyggeligt kontrolleret
fabrikation
en gennemført
salgsservice

ADMINISTRATIONSBYGNING OG LAGERBYGNING
ØRESUNDSVEJ 152

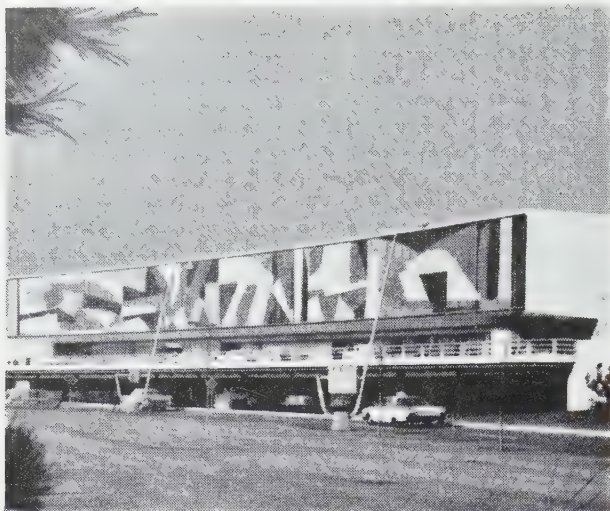
led det store antal forskellige
yper maling der er fremme
ag, er det ofte meget van-
deligt for arkitekten at finde
em til de mest velegnede
per. For at lette Dem dette
bejde har INTERNATIONAL
ARVEFABRIK A/S en Arki-
kt Serviceafdeling, hvor De
velkommen til at henvende
em når som helst, fuldstæn-
g uden forbindende.

FABRIKSANLÆG
ØRESUNDSVEJ 141

International Farvefabrik A/s

Øresundsvej 141 & 152 København S. Su. 8711

Robert Sowers: „Glasmosaik“-vindue i terminal for American Airlines, Idlewild, New York. Arkitekter: Kahn & Jacobs

Allan Temko:
Den moderne arkitekturs daggry

alligevel elegante forretningsbygning et fornemt præg og gør dens lille piazza til en dejlig plads i byen. Vore byer behøver tusinder af sådanne bygninger, hvor kunsten er anbragt midt i folkets hverdagsliv. Men størst vægt må lægges på sådanne bygningsværker der har en særlig plads i den moderne tilværelse, så dan som den strålende gruppe terminaler, der nu er under bygning ved Idlewild lufthavn i New York. Her kappes de førende luftfartsselskaber med hverandre om at overgå hinanden arkitektonisk, på samme måde som nationerne kappedes med hinanden ved den sidste Bryssel-udstilling, og det er et sundt tegn. For en lufthavn behøver samme festivitas og drama som en verdensudstilling, foruden den moderne effektivitet som en turist i det 20. århundrede kan forlange. Disse bygninger vil yde begge dele. Et af de største bygningsværker der tilhører American Airlines og er tegnet af Kahn og Jacobs, vil blive fremhævet af Robert Sowers' glasmaleri, der fylder hele den horisontale hovedfacade. Som dets titel „Space Age“ angiver, skal kunstværket udtrykke oplevelsen ved bevægelse gennem rummet. Desuden har Sowers udnyttet fordelene ved det nye coated „two way“ glas, som om dagen vil gøre vinduet lige så strålende i det ydre som i det indre og endnu mere strålende i aftenlys, når dets mangfoldighed af kulører – blå, røde, brune, hvide og sorte – skinner ud over ankomstpladsen. For den nærliggende

Vi præsenterer den nye

»PETIT« OPEN-END vaskemaskine

med tromle og yderbeholder af
rustfri stålplade!

Uovertruffen vaskeevne og kvalitet
Halvautomatisk og driftssikker
Stor afløbsventil (2" RG) for hurtig tømning
Lyd- og varmeisoleret
Skal ikke smøres

Den ideelle maskine til vaskerier i ejendomme og
private husholdninger m. m.

Leverandør til Det kgl. danske hof

Aktieselskabet

Georg E. Mathiasen

Se **HFB** side 660

VORDINGBORGGADE 12 KØBENHAVN Ø TELF. CENTRAL 9043

...sagen er i vinkel, mester!

Boizenburg, der er Europas største vægflisefabrik, muliggør – i kraft af sin højt udviklede produktionsteknik – det ensartede og pæne flisearbejde. Desuden er Boizenburg-vægfliserne særlig lette at overskære på byggepladsen.

Dette er enkelte af grundene til, at den kræsne håndværker foretrækker Boizenburg, der for ham betyder godt og vel udført arbejde.

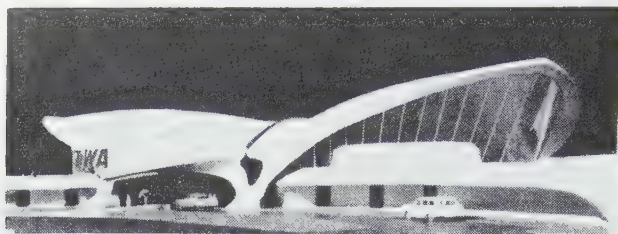
BOIZENBURG *vægfliser*

BEFORHANDLING: CHRISTENSEN & JENSEN - SPECIALFORRETNING I BYGNINGSMATERIALER

LGSKONTOR:

A/S KNUD GOTTLIEB

Rådhuspladsen 4 . København V . Telefon Minerva *7383

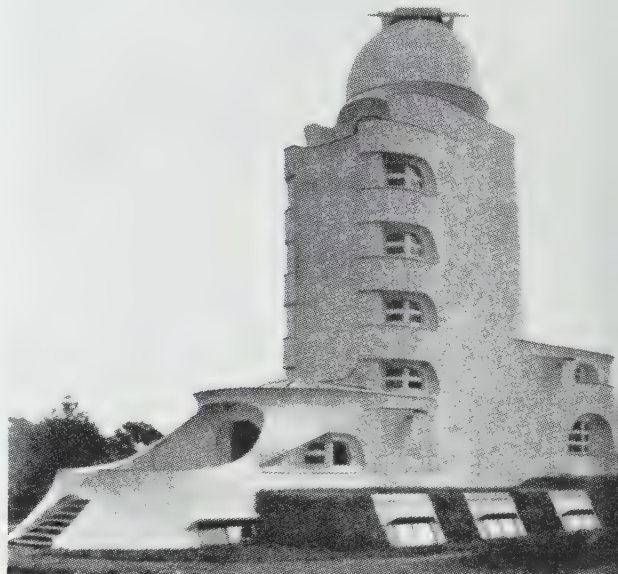

Eero Saarinen & Associates: TWA terminal, Idlewild, New York

gende Trans World Airlines har Eero Saarinen projekteret en hel anden type arkitektur. The American Airlines bygning er et alvorligt og følsomt værk, men meget ærligt og ligetil. Saarinen's TWA terminal er en uhyre dobbeltvinget skal, der løfter sig i vejret og henleder tanken på luftfartens idé. Dette er skulpturel arkitektur i dimensioner sandsynligvis uden fortilfælde. Den tyske ekspressionist, Erich Mendelsohn, forestillede sig under første verdenskrig sådanne bygninger, når han tegnede observatorier eller andre brugsbygninger, hvis udseende i sig selv skulle udtrykke deres funktionelle formål. Efter krigen opførte han virkelig en bygning af denne type, Potsdam Observatoriet, for Albert Einstein. Dens afrundede former henlede tanken på teleskopernes konvekse linser, som hos Mendelsohn var Saarinen's første idé udviklet af skitser og modeller. Først efter at han havde nået frem

til den ønskede form, rådførte han sig med ingeniørerne for at sikre sig bygningens stabilitet.

Men ingeniørerne foretrak at nå til deres skulpturelle præstationer ad modsat vej. De ser på de krav der stilles til en bygning, og tegner en skal eller noget andet, der kan dække det nødvendige rum. For frem

Erich Mendelsohn: Potsdam observatoriet

JERN OG STÅL

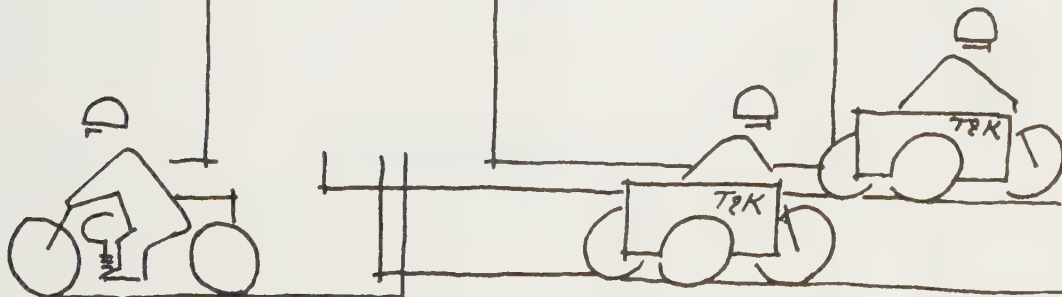
OLUF RØNBERG A/S

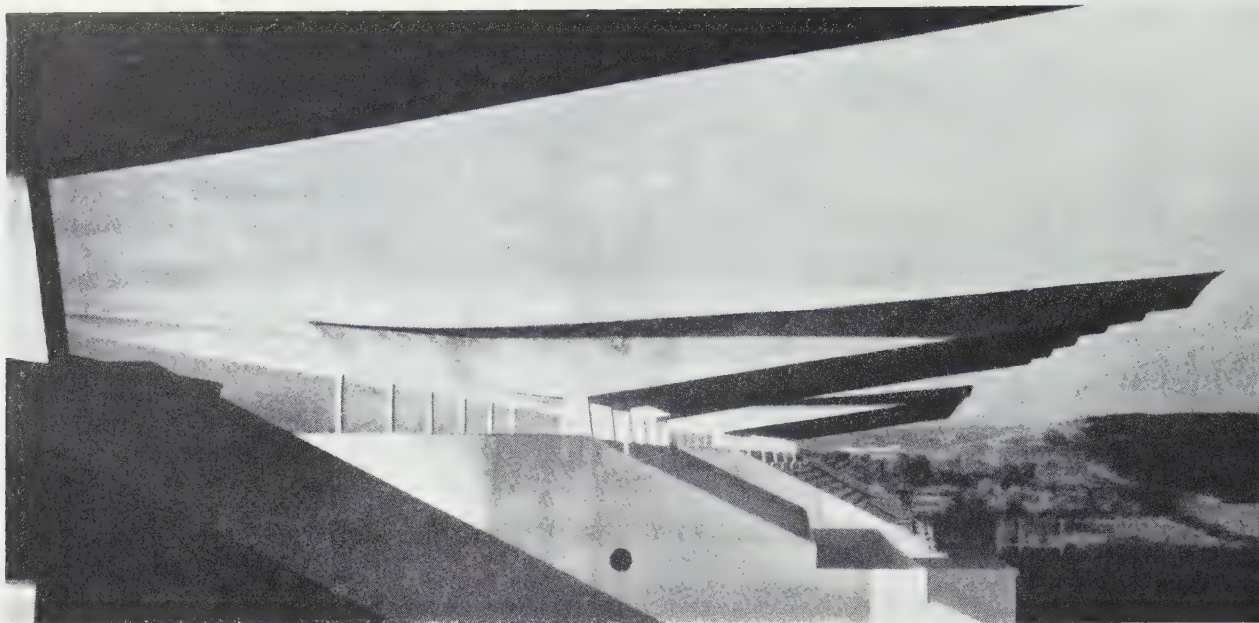
CHRISTIANS BRYGGE 24
KØBENHAVN V. - CENTR. 7276

LYSKOPIERING
FOTOKOPIERING
ZINKTRYK

TUTEIN & KOCH

FARVERGADE 8 — Mi 3630

Edouardo Torroja: Zarzuela hippodromen, Madrid

ragende ingeniører som Pier Luigi Nervi fra Italien eller Edouardo Torroja fra Spanien, betyder en sådan projekteringsmåde ikke møjsommelige forberedende kalkulationer. Bygningsteori er for dem det samme, som ordbog og syntaks er for en digter. Nervi og Torroja har begge skrevet at de tegner intuitivt, og Torroja

har forklaret hvordan han i 1935 fik ideen til de pragtfulde skalkonstruktion der danner tag over Zarzuela Hippodromen i Madrid: „Sandheden er det at hele processen stod på i få minutter (muligvis sekunder), og at idéerne og den endelige form var klare med det samme, uventet, kl. 1 om morgenen.“

(Fortsættes side A 111)

EJNER MIKKELSEN ^{A/S}

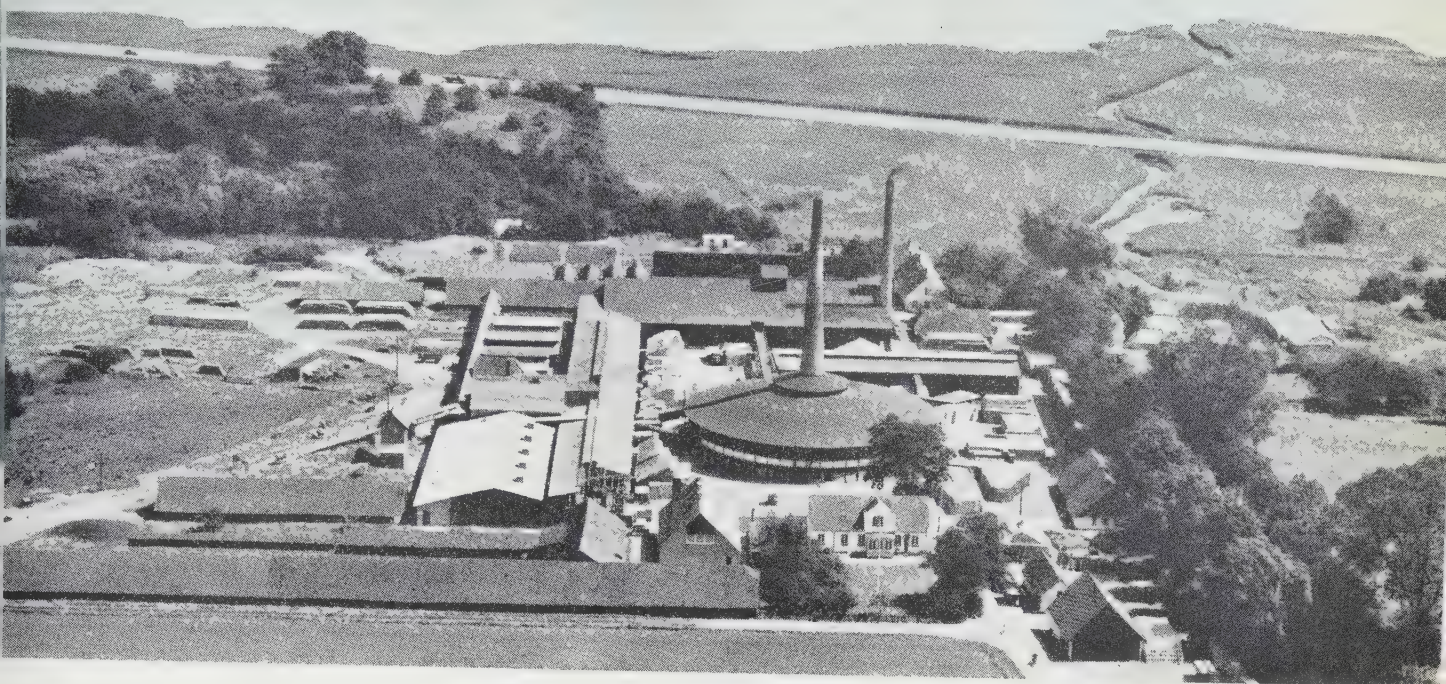
MURER OG ENTREPRENØRFIRMA

PARK ALLÉ 11

AARHUS

*3 07 22

NIVE AA

Mellem Rungsted og Humlebæk åbner landskabet sig om de ældgamle vænger ved Nive aa, oprindeligt et fjordlandskab med bopladser, der kan tidsfæstes som Ertebøllekultur d. v. s. ca. 4000 f. Kr.

Denne vor ældste kystkultur i den såkaldte Atlantiske tid, hvor Øresundskystens vige og fjorde på sine steder skar sig langt ind i landet, bærer spor af de første tegn paa agerdyrkning og kvæghold.

Nivaagaards frugtbare jorder har dannet rammen om et sluttet samfund, der fik sit særlige præg, da værdifulde lerforekomster førte til, at dronning Louise i 1701 grundlagde Nivaagaard teglværk.

I dag er det livet omkring ringovnen, der udfolder sig ved Nive aa's udløb. Det oprindelige landsby- og teglværksmilieu er trods hovedstadens nærhed bevaret, og vi ønsker at hæge om dette milieu.

En bestandigt brændende ild, nyt stof ført som levende strøm gennem gammel kultur - det har vi ringovnen og Nive aa til at minde os om i dagens gerning, hvor tradition og ny teknik går hånd i hånd.

For at løse vore opgaver tilfredsstillende drager vi nytte af de seneste landvindinger, både hvad angår produktionens effektivitet og produkternes kvalitet, og vi vil fortsat bygge kvalitet på kontinuitet.

NIVAAGAARD TEGLVÆRK

- det nye køleskab med stor frostbox og 3-T-frostvælger ... og de alsidige monterings- muligheder

ATLAS Crystal Queen er forbilledet fremtidens køleskabe. Foruden den autotiske termostat med fuldt reguleringsområde har ATLAS Crystal Queen en 3-T-frostvælger som kan regulere frostboxtemperaturen helt ned til ca. $\pm 18^{\circ}\text{C}$. Det betyder at man nu kan nedfryse fødevarer og opbevare dem meget længere end hidtil. Skabet er forsynet med et lækkert udstyr, såsom 2 flaskehylde, smør- og ostebox, og crissskuffe.

Det fritstående Crystal Queen med tablethøjde som har en ideel køkkenbordshøjde, kan udmærket ændring også anvendes som indbygningskøleskab blot ved påmontering af sideliste og luftrist, der leveres som ekstraudstyr. Det er tillige ophængt således, at det er udmærket let at skifte fra højre- til venstrehængt - en stor fordel, hvis man flytter eller ombygger drer køkkenet. Ved ledende forbrug prisen kun kr. 89

ATLAS Crystal Queen

Kompressorkøleskab
Garanteret rumindhold 117 liter
Patentanmeldt og mønsterbeskyttet
5 års garanti

Udv. skabsmål: højde 90 cm, bredde 55 cm, dybde 54,5 cm.

Mål på indbygningshyl: højde 93,5 cm, bredde 55,5 cm, dybde min. 49 cm.

LEVERANDØR TIL DET KGL. DANSKE HOF

NKT
METALLER

HOLDBARHED

LETHED

STYRKE

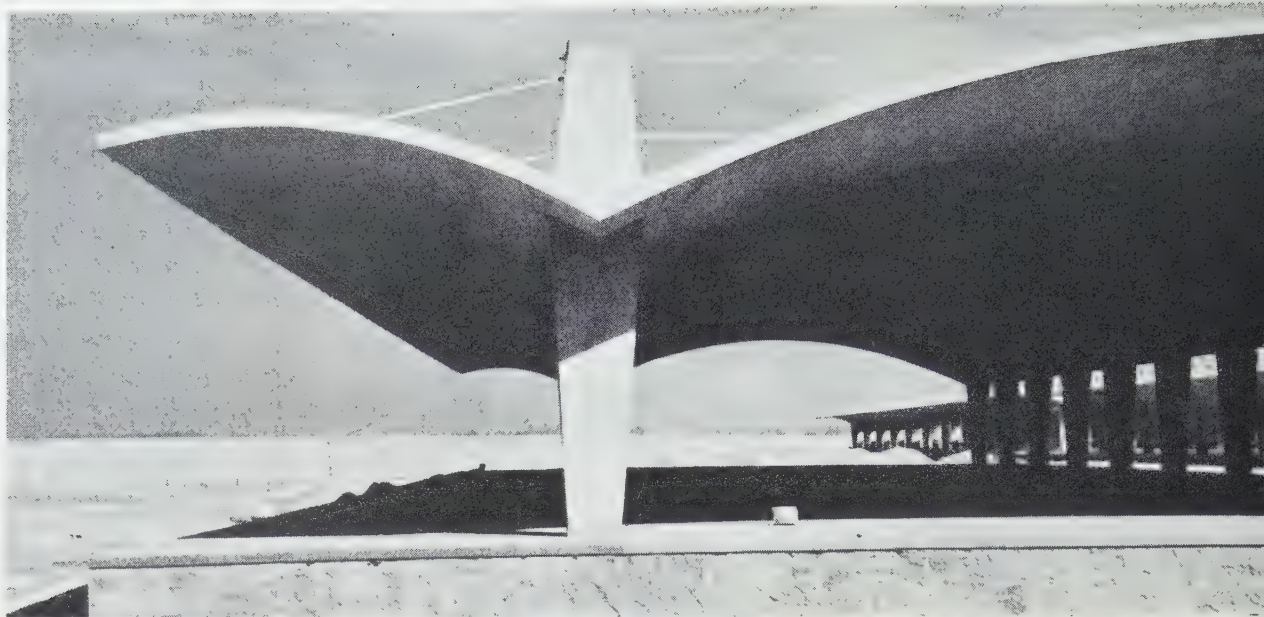
BYG MED ALUMINIUM

**Fremtidens
byggemateriale**

Aluminiumbånd og aluminium-
bølgeplader anvendes med fordel
til tagdækning og beklædning,
såvel ved industrielt- som
ved privat byggeri.
Ring til FAsan 7000!
Vor salgsafdeling står til
Deres disposition med
alle yderligere oplysninger
om aluminiumbånd og
aluminiumbølgeplader.

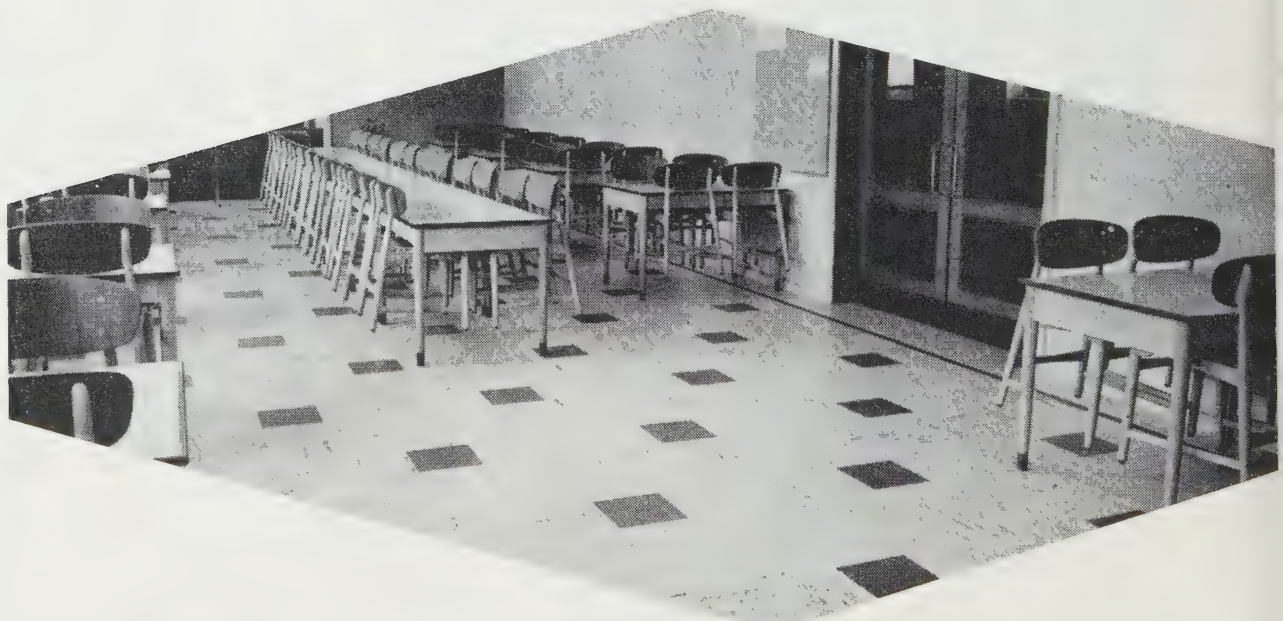
TIESELSKABET NORDISKE KABEL- & TRAADFABRIKER - KØBENHAVN F

Felix Candela: Lagerbygning i Mexico

Skabende intuition af denne art har sat Torroja, Nervi, mexikaneren Félix Candela og andre videnskabelige bygningskonstruktører i stand til at overskride grænselandet mellem ingeniørvidenskab og arkitektur.

For store kunstnere er der i dag absolut ingen konflikt mellem de to områder. Det er snarere sådan at ingeniørvidenskaben viser vej til stadig friere former og at arkitekterne mere og mere søger inspiration ingeniørens formler.

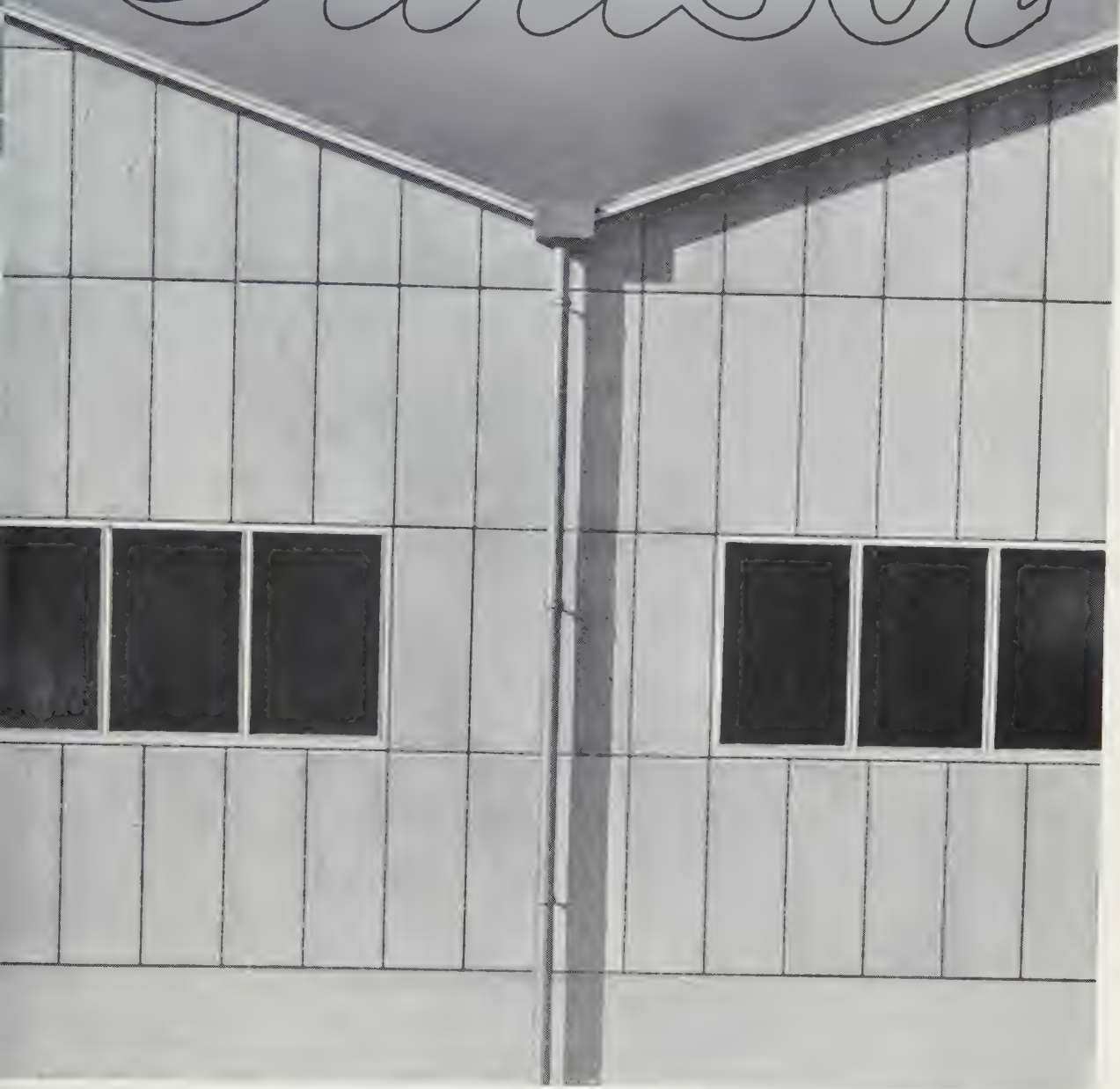
Den foretrukne
gulvbelægning
også

1961

Colovinyl

VINYL ASBEST FLISER

Durisol

vertikale og horisontale **FACADEELEMENTER**

fabrikspudsede plader

tykkelser 10 cm og 12 cm

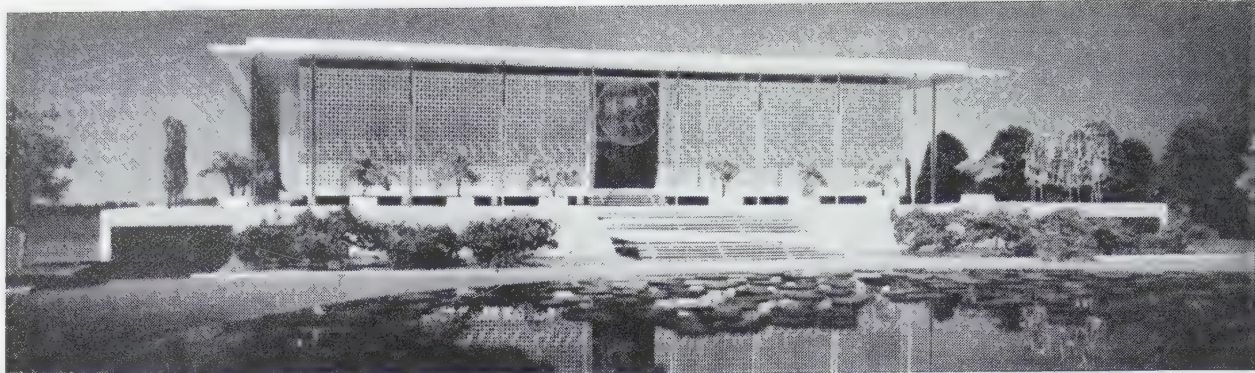
k-værdier hhv. 1,0 og 0,9

standardfarve: hvidgrå

standardbredde: 50 cm

nem og hurtig montage

Tectum, Durisolfabrikken . Nørresundby . Tlf.: Aalborg 2 66 77

Edward D. Stone: U.S.A.s ambassade i New Delhi

Friheden i formgivningen, der er gjort mulig ved industriel teknik og nye materialer, har sat arkitekterne i stand til at indgyde det civiliserede menneskes ærværdige idéer ny styrke. Et tag af plastik og glas gjorde Frank Lloyd Wright's Beth Sholom, synagogen i Elkins Park, Pennsylvania, til et bibelsk bjerg af lys – tegnet i hans 84. år.

En monolitisk skalkonstruktion af færdigstøbte, udskårne betonelementer, tegnet af den engelske ingeniør F.J. Samuely, gjorde Wallace K. Harrison i stand til at give sin nye First Presbyterian kirke i Stamford, Connecticut, en ny mystisk form, både i plan og opstalt, det oldkristne symbol, fisken.

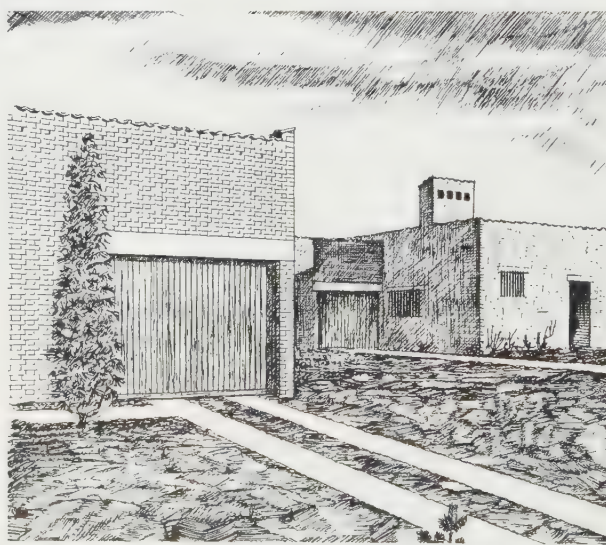
Hvis menneskene fortsætter med at leve i gamle sym-

boler, vil de gøre det på stadig nye måder, hvad der er en af civilisationens gåder. Fremskridtet er ikke overalt det samme: Nogle amerikanske arkitekter, som Edward D. Stone, er ved at vende tilbage til det dekorative, som ikke er meget forskellig fra det 19. århundredes formalisme, der skjulte den egentlige konstruktion under en historisk stil. Stone er begyndt at dække bygninger fuldstændigt med færdigstøbte gitre, som vakte sensation da man så dem på hans elegante amerikanske ambassade i Delhi. Hans kollegium til University of South Carolina er dækket fra øverst til nederst. Der er ingen åbninger i det pyntelige knipselingsværk ikke engang til vinduer, så bygningen er blevet beskrevet som opsatsen til en bryllupskegle.

(Teksten fortsættes på side A 1120 - illustration på side A 1114)

TACOVÆV

UNDERLAG FOR Tegl-, ETERNIT- OG SKIFERTAGE

I boligbebyggelsen Romerhusene, Helsingør tegnet af ark. M.A.A. Jørn Utzon er der anvendt TACOVÆV OVERALT UNDER Tegl.

TACOVÆV – asfaltimprægneret uldfiltpap armeret med trådnæt og forsynet med crepet oceanpapir på undersiden.

TACOVÆV – fremstilles i 100 cm bredde, i ruller af 10 m og vejer ca. 2,4 kg pr. m².

TACOVÆV – oplægges parallelt med eller vinkelret på spærretningen og sømmes direkte på spærrene.

TACOVÆV – giver mulighed for at anvende tegl o. lign. på mindre taghældninger end normalt tilladt.

TACOVÆV – i stedet for pap og brædder under tegl. Understrykning af teglstenene skal ikke foretages.

TACOVÆV – er godkendt af Boligministeriet, Københavns Kommune samt bygningskommissionernes fællesudvalg.

A/S HOTACO

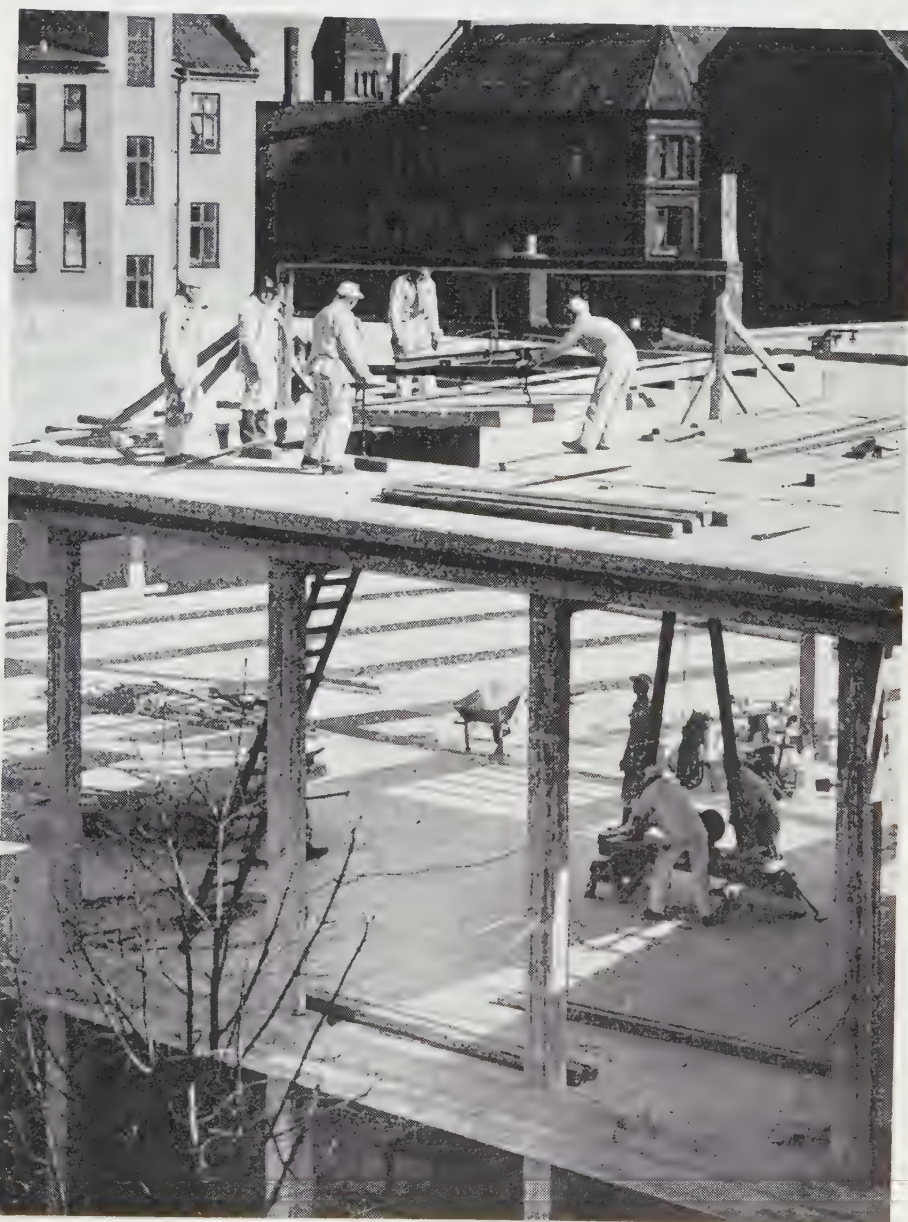
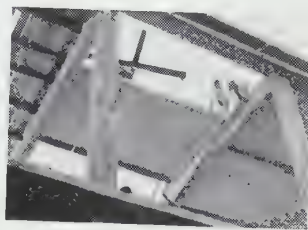
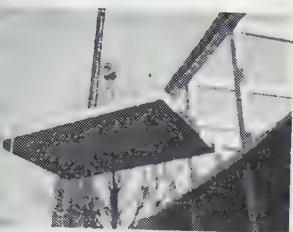
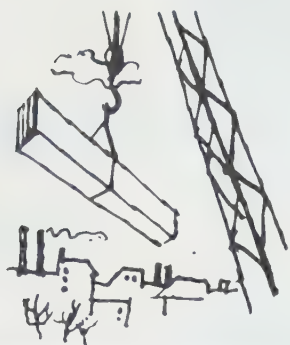
KØBENHAVN
* C 13 842

HOLBÆK
* 12 13

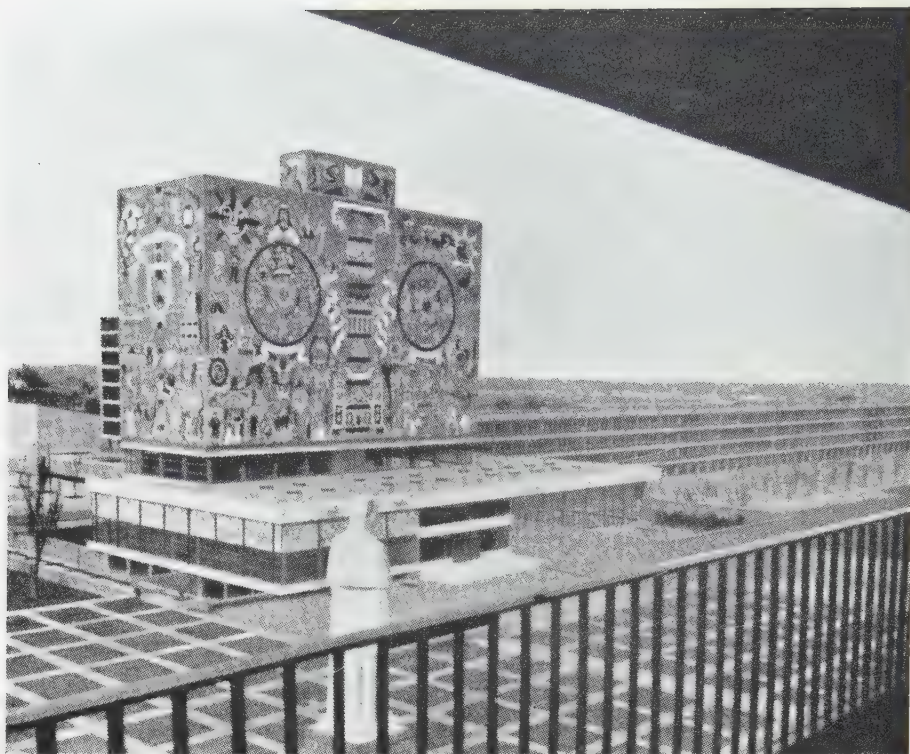
HORSENS
* 2 53 33

A. JESPERSEN & SØN ^{A/S}

B E T O N E L E M E N T F A B R I K

elementer
b Holm & Sønner

*Juan O'Gorman, Gustavo Saavedra
og Juan Martinez de Velasco: Cen-
tralbiblioteket i universitetsbyen
Mexico City*

Allan Temko: Den moderne arkitekturs daggry

TITAN
elevatorer
I moderne
bygninger...

☎ TITAN - TAGENSVEJ 86 - KBHV. N - TELF. Æ6. 8000

KØKKENELEVATORER

GODSELEVATORER

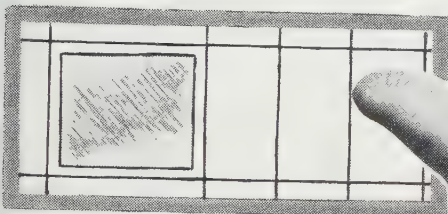
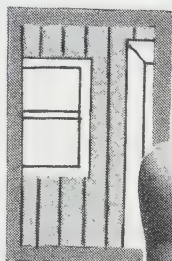
TITAN

PERSONELEVATORER

EN HJÆLPENDE HÅND I BYGGERIET...

Y-P LAK

forhindrer misfarvning af imprægneret træ. Y-P LAK lader træet ånde uden afskalning og giver billig vedligeholdelse.

SECOMASTIC

fugemateriale, er en ikke-hærdende mastic, der klæber til alle byggematerialer undtagen bitumen. SECOMASTIC tætter mod væde, støv og træk mellem arbejdende bygningsdele.

ALIFA D.B.

plastic-opløsning til betongulve. Trænger ned i overfladen og holder mineral-kornene fast i et elastisk greb. De får renere, mere slidstærke og helt støvfri gulve.

YTONIT

plastic-lak til alle træ- og korkgulve er slidstærk og lysægte. Gulvene kan efter behandling med YTONIT både vaskes og bones.

GALVAFROID

kold - galvanisering sikrer 100% mod rust. Den kræver ingen særlig forbehandling, da den virker effektivt på fastsiddende rust.

indhent alle yderligere oplysninger hos:

YHANCO

Vesterbrogade 6D, Kbhvn. V, Tlf. MI 3131

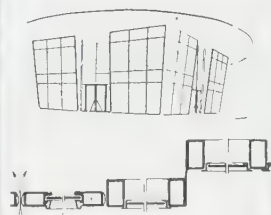
ISHØY & MADSEN

RÅDGIVENDE INGENIØRER

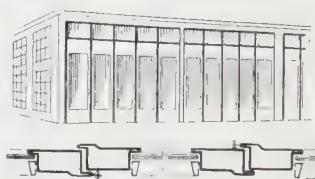
Vodroffsvej 4 B

København V

Tlf. Hilda *2216

HULPROFILER

Hulprofiler af varmt eller koldtvalset båndjern er et fortræffeligt konstruktionselement til døre, vinduer, porte og lign.

Profilerne er lette at bearbejde og forener stor styrke med ringe vægt.

Vort firma hjælper Dem gerne med katalogmateriale, tekniske data og alle øvrige oplysninger.

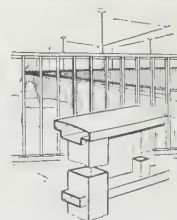
S. C. SØRENSEN ^A/_S

RANDERS
Tlf. (0621) 4800

AALBORG
Tlf. (081) 3 25 00

ODENSE
Tlf. (09) 11 97 11

KØBENHAVN
Tlf. SØ *8501

Drost & Rye Petersen

INGENIØRER

Centralvarme-, Fjernvarmeanlæg

Gas-, Vand- og Sanitetsanlæg

Blikkenslagerarbejde

Aluminium

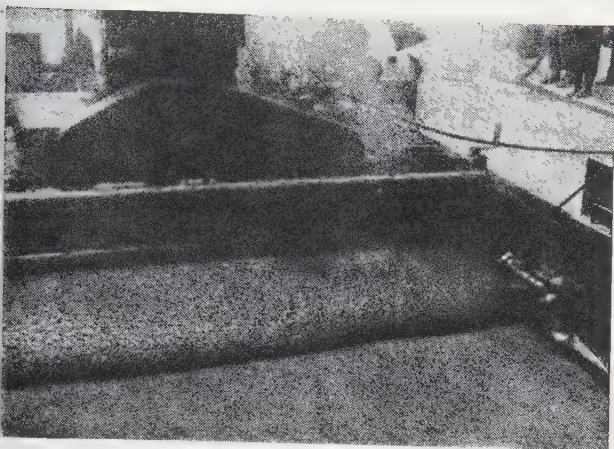
★

HEIMDALSGADE 4-6 . TELEFON CENTRAL 7370 . KØBENHAVN N

Murersvendenes Aktieselskab

*Tikøbgade 9 * Telefon ÆG 6400*

Udlægning af støbeasfalt med maskine.

Metoderne rationaliseres og kvaliteten forbedres, men nu som før løses industriens gulvproblemer bedst med

DAFOLEUM *det stærke* GULV
fra

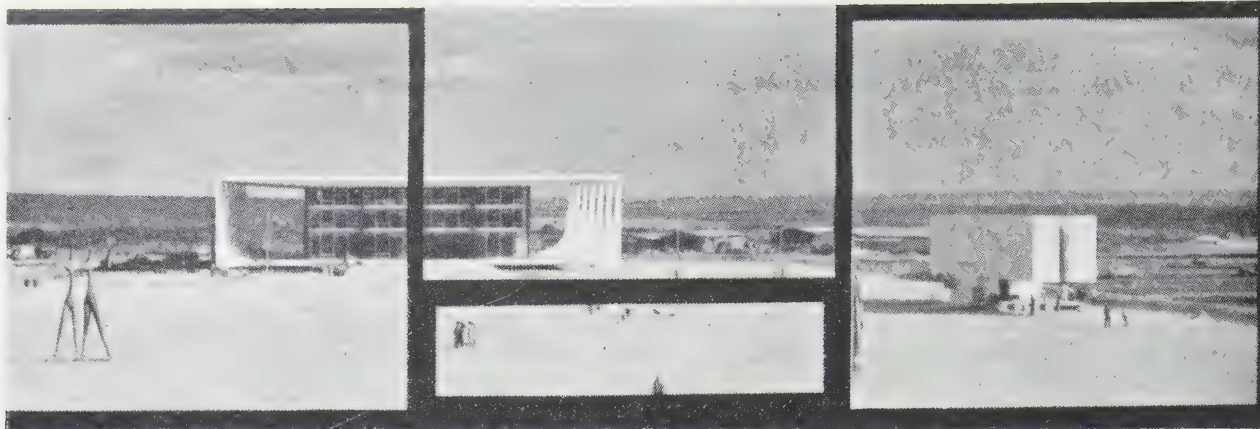
AKTIESELSKABET

DANSK ASFALTFABRIK

TØMRERSVENDENES AKTIESELSKAB

Alt tømrerarbejde udføres

DEGNEMOSE ALLÉ 28 TELEFON 60 11 33

Oscar Niemeyer: Præsidentpaladset i Brasília

Sand monumental dekoration skjuler ikke, men fremhæver konstruktionen. Den stræber ikke efter at omforme modernismen til en historisk stil, der med lethed kan imiteres af mænd, der før ville have kopieret venetianske paladser (hvad Stone selv har været beskyldt for i hans forslag til Gallery of modern Art i New York).

I denne henseende kan verden lære noget af Latin-Amerika: Fra det store universitetsanlæg i Mexico med Juan O'Gormans imponerende bibliotek der løfter sine symbolske stenmosaikker i vejret som en

velkomst til fremtiden, og dog visende tilbage til nationens mest fjerntliggende kunstneriske traditioner, og også fra Oscar Niemeyer's opsigtsvækkende bygning af den nye hovedstad Brasília.

Niemeyer, indfødt brasilianer, er beskrevet som en yngre udgave af hans fordums læremester Le Corbusier, hans chef gennem 20 år. Han kom til Rio de Janeiro for at virke som konsulent ved opførelsen af undervisningsministeriet, som blev bygget af Niemeyer og andre i årene 1937-43. Allerede da havde den 36-årige Niemeyer imidlertid skabt sig et navn med en række

GØR
SOM ANDRE -
KØB
BØGERNE
HOS

**ARNOLD
BUSCK**

INTERNATIONAL BOGHANDEL
ARKITEKTURAFDELINGEN
Købmagergade 49. København K
C. 2453. Lok. 19

*Billigst til udtørring af nybygninger
ved vinterbyggeri er*

**HEDESELSKABETS
TRÆKUL**

– giver højeste varme-
udvikling, kulsyreudvik-
lingen sikrer hurtigste
pudsafhærdning, ovnen
er nem at passe og let
at transportere.

HEDESELSKABETS TRÆKUL og OVN
kan bestilles hos Deres leverandør af
bygningsmaterialer eller direkte hos

HEDESELSKABET
BRANDE - TLF. 147-547

Vi ønsker vore Kunder et godt
Nytaar med Tak for det gamle.

Gustavsens
TAPETOPSÆTNING . VÆGBEKLÆDNING

ST. KONGENSGADE 92

TELEFON BYEN 9330

- Ska'
pudsen
sidde fast,
brug...
BETO-PLAST

- fremtidens vægbehandling i det utraditionelle byggeri

de nyeste overfladebehandlinger af betonflader, Gasbeton, Slaggebeton, Siporex m.m. ved påsprøjtning af sandspartelfarve (maskinspartling) med påfølgende aftrækning, så der fremkommer en fast og plan overflade.

Denne behandlingsform er med meget fine resultater benyttet i Sverige, Norge og Tyskland, og de erfaringer herfra har vi overført til danske byggeforhold.

Behandlingen med sprøjtepuds rummer følgende fordele hurtigere at påføre end alm. mørtelpuds - tilfører et minimum af vand til bygningen. Tørre ca. 24 timer efter påføringen og dermed klar til maling eller tapetsering.

Binder bedre på beton end mørtelpuds og er mere holdbar, da den giver en fast og hård overflade, der er let at holde ren. Syre og alkalifri, så forsøbning af oliefarve og skjolder på tapet undgås.

Kvaliteten er uafhængig af fugtighedsforhold under påføring og tørring.

Råd - Vejledning - Tilbud - Ring til...

BETO-PLAST

Nørregade 18 . Minerva 1404 . København K

Der
er
forskell
på

skjulte knægte

- de helt rigtige
til mur- og betonvægge har
nr. S 1145 malede
nr. S 1146 galvaniserede

BRØDRENE DAHL A/S

København:

Ekspedition Tlf. (01) 30 11 44

Kontor Tlf. (01) C 65 85

Aarhus Tlf. (061) 2 70 00

Odense Tlf. (09) 11 83 11

Nykøbing F. Tlf. (03) 85 36 55

**MASKINSKRIVNING
TEKNISK FOTO**

**LYSKOPI
ZINKTRYK**

K.T. DAMGÅRD-JENSEN

TLF. * 3 15 55 AARHUS . ROSENKRANTZG. 12

Sæt humør på tilværelsen med **KLARITON**

Vægge i moderne byggeri skal være **KLARITON-matte** . . . og fri for generende glanslys. Vægge skal være glatte, så de er nemme at holde rene. Vægge skal have kulører, som danner en fornem kontrast til møbler og malerier - kort sagt vægge skal være maledes med den matte syntetiske vægfarve **KLARITON**.

KLARITON - et kvalitetsprodukt fra
STELLING

Oscar Niemeyer: Kirke i Pampulha, Brasilien. Façadeudsnit

forbavsende frie, men alligevel præcise bygningsværker, deriblandt Saint Francis kirken i Pampulha. Dette projekt blev af gejstligheden opfattet som så radikalt, at kirken først fornylig er blevet indviet, og efter de 16 år er den ikke blevet forældet. Hovedskibets parabolske jernbetonskal kurver sig i sollyset og løber ud til højre og venstre til stadig mindre parabolske former. Bagvæggen under det kurvede tag er helt dækket af en flisemosaik af Candido Portinari, med en fremstilling af den hellige Franz som alle skabningers verdensfærdige. På en fuldkommen måde supplerer mosaikken den renhjørnede arkitektur, hele den lille bygning stråler som om den var en solens højsang.

I dag, hvor han leder opførelsen af hvad der tegner til at blive verdens fornemste hovedstad, anbragt midt i urskoven i hjertet af verdens femte største nation, er Niemeyer's førende princip stadig Le Corbusier's maxim: „Arkitektur er den geniale, rigtige og herlige leg med former forenet under lyset.“ Men denne arkitektur har opnået en rolig personlig styrke, på en gang kraftig, klar, rig, dyb og munter, enkel og værdig, den betegner indledningen til en stor periode. Med usædvanlig lethed er han gået i gang med at tegne den nye by i overensstemmelse med Lúcio Costa's mest sterlige plan. Det fuldendte præsidentpalads er, som det har været arkitektens mening, ikke blot en imponerende residens, men et „virkeligt palads“ der ser ud „som om det for et øjeblik siden var blideligt landet på grunden“. Nærværende står et kapel som en pludselig hvirvelstorm af beton. Parlamentsbygningen, højeste ret og katedralen, som Niemeyer har samstemt i størrelse og form, passende til deres betydningsfuldhed sådan som kun en filosofernes konge kan, rejser sig ikke langt derfra.

Og er ikke arkitektur en kongelig kunst?

Sonesson

A/S WILH. SONESSON & Co.

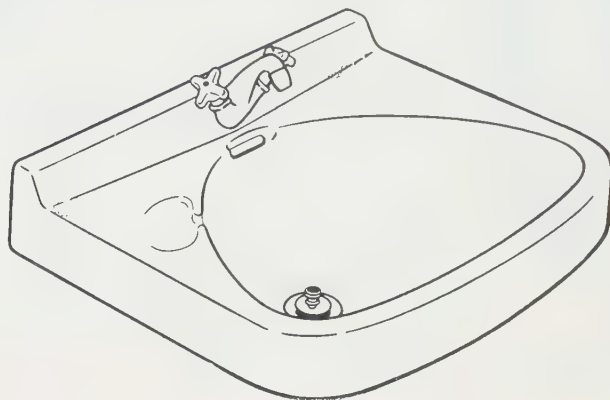
NØRRE FARIMAGSGADE 13 . KBHVN K . C. 8363

Alle artikler til sanitets- og centralvarmeanlæg

Hovedforhandler for

**TRITON-BELCO sanitetsarmatur
med patent. NEO-REX overdel.**

Kan ikke ødelægges ved for hård tilspænding - der er indbygget sikring.

— og *Oscar*

DEN FULDKOMNE HÅNDVASK

Det er en
betryggende
følelse at kunne
anbefale

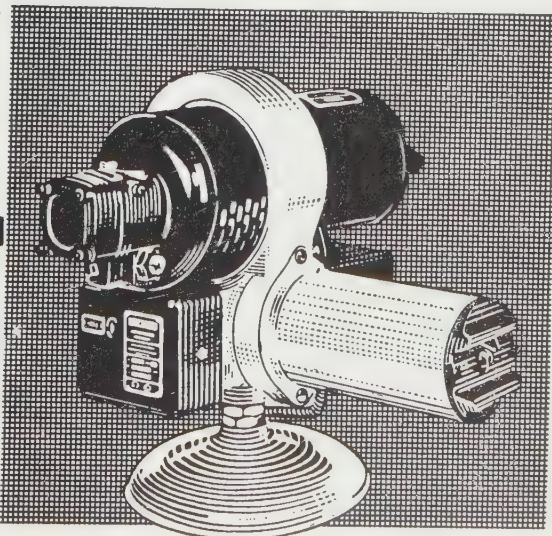
GILBARCO

oliefyr

Det er rart at vide, at det oliefyr, De som sagkyndig går ind for, vil kunne leve op til klienternes forventninger. Tilfredse kunder fortæller det til andre... og det er den form for anbefaling, der skaber good-will og tillid.

GILBARCO oliefyr har bestået sin prøve i mere end 25 år og er i dag landets mest solgte. Der findes et GILBARCO oliefyr til ethvert anlæg.

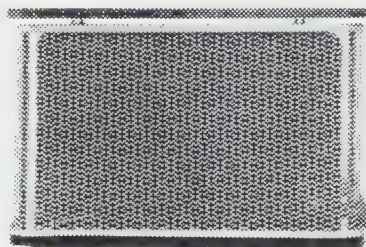
Vor GILBARCO-afdeling er med glæde parat med alle oplysninger.

GAS *er moderne*

VARMT VAND
HELE ÅRET MED
FULDAUTOMA-
TISKE VAND-
VARMERE

· GAS · GAS · GAS · GAS · GAS ·

NEM, ENKEL
OG BEKVEM
OPVARMNING
MED RADIATOR

Bang & Tengel A/s

KØBENHAVN SV
TEGLHOLMSGADE 25
TLF. C. *6286

ÅRHUS
NØRREBROGADE 28-30
TLF. *3 34 00

MONBERG & THORSEN A/s

P. BJØRNBÆK
KONVOLUTFABRIK A/S
LANDSKRONAGADE 33-35
ARKITEKT: PROFESSOR PREBEN HANSEN
RÅDG. INGENIØRER: AX. M. KNUDSEN & S. L. SØRENSEN

E. PIHL & SØN

MURERMESTRE ENTREPRENØRER

CIVILINGENIØRER

URANIAVEJ 12 - KØBENHAVN

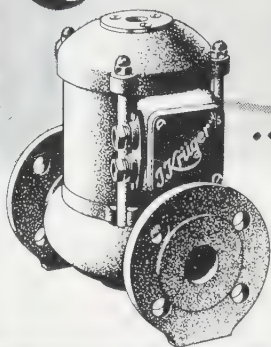
Cirkulationspumper til centralvarmeanlæg!

- så selvfølgelig

Krüger

Cirkuletta

Cirkuletta-Shunt

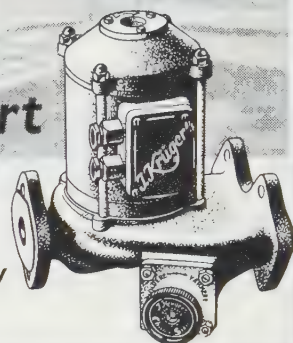

Vi har erfaringen
...det er pumpesikkert

J. Krüger A/s

PUMPEAFDELING: Stubbemøllevej 35 - Kbhvn. SV

Tlf. Valby *10.775

AX. M. KNUDSEN & S. L. SØRENSEN

RAADGIVENDE INGENIØRFIRMA

Edv. CHRISTENSEN

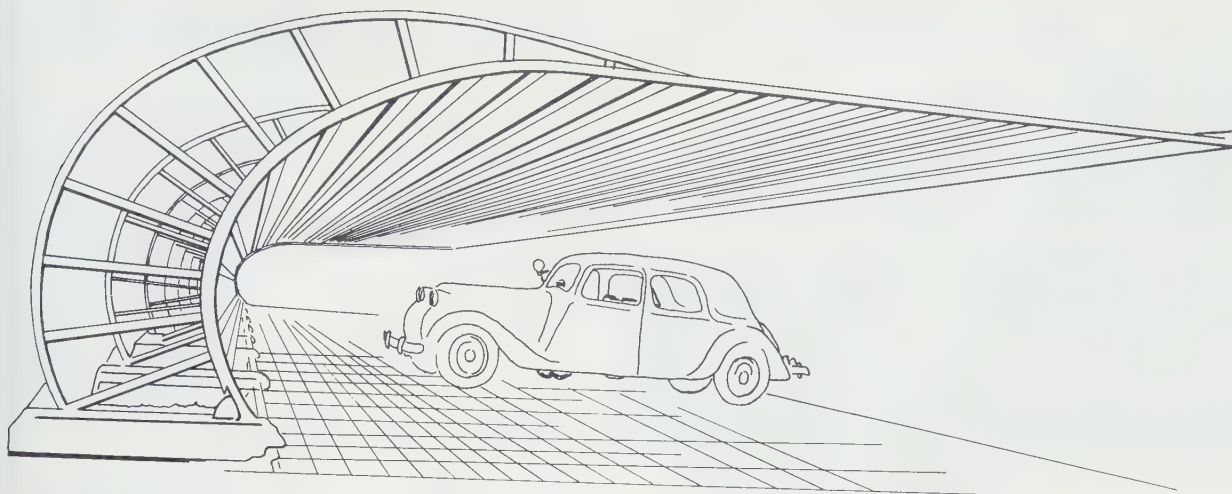
H. BLOM-ANDERSEN

CIVILINGENIØRER

HAUSER PLADS 32

MINERVA *6783

AERO-SHELTERS

... beskytter mod sol, regn og sne

En elegant løsning på garage problemet!

»Aero-Shelters« fremstilles og anvendes til garager for privatbiler, vare- og lastvogne, cykler og motorcykler, omnibusser, flyvemaskiner og kan også bruges til salgshaller, tribuner, værksteder, servicestationer, lærum på legepladser, udstillingsstands o. m. a.

Ring og lad os tale om DERES specielle problem - lad os evt. sende Dem et tilbud - De vil blive forbavset over hvor billigt det kan gøres.

Jernkonstruktion til ethvert formål.

CARL BOM A/S

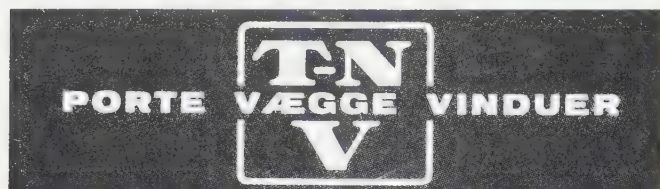
Smedeholm 19-23 - Herlev - Tlf. 94 21 55

Eneret for Skandinavien

„Den slags eksperimenter bør du hellere overlade til nogen, der har forstand på sondeboringer og pæletrykning f. eks. C. T. Winkel“

**tokamox
todimon
tokasar
torolar**

**vadimox
vakasar
vanusax
vanusal
ironyl**

TOFT-NIELSEN & VALLØ A/S
Strandagervej 10 - Hellerup
Telefon HEIrup *7772

Indholdsfortegnelse for artikler på annoncesiderne

Arkitekten 22/1960

Arkitekten og offentligheden.....	A 88
Samling af plasticbølgeplader uden overlappning	A 90
Gas til debat	A 90
Moder og kursus i Byggecentrum.....	A 90

Meddelelser fra D.A.L.

Ledig FN-ekspertstilling.....	A 91
Adresseforandringer.....	A 91

Sådan siger de andre

Lydtætte vinduer og jet-spetakel	A 91
Arkitekturkritik	A 91
Hvorfor bygger de så kedeligt.....	A 91

Arkitekten 23/1960

Om den frie konkurrence i boligbyggeri.....	A 93
Dansk landbrugs Realkreditfond	A 93

Byggeteknisk orientering

Rationelt fabriksbyggeri.....	A 93
Vinduer med filter	A 94
Ny bygningsmåtte.....	A 94
Varedeklaration	A 94
Vinterbyggerikonsulenterne	A 95

(Fortsættes side A 1132)

**SMEDE-
ARBEJDE**

VIGGO DENCKER

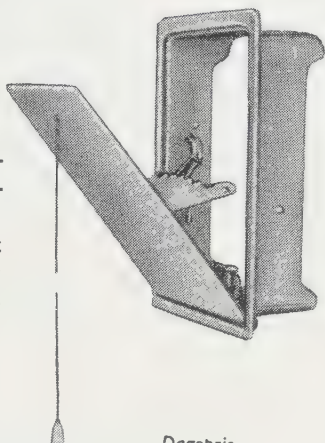
Gl. Kongevej 136 - 138
Kbhvn. V. — *C. 1188

**EL-
ANLÆG**

Norlett

**— en holdbar og billig
friskluftventil**

Fremstillet af letmet-
al og med rustbe-
handlede fjedre.
Passer til Eternit
ventilationsrør og
kan med pal indstil-
les i 5 stillinger.

Dimensioner: 15 x 15 cm
10 x 15 cm

Dagspris
kr. 6,90
kr. 6,45

Forhandles af trælast- og bygningsmaterialeforretninger

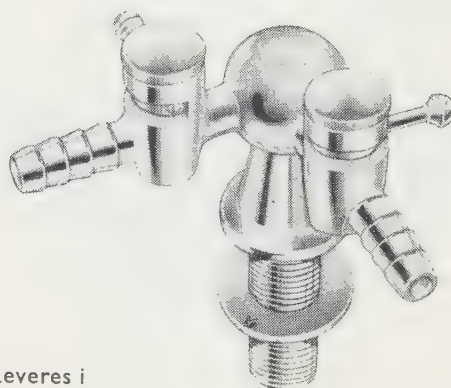
A. RINDOM

Kampmannsgade 2, København V - Minerva *2222

Se **HFB** side 643

NIF

„Bordmodel“

Leveres i
enkelt - dobbelt
og 3 dobbelt

C. Møllmann & Co.

Malermestre

Tlf. Minerva 1404

Nørregade 18

- og bedre isolering med

VAKUSKUM

**- eneste hulrumsisolering med
bestandighedsgaranti uden forbehold**

VAKUSKUM er specielt fremstillet til hulrums-isolering – den gunstigste lagtykkelse er netop de 8 cm, en almindelig husmur levner.

Se H.F.B. side 502 A og G.B. IV

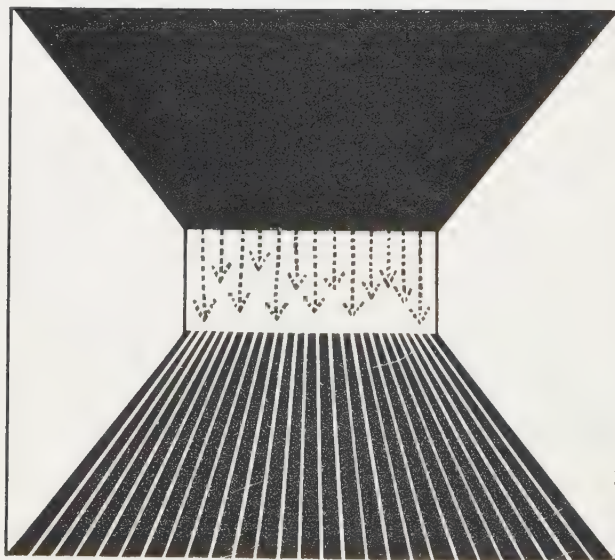
DANSK FIBERPLASTIC

Odense - Tlf. (09) 11 27 46

Aktieselskabet **P. Bolvig**
(Borup Teglværk)

Alt i
bygningstikler

Nørre Voldgade 23
København K
Telefon Central 11 700

ESWA el-strålevarme anlæg til storbyggeri – billigt at anskaffe – økonomisk i brug.

ESWA el-strålevarme anlæg giver Dem fuld udnyttelse af de kostbare kvadratmetre – varmepladerne lægges i loftet – ingen kostbare vægflader går til spilde.

Er kwh-prisen blot under 10 øre for storforbrug i Deres område, kan De ikke få billigere opvarmning end med ESWA el-strålevarme anlæg.

Slå de fluer med ét smæk - ESWA akustik-anlæg giver Dem både en fremragende rum-akustik for en rimelig penge og et første klasses, økonomisk varmeanlæg - det bedste De kan få for penge...

DANSK ESWA

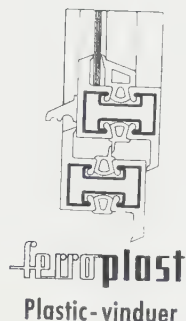
Vestergade 7 . Tønder

❁ GLÆDELIGT NYTÅR . GLÆDELIGT ❁

NYTÅR . GLÆDELIGT NYTÅR . GLÆDELIGT NYTÅR

✿ GLÆDELIGT NYTAR . GLÆDELIGT ✿

Panorama
ved JØRGEN OLSEN

KONTOR OG FABRIK: HORREBY PR. KARLEBY
TELEFON HORREBY (03-846) 20 og 28

Brug **GIPSONIT** byggeplader i stedet for rørvæv og puds

**Brandhæmmende,
lyd- og varmeisolerende**

Bredde: 122 cm

Længder: 214 – 244 – 260 – 275 – 305 og 366 cm

Tykkelse: 3/8" = 9,5 mm

Endvidere leveres følgende specialprodukter:

GIPSONIT-loftfliser: 40 × 40 og 40 × 60 cm med
affasede kanter til loftbeklædning m. m.

GIPSONIT-loftbrædder: 40 × 180 cm, opdelt i tre
felter à 40 × 60 cm med affasede kanter, pålimet
trærammer forsynet med fjer og not.

GIPSONIT-akustikfliser: 40 × 60 cm perforerede
og affasede til lyddæmpning og akustisk regulering.

Forhandles af tømmerhandlere over hele landet

Bojsen-Møller Paper & Trading Co. A/S

Rysensteensgade 14 * København V * Telefon Minerva 960

H. P. SØRENSEN

Smedemester

Smedearbejde

Metalarbejde

Butiksfaçader

Metalvinduer

i GLISSA Patenter

Branddøre

m. m.

Prags Boulevard 38. Telefon Amager 4376-8876

C. F. RØDTJER

SMEDEMASTER

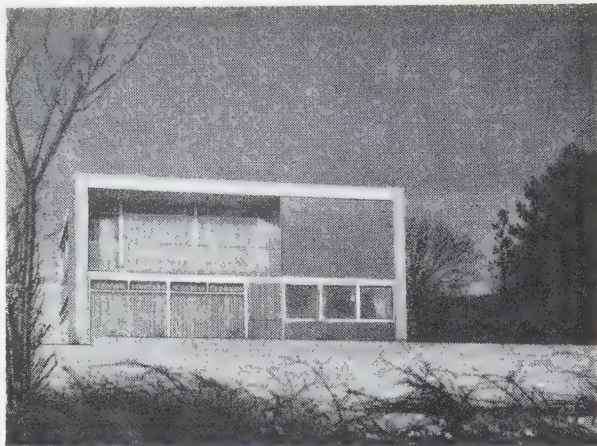
AUT. GAS- & VANDMASTER

Peder Skramsgade 8

København K

Telefon Mi. *7798

Hus i Kalundborg, arkitekt M.A.A. Arne Jacobsen
Garmester: Emil Nielsen, Kalundborg

POLYVERBEL vinduesglaskvalitet

POLYGLASS spejlglasskvalitet

W. Røper-Petersen

Overgaden n. Vandet 45-47
København K . Tlf. Central 9260-13060

Se **HFB** side 186-187

ENTEN DE TEGNER MED

GRAPHOS
BLYANT
KUL
RIDSEFJER
FYLDEPEN
ELASTIKPEN
ELLER
GÅSEFJER

LYSTRYK MED DET SAMME - ZINKSTRYK OMSLÆNNE

KOPIERES TEGNINGERNE HURTIGST I

ATELIER ALFA

FREDERIKSBORGGADE 1 BYEN 7457 - 3514

Arkitekten 23/1960 (fortsat)

Meddelelser fra A.A.

Legater A 95

Nye medlemmer A 95

Meddelelser fra D.A.L.

Spørgsmål vedr. konkurrencen om regulerings-
plan for Tokerud-feltet i Oslo A 95

Sådan siger de andre

Dansk skoleudstilling i Tyskland A 96

Værdigt udtryk for dansk form i USA A 96

Om SAS-huset A 96

Arkitekten 24/1960

Konkurrencen om en bebyggelsesplan for

Tokerud-feltet A 97

Hvad koster det at bo i eget hus A 97

Korsør Glasværk 25 år A 98

Meddelelser fra D.A.L.

Spørgsmål og svar vedrørende den offentlige
konkurrence om administrationsbygning i

Farum A 99

Ledige FN-ekspertstillinger A 99

Adresseforandringer A 100

Meddelelser fra A.A.

Nye medlemmer A 100

Sådan siger de andre

Lewis Mumford om parkpolitik A 101

Arkitekten 25/1960

Nyt fra typehuskontoret A 102

Præmiering af bygninger i Frederiksberg

kommune A 102

Prisbelønning af nybygninger i

Lyngby-Tårnbæk kommune A 102

Byggeteknisk orientering

Man kan formindske korrosionsfaren

betydeligt A 103

Armerede og uarmerede betonvægge A 103

Et betontilsætningsmiddel specielt til gulve .. A 103

Nyttig håndbog i tagpapdækning A 104

Hovedkatalog som håndbog A 104

Fin udenlandsreklame for dansk arkitektur .. A 104

Meddelelser fra D.A.L.

Adresseforandringer A 104

Meddelelser fra A.A.

Nye medlemmer A 104

Sådan siger de andre

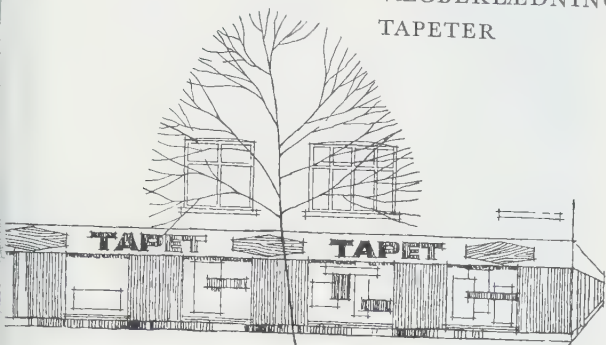
Magtesløse menneske A 105

Arkitekten 26/1960

Den moderne arkitekturs daggry.

Af Allan Temko A 107

PERSIENNER
VÆGBEKLÆDNING
TAPETER

Mandrup-Poulsen

H. C. ØRSTEDSVEJ 56
KØBENHAVN V TLF. LUNA *4505

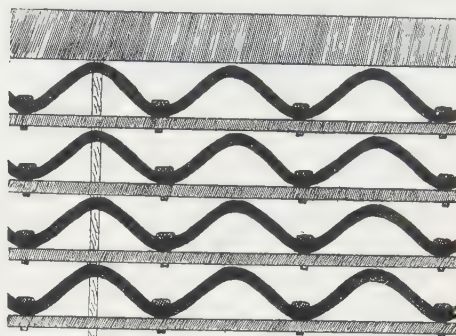
Skraberiste
Vinkeljernsrammer
Kokosmætter
Riflede gummimætter

JB-MÄTTEN (pat. no. 77871)

LAMELGUMMIMÄTTEN -

den originale enkeltnittede (pat. no. 72674-67838)

G.F.R. A/s

KØBENHAVN
Amagerbrogade 28 . Am. 8388—Su. 4411—Mi. 455

ÅRHUS
Randersvej 144 . Telf. 6 97 22

KOLDING
Brændkjærgade 78 Telf. 3215

også til dette byggeri
er anvendt
Ålholm kitprodukter

Ålholm Termomastic

plastisk fugemasse leveres i pap-patroner og spande

Ålholm Termokit

plastisk specialkit for isolationsruder

Ålholm Thermo-sealer

plastisk gummikit for isolationsruder og facadeglas

Referencer opgives. Forlang informationsblad

ÅLHOLM KITFABRIK A/s

VALHØJS ALLÉ 152 . KØBENHAVN, VANLØSE

TELEFON 70 41 55

Malerfirmaet

AAGE FISCHER A/s

Helrup 2609 . 4636

Malerfirmaet
PETERSEN & ANDERSEN

GRUNDLAGT 1896 INDEHAVER SVEN-ERIK RUFF
H. C. ØRSTEDSVEJ 22 B · CENTRAL 2365
KØBENHAVN V

LUXO

1001

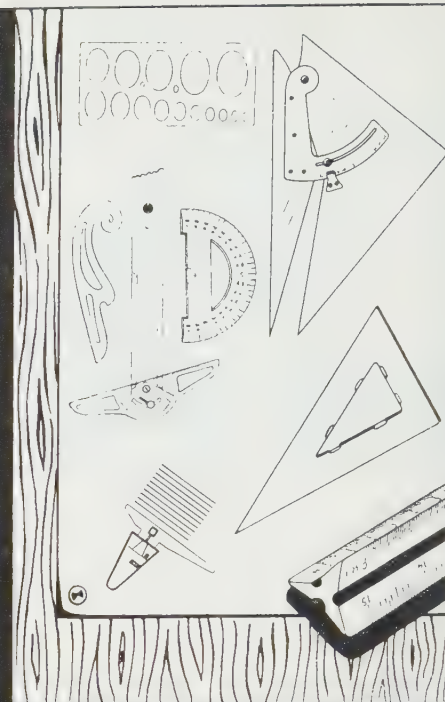

*Den ideale
tegne- og arbejdslampe*

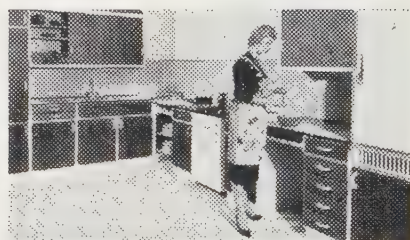
A/S ELEKTROARMATUR

*Gasværksvej 4-6
Tlf. Vester 4035-4036
København V.*

TEGNEARTIKLER

INEX

NORDIA-DAN

SYSTEM KØKKEN

FINSSENVEJ 9 TELF. FA 5095

Leveres fra lager til aftalt tid over hele landet. Små transportomkostninger på grund af lavt volumen. Hurtig montering. Planløsning og tilbud gives på levering og opstilling af færdige elementer.

Een gang **ADAM**

altid **ADAM**

Flytning - Opbevaring
Forsendelse - Spedition - Specialister i
forsendelser af udstillinger
til ind- og udland

ADAMS TRANSPORT CO A/s

Danasvej 30 - København V
Telefon Central 7400

GLARMESTRE

*Frederikssundsvej 49 . København NV
Telefon Taga 335 - 8681
Postgirokonto 86890*

ALT
GLARMESTERARBEJDE
UDFØRES

SAMSON

Kunstkleinsmedie

Maskinfabrik

Indehaver:

Poul S. Hansen
Landlystvej 30, Valby
Telf. 75 05 85

**ZINKTRYK
LYSKOPIERING
MASKINSKRIVNING
TEKNISK FOTO**

DANSK LYSKOPI AS

SØLVGADE 10 • KØBENHAVN K
MINERVA 1476
LYNGBY AFD. TLF. 87 14 76

BYNX BESLAG

Marienburgvej 28 - Telf. 4740 - 4739

BYNX FABRIKER - RANDERS

svært beslag fra kr. 90,-
do. med **SKF** kuglelejer kr. 99,-

Grundejernes Hypothekforening

Nygade 4, København K

Pr. december termin 1960 åbnes en ny afdeling (9. afd. 2. serie), hvori påbegyndes udlån til $5\frac{1}{2}$ og 6 % rente p. a. - Den halvårslige ydelse udgør henholdsvis 3,2 og 3,4 % af lånets hovedstol, og amortisationstiden bliver som hidtil 43 år.

KØB OG SALG

Et eksemplar af arkitekten 1/59 søges. Henvendelse professor Kay Fisker, Central 8264.

STILLING SØGES

Bygningsingeniør tilbyder projekteringsarbejde hurtigt og samvittighedsfuldt. Billet mrk. 1010 til Arkitekten, Nyhavn 43, K.

STILLING TILBYDES

Arkitekter søges. Erfarne medarbejdere søges snarest til varige interessante opgaver un-

der gode arbejdsforhold på tegnestue. E. Glahn, N. J. Dan K. Dirckinck-Holmfeld, arkitekt M.A.A. Boulevarden 9, Ålborg, telefon 3200.

Arkitekturmodeller

Holger Sylvest Hansen
Tlf. Birkerød 2387

Tegnestueservice for arkitekter.

H. Nannestad, arkitekt M.A.A. Telefon 950506

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureau Dania, Minerva 428.

Arkitekt.

Til alsidigt arbejde som amtsrådets rådgiver i bygningssager særligt med henblik på landsbyggeovens administration, til byplanprojektering og iøvrigt som rådgiver og planlægger i æstetiske spørgsmål, søges snarest en ung arkitekt. Løn efter overenskomst. Ansøgning til amtsvejsinspektøren i Hjørring.

N. L. Dam

GALON

Undgaa snavsede, hullede og revnede
Vægge og brug GALON

GALON er et nyt svensk Vægbeklædningsmateriale. GALON leveres i Ruller og opsættes nemt. - GALON er farvebestandigt, uigennemtrængeligt for Vand, knagende stærkt og praktisk taget uforgængeligt. - GALON er meget smidigt, det følger det eventuelt arbejdende Underlag og revner ikke selv om dette skulle gøre det. - GALON erstatter paa Grund af disse egenskaber fuldt ud de langt dyrere Fliser i Køkkener og Badeværelser. Det egner sig desuden fortræffeligt til Vægbeklædning i Butikker, Kontorer, Skoler, Restaurationer, Fabrikslokaler, o. s. v. GALON anvendes saaledes allerede nu hos følgende offentlige Institutioner:

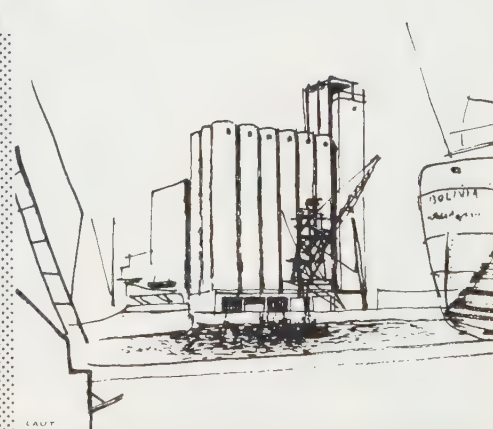
Falconercenteret
Gentofte Amtssygehus
Centralsygehuset, Holstebro
Øster Hornum Skole
Grønlandsdepartementet
Frederikshavn Sygehus
Hjallerup Alderdomshjem
Asaa Alderdomshjem
Kløkkenholms nye Skole
Frederiksberg Skole

Forlang nærmere Oplysninger og lad os sende Prøver paa de mange smukke Farver.

A-S A. KORNERUP

Importør

Frydensbergvej - Hillerød - Telefon 474

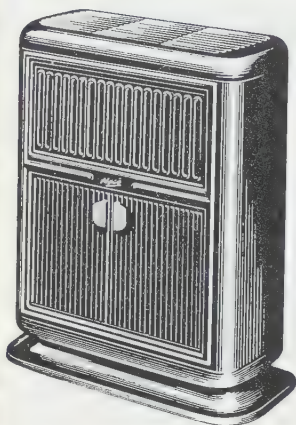
RAPID CEMENT
den hurtighærdnende
PORTLAND-CEMENT
til betonarbejder,
der skal være hurtigt færdige

FORHANDLERE OVER HELE LANDET

1001

MORSØ OLIEOVN NR.

MORSØ

STØBEGODS

NYKØBING MORS

Lars Jørgensens Enke

v/ H. M. JENSEN-BRYDEGAARD

BYGNINGS-,
INVENTAR- OG
MASKINSNEDKERI

Wesselsgade 20

København N
Telf. Central 4647

Aktieselskabet

Korsør Glasværk

DANSK VINDUESGLASVÆRK

AKTIESELSKABET

CUDOGLAS

DEN DANSKE DOBBELTRUDE

**5 års
garanti**

PÅ HVER MÅTTE
FRA VOR FABRIK

MATERIALER

Gummilameller med impr.
lister i bøg, teak eller let-
metal

FARVER

sort, rød eller grøn efter
ønske

STØRRELSE

Efter ønske og højderne
20, 25 og 35 mm (med let-
metal dog kun i 20 og
25 mm)

Forlang tilbud

SVEJBÆK
Lamel Gumminåttefabrik's

Svejbæk - Tlf. Silkeborg 6079 - 6055

C. H. Jensen, Marconivej 2, Århus, Tlf. 4 39 88

A. Ramsing, Kløvervej 9, Fredericia, Tlf. 1751

Birger Pedersen, Malmbergsvej 34, 2,
Gl. Holte, Tlf. 80 26 65

C. Smidt Johansen, Tycho Brahes Allé 6,
Kbh. S, Tlf. AStå 2992

PLANLÆGNING AF INDUSTRIANLÆG

Af civilingeniør N. J. Manniche

I denne artikel om planlægning af industrianlæg beskæftiger forfatteren sig med de forhold, der har betydning ved valg af beliggenhed. Artiklen, der er den femte i rækken af artikler om dette emne, illustreres med forskellige eksempler. De tidligere artikler blev bragt i Arkitekten nr. 9, 10, 11 og 17/1960.

725.4:721.011

Arkitekten nr. 25/1960 side 421

KOBBER OG DETS ANVENDELSE TIL TAG- OG FACADEBELÆDNING

Af civilingeniør W. H. Jespersen

Forfatteren indleder med en kort historisk oversigt og behandler derefter materialets anvendelse og forskellige former for montering.

691.73:69.024.15
69.022.3

Arkitekten nr. 25/1960 side 430

BRASILIA

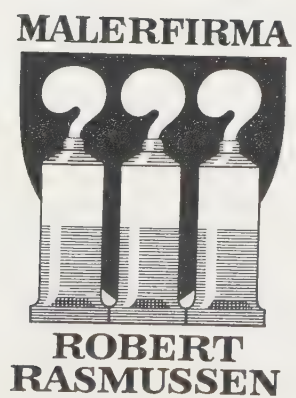
Artiklen om Brasiliens ny hovedstad Brasilia indledes med en kort redegørelse af Lucio Costa for, hvorledes han fik ideen til Brasílias plan. Artiklen illustreres med eksempler på regeringsbygninger i Brasilia tegnet af Oscar Niemeyer i overensstemmelse med Costa's plan.

711.432 (81)

Arkitekten nr. 26/1960 side 437

Annonceindex

A	Adams Transport Co. A/S	119
	Alfa, Atelier	119
	Atlas A/S	119
B	Bang & Pingel A/S	112
	Berendsen, Sophus A/S	1061-107
	Beto-Plast	112
	Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S	106
	Boeg-Thomsen & Guhle, S. A/S	109
	Boizenburg	110
	Bojsen-Møller Paper & Trading Co. A/S	119
	Bolvig, P. A/S	119
	Bom, Carl A/S	112
	Bruun & Sørensen A/S, Århus	110
	Busck, Arnold	112
	B.V. Laboratoriet A/S, Århus	109
	Bynx Fabriker, Randers	112
C	Christensen & Lauest	111
	Christensen & Co., N. A. A/S, Nykøbing Mors	119
	Christiani & Nielsen, Dansk Entreprenørskab A/S	109
	Collstrop, R. A/S	106
D	Dahl, Brødrene A/S	112
	Damgaard-Jensen, K. T., Århus	112
	Danalith A/S	108
	Dansk Asfaltfabrik A/S	111
	Dansk Cement Central	113
	Dansk Esso A/S	112
	Dansk Eswa, Tønder	112
	Dansk Eternit-Fabrik A/S, Aalborg	108
	Dansk Fiberplastic, Odense	113
	Dansk Lyskopi A/S	113
	Dansk Rullegardin Industri	108
	Danske Ovnstøberier, Foreningen af . . 3. omslags	106
	De Forenede Jernstøberier A/S	106
	Dencker, Viggo A/S	112
	Drost & Rye Petersen	111
	Dyrup & Co., S. A/S	105
E	Ejby Savværk A/S, Ejby	108
	Elektra, Atelier	108
	Elektroarmatur A/S	113
	Evers & Co. A/S	109
F	Fiona, Tapetfabriken, Fåborg	108
	Fischer, Aage A/S	113
	Flamingo Foam A/S	bagside
	Fog & Morup A/S	108
	Foght, L. F.	107
	Forza	113
G	G. F. R. A/S	113
	Glent & Co. A/S	109
	Gram, Brødrene A/S, Vojens	107
	Gravquick A/S	107
	Gustavsen, Henry	112
	Gustavsbergs Fabriker A/B	106
H	Hedeselskabet, Brande	112
	Hendriksen, F.	109
	Hollesens Fabrikker, H.	109
	Hotaco A/S, Holbæk	111
	Hudevad Radiatorfabrik A/S pr. Aarslev	107
I	International Farvefabrik A/S	110
	Ishøj & Madsen	111
J	Jespersen & Søn, A. A/S	111
	Johansen, Brdr. A. & O. A/S	105
	Juel & Co., Einar A/S	109
	Junckers Savværk — Sylvadan A/S, Køge	109

SKT. GJERTRUDS STRÆDE 6 . TLF. C. 202-11302

OVERFLODENS ÆSTETIK –
ET DILEMMA FOR DE AMERIKANSKE ARKITEKTER
Af arkitekt David L. Medd, England

Efter en studierejse i U.S.A. har David Medd holdt et foredrag i den engelske arkitektforening. Dette foredrag bringes her med forfatterens tilladelse, illustreret med hans egne fotografier.

Arkitekten nr. 26/1960 side 444

72.01

TENDENSER I AMERIKANSK ARKITEKTUR
Af arkitekt Henry S. Churchill, U.S.A.

Artiklen er et uddrag af et foredrag holdt i København i forbindelse med U.I.A.s eksekutivmøde. Artiklen illustreres med eksempler fra de seneste år.

Arkitekten nr. 26/1960 side 461

72.01

AGHION OROS
Af arkitekt Bo Jørgensen

Forfatteren har besøgt den græske halvø Aghion Oros og skriver her om de mange munkeløstre, der er opført i det uvejsomme terræn. Artiklen illustreres med forfatterens egne fotografier.

Arkitekten nr. 26/1960 side 465

91 (495)

Jørgensens Enke, Lars	119
K Knudsen, Ax.M. & S. L. Sørensen	119
Kornerup, A. A/S, Hillerød	119
Korsør Glasværk A/S, Korsør	119
Krüger, I. A/S	119
Kymeia A/S	107
Københavns Ny Tømmer-Handel A/S	106
L Lemvig-Müller & Munck A/S	106
Limhamns Plastindustri AB, Malmö	106
Linex	119
Linotol A/S	106
M Mandrup-Poulsen, H.	119
Mathiasen, Georg E. A/S	110
Mikkelsen, Ejner A/S, Århus	110
Monberg & Thorsen A/S	112
Murersvendenes Aktieselskab	111
Møllmann & Co., C.	112
N Nielsens Metalvarefabrik, Vald.	112
Nivaagaard Teglværk, Nivaa	110
Nordia-Dan	119
Nordisk Solar Co. A/S	107
Nordiske Kabel- og Traadfabriker A/S	111
Nova, Reproduktionsanstalten	119
O Olesen, C. A/S	107
P Panorama A/S, Nykøbing F	119
Pedershaab Maskinfabrik A/S, Brønderslev	109
Perspektiva A/S	105
Petersen & Andersen	112
Petersen, Carl F.	107
Phønix A/S, Vejen	107
Pihl & Søn, E.	112
Prior, Axel A/S	108
R Rasmussen & Schiøtz	109
Rasmussen, Robert	119
Rasmussens Snedkerier, Rud.	107
Rasmussen & Co, V. Kann – Velux A/S	105
Rindom, A.	112
Rockwool A/S	110
Rødtjer, C. F.	112
Rønberg, Oluf A/S	110
Røper-Petersen, W.	112
S Samson	119
Sibbern, Max	106
Sinus Telefon A/S	108
Snoer & Sønner, Johan	112
Sonesson & Co., Wilh. A/S	112
Stelling A.	112
Sten- & Klinker-Kompagniet A/S	107
Stenfeldt Hansen Glas A/S	109
Svejbæk Lamel Gummimåttefabrik I/S, Svejbæk	119
Sørensen, H. P.	119
Sørensen, S. C. A/S, Randers	111
Saabye, J. & O. Lerche A/S	112
T Tectum A.M.B.A., Nørresundby	111
Teglværkernes Centralkontor A/S	2. omslagsside
Titan A/S	111
Toft-Nielsen & Vallø A/S	112
Tutein & Koch	110
Tømrersvendenes Aktieselskab	111
V Viking, Blyantfabriken	112
Viktoria Vinduet	109
Villadsens Fabriker, Jens A/S	110
W Winkel, C. T. A/S	112
Y Yhanco I/S	111
Å Ålholm Kitfabrik A/S	119

INDHOLDSFORTEGNELSE FOR ARTIKLER PÅ ANNONCESIDERNE 1960

Beton- og jernbetonarbejde

Plasticforede betonbeholdere som olietanke	A 16
Skumplastic til støbning af pudsfri beton	A 18
Fodgængertunneler af præfabrikerede enheder	A 22
Hvilke egenskaber må kræves af tætningsmasse til dilatationsfuger	A 38
Et svømmebassin af plastic	A 132
Behøver fejlagtigt udførte fuger at koste millioner	A 446
Vejbroer af præfabrikerede elementer	A 452
Beskyttelseskappe til armerede betonledninger	A 596
Bygninger af sprøjtebeton	A 604

Murerarbejde

Økonomisk varmeisolering betyder halvering af brændselsforbruget	A 6
Byggeblokke med aluminiumsisolation	A 56
Teglmarkedet	A 126
Et nyt specialsm	A 134
Et isoleret tag med to lag asbest-cement	A 300
Fuger ved gipsplader kan laves hurtigere og bedre	A 356
Tagflade og loft som led i selve tagkonstruktionen	
Spændvidder indtil 300 meter	A 360
Et effektivt udlørringsapparat	A 362
Lyttelige mellemvægge	A 400
Brugsfærdige vægge og lofter på 24 timer	A 438
Reklædningstegl	A 482
Kvalitetsbyggeri med tegl	A 486
Brandprøve med gasbeton	A 490
Isfald til husbygning	A 558
Tømmer kan gøres brandsikkert gennem højtryksbehandling	A 600
Ørfremstillede etageadskillelser	A 678
Bekæmpelse af fugtskader på ydervægge	A 740
Samling af plasticbølgeplader uden overlappning	A 900
En bygningsmåtte	A 948

Tagpapdækning

Tagtæppe	A 126
----------------	-------

Tulvararbejde

Plastic og træ i nyt engelsk gulvmateriale	A 166
Arkfliser med vinylslidlag og dampstandsede plasticfolie	A 168
V.C kanter til betontrapper	A 684
Et nyt slidstærkt gulvmateriale	A 764

Tædkerarbejde

Andstrup præsenterer (materialer fra Novopan Træindustri A/S)	A 16
Specialtærskel til udvendige indadgående døre	A 20
En listeløfter	A 160
Ansul til fritliggende vinduesplader	A 172
Vinduesplader af gummi	A 172
Polering med ståluldsbælter til slibemaskiner	A 174
Et nyt engelsk drejevindue	A 298
Bygningsplader af plastic	A 350
Handling af finér	A 600
Indpladernes marked	A 642
Stkøj og spånplader	A 680
De lukkes sagte med plastic-faller	A 686
Bygningers særlige akustiske problemer	A 750

Armesterarbejde

Filter med filter	A 944
-------------------------	-------

Smedearbejde

Farverige trådhegn med plastic	A 140
Skruer til samling af plader og galvaniserede stålplader	A 168
Luft- og vandtæt boltebeskyttelse	A 364

Indvendige spildevandsledninger, gas- og vand-installationer samt sanitetsanlæg

Samling af støbejernsrør med plasticledninger	A 360
Hvad tåler et badekar	A 488
Flydende gas	A 496
Afløbsrør	A 536
Håndvask og bidet i ét møbel	A 682
Gas til debat	A 902

Varme- og ventilationsanlæg

Økonomisk varmeisolering betyder halvering af brændselsforbruget	A 6
Udluftning af køkken og beboelsesrum	A 80
En ny ventilator	A 88
Stålkedler med certifikat	A 134
Gulvopvarmning med plasticrør	A 164
Luftkonditionering i moderne beboelses- og forretningsbygninger	A 248
Fjernvarmefremskridt	A 290
Gratis varmt vand?	A 342

Elarbejde

Et nyt målesystem for lys	A 50
El-armatur med bajonetfaldning	A 54
Motorbeskyttelse gennem temperaturkontrol	A 56
Stikkontakter til el-shavere	A 90
Hydrauliske personelevatorer	A 96
Forskellig farve vejbelysning	A 164
Nye lysrørsarmaturer	A 214
En letflyttelig elevatorstol til udvendig brug	A 300

Malerarbejde

Færdigblandet maling på 60 sekunder	A 502
Pudsning med maskine	A 670

Diverse

Arkitekt hymne	A 58
Årsager til måleunøjagtigheder	A 92
Arkitekter og ingeniører	A 114
En verdensudstilling i København, af Jørn Utzon	A 120
Svævebane som eneste adgang til byggeplads	A 130
Bilen holder for døren - på 10. etage	A 136
Er parkeringsproblemerne løst?	A 206
De kunstige klimaers betydning for personlighedsdannelsen og udviklingen af de civiliserede samfund	A 218
Plasticmaterialer indenfor byggeindustrien	A 294
Det tekniske terminologiarbejde lægges om	A 306
Ny ISO-rekommendation	A 308
ISO-rekommendationer for teknisk tegning	A 308
Træpræmier til de studerende	A 312
Praktiserende arkitekters råd	A 312
Kunststoffer i 1960	A 344
Den indre by. Henvendelse fra Akademirådet til overborgmesteren i København	A 390
XVI. Nordiske Arkitektmøde i Norge 15.-19. juni	A 394
Dansk isoleringsmateriale til England	A 406

Arkitekten er ét med sin bygherre	A 408
Stelling 100 år	A 440
Svensk form i plast	A 442
Nyt regulativ for byggevirksohmhed	A 442
Et vandtæt paphus	A 444
Forøget boligbyggeri i Europa 1959	A 496
Byggeriets mekanisering	A 498
Initiativ på grund af de nye markedsplaner	A 500
Bygningselementer i „mølpøse“ under fabrikation og opførelse	A 500
Dansk Standardiseringsråd	A 526
Byggeriets industrialisering	A 530
Boligselskaberne kræver en boligpolitik	A 556
De 7 + De 6 = De 13 — på det tekniske plan	A 590
Modulkoordinering	A 592
En europæisk træpris	A 594
Montagebyggeri i de europæiske lande	A 626
Parkeringshus i Wien	A 634
Lurmærkede énfamiliehuse	A 666
Nyerhvervelser på Kunstmuseet	A 704
Byplanlægning i Sovjetunionen	A 704
Meddelelse fra Dansk Standardiseringsråd	A 708
Boligsørgsmålet til debat	A 792
Sanering og byfornyelse	A 804
Fra Socialpolitisk Forenings sommermøde	A 822
Nyt fra typehuskontoret	A 836
Kontantlån til énfamiliehuse	A 856
Arkitekten og offentligheden	A 884
Møder og kursus i Byggecentrum	A 904
Om den frie konkurrence i boligbyggeriet	A 932
Dansk landbrugs Realkreditfond	A 936
Rationelt fabriksbyggeri	A 938
Varedeklaration	A 948
Vinterbyggerikonferencerne	A 950

Meddelelser fra D.A.L.

Adresseforandringer	A 60
Adresseforandringer	A 100
Adresseforandringer	A 144
Spørgsmål og svar vedr. konkurrence om kommunebibliotek i Glostrup	A 144
Vedr. konkurrence om kommuneskole og seminarium i Odense	A 258
Vedr. konkurrence for Ceres bryggerierne	A 260
Vedr. nordisk konkurrence om udvidelse af Haukeland sygehus	A 262
Adresseforandringer	A 270
Adresseforandringer	A 322
Adresseforandringer	A 366
Adresseforandringer	A 418
Ledig FN-ekspertstilling under FN	A 454
Vedrørende konkurrence om et gymnasium i Køge	A 462
Adresseforandringer	A 464
Adresseforandringer	A 506
Adresseforandringer	A 542
Adresseforandringer	A 572
Ledig FN-ekspertstilling i Singapore	A 608
Ledig FN-ekspertstilling i Thailand	A 646
Adresseforandringer	A 648
Adresseforandringer	A 690
Adresseforandringer	A 720
Ledig FN-ekspertstilling i Monrovia	A 772
Adresseforandringer	A 816
Ledige FN-ekspertstillinger	A 860
Adresseforandringer	A 866

Ledig FN-ekspertstilling	A 92
Adresseforandringer	A 92
Spørgsmål vedr. konkurrencen om reguleringsplan for Tokerudfeltet i Oslo	A 95

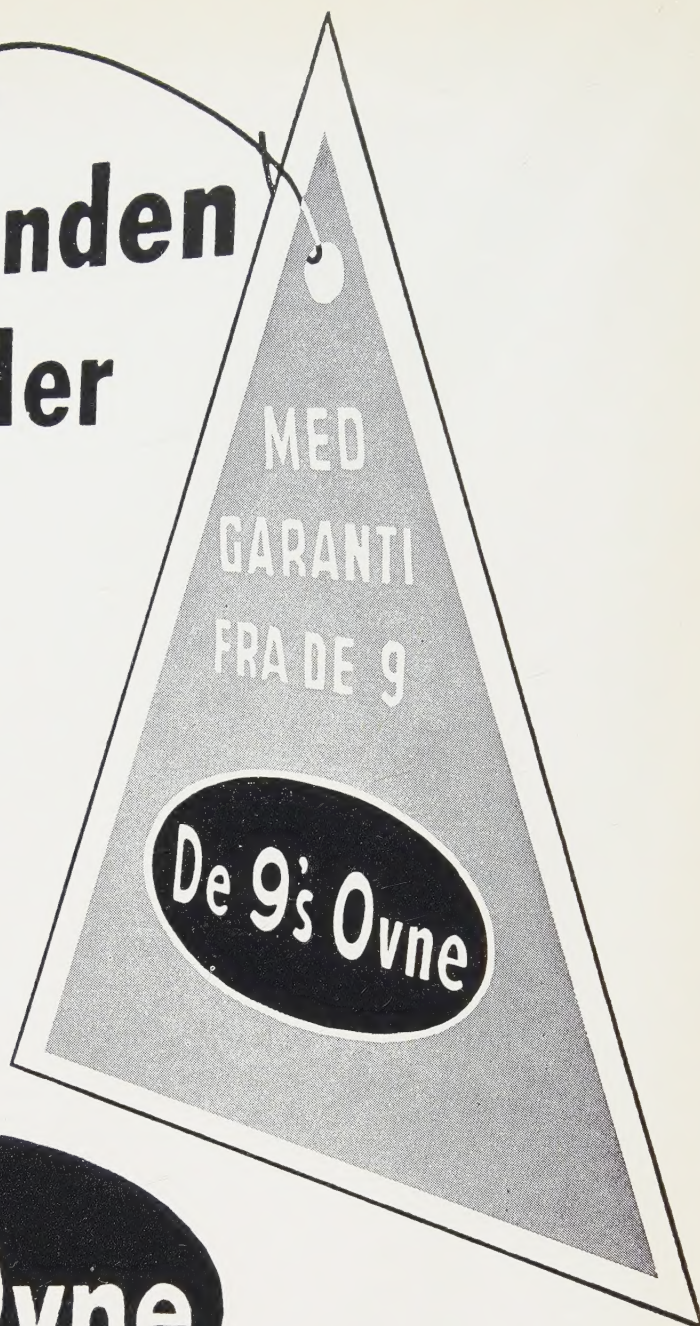
Meddelelser fra A.A.

Nye medlemmer	A 6
Nye medlemmer	A 14
Nye medlemmer	A 32
Nye medlemmer	A 51
Ferieudvekslinger af lejligheder — Norge	A 51
Ferieudveksling — England	A 51
Nye medlemmer	A 57
Nye medlemmer	A 64
Kurser på Teknologisk Institut	A 64
Nye medlemmer	A 69
Legater	A 95
Nye medlemmer	A 95

Sådan siger de andre

Sådan siger de andre	A 28
Kunstindustri — modeindustri	A 68
Bedre boligstandard	A 68
Er vi bagefter?	A 104
U.S.A. bygger stadig opad	A 104
Får de moderne arkitekter uhyggen til at brede sig?	A 152
Er vi på vej mod frigørelse fra arkitekt-terror?	A 152
Om de små boliger	A 188
Bycentre og skyskrabere	A 188
Arkitekternes ringeagt for mennesket	A 236
Total udtværing	A 276
Byggefeber	A 276
Sådan siger de andre	A 332
Bolig — eller bil	A 376
Familiens velfærd	A 376
Boligministeren og typehusene	A 426
Friske folk	A 426
Set fra bygherrens side	A 426
Bygningsfredning på Christianshavn	A 470
Planlægningskaos i hovedstadsområdet	A 514
Gefion 1960	A 516
I broernes land	A 546
Naturforståelse	A 548
Ridderslaget	A 548
Amerikaner på fransk visit	A 578
Tysk teater	A 616
Anvendelige vægge	A 616
Serafisk arkitektur	A 654
Højhusets fiasko i dansk arkitektur	A 654
Ridderslagne arkitekter	A 694
ATS udskriver stor arkitektkonkurrence mellem danske arkitekter	A 696
Hvor skal jeg parkere min fabrik?	A 726
København fik den bedste lufthavn, der kunne fås	A 778
Chok i Rom	A 870
Fornalisme	A 870
Er saneringsloven en fare for de gamle bybilleder	A 872
Lydtætte vinduer og jet-spektakel	A 918
Arkitekturkritik	A 918
Hvorfor bygger de så kedeligt	A 918
Dansk skoleudstilling i Tyskland	A 962
Værdigt udtryk for dansk form i U.S.A.	A 962
Om SAS-huset	A 964

**Gå til fagmanden
når det gælder
koks- eller
oliefyrede
stueovne**

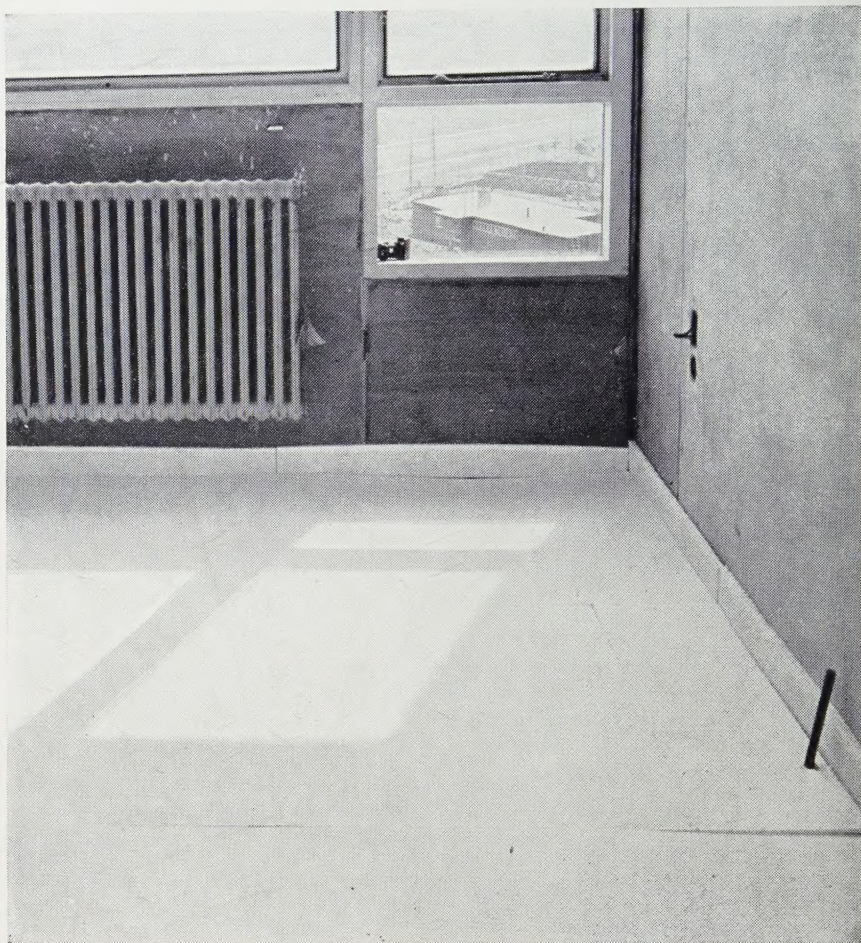

De 9's Ovne

Gennem generationer fabrikanten
KAMINER – OVNE – KOMFURER –
CENTRALOVNE – BYGNINGSSTØBEGODS
De 9 har forhandlere over hele landet

MORSØ STØBEGODS
HESS, VEJLE
HESS, MIDDELFART
KERTEMINDE JERNSTØBERI
RIBE JERNSTØBERI
LANGE, SVENDBORG
NYBORG JERNSTØBERI
»TASSO«, ODENSE
DE SMITHSKE, AALBORG

NU KAN DE LYDDÆMPE OG VARMEISOLERE DERES GULVE MED FLAMINGO....

*Gulve og brystningselementer isolerede med Flamingo.
Sygeplejerskernes Bolig, Københavns Amts Sygehus, Glostrup.*

Ved at lægge svømmende gulv på **FLAMINGO FOAM** opnår De:

1. **En kraftig lyddæmpning.** Blot 1 cm Flamingo (kr. 4,45 pr. m²) dæmper så kraftigt, at enhver etageadskillelse med denne isolering skulle kunne møde de krav, man fra myndighedernes side sandsynligvis vil stille i fremtiden.
2. **Bedst mulig varmeisolering.** Materialet forbliver upåvirket af, at der udstøbes våd cement ovenpå.
3. **Større trykstyrke** (ca. 10 t. pr. m²). Et stabilt underlag for afretningslaget. Man nedsætter chancerne for revnedannelse og kan nøjes med tyndere afretning (normalt 3,5 cm).
4. **Afretningslaget** behøver sjældent vandes, idet de **vandskyende** plader hindrer udsugning. – Den langsomme hærdning styrker afretningslaget yderligere.
5. **Hurtig og let arbejdsudførelse.** De store 2 x 1 m plader lægges ud på gulvet og i et panel langs væggen, evt. dækkes samlingerne med klæbestrimler, og betongulvet er klar til udstøbning – med eller uden net.

*Hør også om, hvorledes man nu herhjemme har lagt over 500 parketgulve på materialet – hvorledes man sparer strøer, hindrer fugtighed i at gå op i parketten, sparer hushøjde, og foruden varme- og lydisolering får et elastisk gulv, som ikke er trættende at gå på.
Priseksempel: 10 mm Flaminge „Grønt Mærke“ kr. 4,45 pr. m².*

FLAMINGO FOAM AKTS.

Gustav Adolfs Gade 3, Ø . Tria *940, Øbro 7646

JYDSK FLAMINGO

Borgergade 2, Randers, tlf. Randers 4719